

Черкаський інститут банківської справи
Університету банківської справи
Національного банку України (м. Київ)

М. Й. ГЕДЗ

ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ НЕБАНКІВСЬКИХ
ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Навчальний посібник

*Схвалено кафедрою обліку, аналізу та аудиту Черкаського інституту банківської справи
Університету банківської справи Національного банку України (м. Київ)
(протокол № 1 від 06.09.2007 р.)*

Черкаси – 2008

Рецензенти

М.Т. Білуха, д-р екон. наук, проф.

(Київський національний торговельно-економічний університет)

Г.М. Лютова, канд. екон. наук, доц.

(Черкаський інститут банківської справи)

Гедз М. Й. Особливості аудиту небанківських фінансових установ: навч. посіб. – Черкаси: ЧІБС УБС НБУ, 2008. – 111 с.

У навчальному посібнику, підготовленому відповідно до навчальної програми курсу «Особливості аудиту небанківських фінансових установ», розглянуті питання організації та методики проведення аудиту небанківських фінансових установ (страхових компаній, кредитних спілок, фінансових компаній, ломбардів, недержавних пенсійних фондів).

Матеріал викладено з урахуванням сучасної законодавчої та нормативної бази.

Навчальний посібник призначений для студентів економічних вузів, слухачів магістерських програм, аудиторів-практиків, інших фахівців у сфері економіки.

©
М.Й. Гедз, 2008
©
ЧІБС УБС НБУ, 2008

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
1. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ.....	5
2. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ.....	38
3. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК.....	59
4. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ КОМПАНІЙ.....	72
5. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЛОМБАРДІВ.....	83
6. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ.....	95
7. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА АУДИТОРСЬКИХ ВИСНОВКІВ ЗА НАСЛІДКАМИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ	103
ЛІТЕРАТУРА	111

ВСТУП

Метою вивчення дисципліни є оволодіння теоретичними знаннями та набуття студентами прикладних навичок проведення незалежного аудиту фінансової звітності та іншої фінансової інформації небанківських фінансових установ.

Завдання навчальної дисципліни полягають у засвоєнні студентами теоретичних засад проведення аудиту небанківських фінансових установ; опануванні законодавчих актів, нормативно-інструктивних документів з аудиту небанківських фінансових установ; набутті практичних навичок з організації аудиту, виконання комплексу аудиторських процедур, оформлення робочих документів аудитора, підготовки аудиторських висновків за наслідками проведення аудиту небанківських фінансових установ.

Викладання дисципліни здійснюється після або одночасно з викладанням дисциплін «Ринок небанківських фінансових послуг», «Організація обліку», «Звітність підприємств», «Особливості обліку небанківських фінансових установ».

Предметом дисципліни є методологія аудиту небанківських фінансових установ.

Зміст навчальної дисципліни розкривається в темах:

1. Організація аудиту небанківських фінансових установ.
2. Особливості аудиту страхових компаній.
3. Особливості аудиту кредитних спілок.
4. Особливості аудиту фінансових компаній.
5. Особливості аудиту ломбардів.
6. Особливості аудиту недержавних пенсійних фондів.
7. Зміст та структура аудиторських висновків за наслідками проведення аудиту небанківських фінансових установ.

Напрямок підготовки: 0501 – «Економіка і підприємництво».

Освітньо-кваліфікаційний рівень, для якого передбачене викладання дисципліни: магістр.

Спеціальність, для якої передбачене викладання дисципліни: 8.050106 «Облік і аудит» магістерської програми «Облік і аудит небанківських фінансових установ».

1. ОРГАНІЗАЦІЯ АУДИТУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Загальні правові засади у сфері надання фінансових послуг, здійснення регулятивних та наглядових функцій за діяльністю з надання фінансових послуг встановлює Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 6 лютого 2003 року N 485-IV, від 15 грудня 2005 року N 3201-IV.

Небанківська фінансова установа - юридична особа, яка відповідно до закону надає одну чи декілька фінансових послуг та яка внесена до відповідного реєстру у порядку, встановленому законом.

До небанківських фінансових установ належать кредитні спілки, ломбарди, лізингові компанії, довірчі товариства, страхові компанії, установи накопичувального пенсійного забезпечення, інвестиційні фонди і компанії та інші юридичні особи, виключним видом діяльності яких є надання фінансових послуг.

Ринки небанківських фінансових послуг – сфера діяльності учасників ринків небанківських фінансових послуг з метою надання та споживання певних фінансових послуг. До ринків небанківських фінансових послуг належать професійні послуги на ринках страхових послуг, інвестиційних послуг, операцій з цінними паперами та інших видах ринків, що забезпечують обіг фінансових активів.

Учасники ринків небанківських фінансових послуг - юридичні особи та фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності, які відповідно до закону мають право здійснювати діяльність з надання фінансових послуг на території України, та споживачі таких послуг.

Державне регулювання ринків небанківських фінансових послуг - здійснення державою комплексу заходів щодо регулювання та нагляду за ринками фінансових послуг з метою захисту інтересів споживачів фінансових послуг та запобігання кризовим явищам.

Державне регулювання ринків небанківських фінансових послуг здійснює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України.

Фінансовими небанківськими вважаються такі послуги:

- 1) довірче управління фінансовими активами;
- 2) діяльність з обміну валют;
- 3) залучення фінансових активів із зобов'язанням щодо наступного їх повернення;
- 4) фінансовий лізинг;
- 5) надання коштів у позику, в тому числі і на умовах фінансового кредиту;
- 6) надання гарантій та поручительств;
- 7) переказ грошей;
- 8) послуги у сфері страхування та накопичувального пенсійного забезпечення;
- 9) торгівля цінними паперами;
- 10) факторинг;
- 11) інші операції, які відповідають критеріям Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг».

Фінансові послуги надаються фінансовими установами, а також, якщо це прямо передбачено законом, фізичними особами - суб'єктами підприємницької діяльності.

Надавати фінансові кредити за рахунок залучених коштів має право на підставі відповідної ліцензії лише кредитна установа.

Можливість та порядок надання окремих фінансових послуг юридичними особами, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, визначаються законами та нормативно-правовими актами державних органів, що здійснюють регулювання діяльності фінансових установ та ринків фінансових послуг, виданими в межах їх компетенції.

Фінансові послуги відповідно надаються суб'єктами підприємницької діяльності на підставі договору.

При укладенні договору юридична або фізична особа мають право вимагати у суб'єкта підприємницької діяльності надання балансу або довідки про фінансове становище, підтвержені аудитором (аудиторською фірмою), а також бізнес-план, якщо інше не передбачено законодавством України.

Підстави, порядок та правові наслідки припинення дії договорів про надання фінансових послуг визначаються цивільним законодавством, законами з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг, а також укладеними відповідно до них договорами.

Особа набуває статусу фінансової установи після внесення про неї запису до відповідного державного реєстру фінансових установ.

У разі якщо відповідно до закону надання певних фінансових послуг потребує ліцензування, фінансова установа має право на здійснення таких послуг лише після отримання відповідних ліцензій.

Фінансова установа може розпочати надання фінансових послуг, лише якщо:

1) облікова і реєструюча система відповідає вимогам, встановленим нормативно-правовими актами;

2) внутрішні правила фінансової установи, узгоджені з вимогами законів України та нормативно-правових актів державних органів, що здійснюють регулювання та нагляд за ринками фінансових послуг;

3) професійні якості та ділова репутація персоналу відповідають встановленим законом вимогам.

Фінансові установи можуть створюватися у будь-якій організаційно-правовій формі, якщо закони з питань регулювання окремих ринків фінансових послуг не містять спеціальних правил та обмежень.

Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України відповідним положення встановлено обмеження на суміщення діяльності фінансових установ з надання певних видів фінансових послуг

Суміщення надання фінансових послуг – це:

- надання фінансовою установою двох або більше видів фінансових послуг;

- пряме залучення фінансових активів - цілеспрямована дія фінансової установи щодо отримання фінансових активів від фізичних та/або юридичних осіб;

- опосередковане залучення фінансових активів - цілеспрямована дія фінансової установи щодо отримання фінансових активів від фізичних та/або юридичних осіб через посередників, а також отримання залишків фінансових активів, які виникли в результаті здійснення звичайної господарської діяльності в інтересах цих осіб.

Діяльність з прямого або опосередкованого залучення фінансових активів від фізичних осіб з зобов'язанням щодо наступного їх повернення не може суміщатись з наданням будь-яких фінансових послуг.

Діяльність з надання фінансових кредитів за рахунок прямо або опосередковано залучених коштів має право здійснювати на підставі відповідної ліцензії лише кредитна установа, і така діяльність не може суміщатись з наданням будь-яких видів фінансових послуг.

Діяльність ломбардів з надання послуг фінансового кредиту не може суміщатись з наданням будь-яких інших видів фінансових послуг.

Діяльність з адміністрування пенсійних фондів не може суміщатись із діяльністю з управління Фондом операцій з нерухомістю (далі - ФОН).

Діяльність з управління іпотечними активами, які є забезпеченням іпотечних сертифікатів, випущених іншими емітентами, не може суміщатися із залученням фінансових активів шляхом здійснення емісії іпотечних сертифікатів від власного імені.

Діяльність з довірчого управління фінансовими активами не може суміщатись з будь-якими іншими фінансовими послугами.

Діяльність з управління ФОН не може суміщатись з діяльністю з управління активами Інститутів спільного інвестування (ІСІ).

Діяльність з управління Фондом фінансування будівництва (ФФБ) не може суміщатись з наданням будь-яких інших фінансових послуг.

До керівників та головних бухгалтерів небанківських фінансових установ висуваються певні професійні вимоги. Професійні вимоги розроблені відповідно до Закону України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг", Положення про Державну комісію з регулювання ринків фінансових послуг України, затвердженого Указом Президента України від 4 квітня 2003 року N 292/2003, а також вимог Положення про навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які провадять діяльність на ринках фінансових послуг, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25 грудня 2003 року N 183 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 28 січня 2004 року за N 122/8721.

Керівник фінансової установи - голова виконавчого органу (якщо виконавчий орган колегіальний), директор (президент) (якщо виконавчий орган одноосібний) страховика, адміністратора недержавного пенсійного фонду, кредитної спілки, кредитно-гарантійної установи, ломбарду та інших фінансових установ (крім банків, установ - професійних учасників фондового ринку, інститутів спільного інвестування в частині їх діяльності на фондовому ринку, фінансових установ, які мають статус міжурядових міжнародних організацій, Державного казначейства України та державних цільових фондів), голова ради недержавного пенсійного фонду, а також особи, які їх заступають.

Професійні вимоги визначаються рівнем освіти, кваліфікації, досвіду, спеціалізації, достатнім для повного і якісного виконання робіт за посадою.

Професійні вимоги поширюються на керівників фінансових установ та головних бухгалтерів таких фінансових установ:

- страховиків;
- адміністраторів недержавних пенсійних фондів;

- кредитних спілок;
- кредитно-гарантійних установ;
- ломбардів;
- інших фінансових установ (крім банків, установ - професійних учасників фондового ринку, інститутів спільного інвестування в частині їх діяльності на фондовому ринку, фінансових установ, які мають статус міжурядових міжнародних організацій, Державного казначейства України та державних цільових фондів).

Згідно з вимогами законодавства України, у тому числі відповідно до цих Професійних вимог роботодавцем розробляються та затверджуються посадові інструкції для керівників та головних бухгалтерів, враховуючи завдання та обов'язки, функції, права, відповідальність осіб, які обіймають зазначені посади.

Керівник фінансової установи (крім керівника адміністратора недержавного пенсійного фонду, голови ради недержавного пенсійного фонду) повинен відповідати таким професійним вимогам:

- а) мати вищу освіту (спеціаліст або магістр);
- б) пройти підвищення кваліфікації за формою "спеціалізація" відповідно до програм, погоджених із Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України (далі - Держфінпослуг);
- в) мати не менший, ніж 5-річний загальний стаж трудової діяльності, з якого стаж роботи на керівних посадах не менший двох років, зокрема, не менший одного року на ринках фінансових послуг (для голови правління кредитної спілки та керівника ломбарду - стаж роботи на посадах керівників не менший одного року);
- г) протягом останніх п'яти років не бути керівником, фінансовим директором або головним бухгалтером фінансової установи, визнаної банкрутом, підданої процедурі примусової ліквідації, або до якої було застосовано захід впливу відповідним органом, який здійснює регулювання ринків фінансових послуг, у вигляді відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації;
- г) не мати непогашеної судимості за умисні злочини, злочини у сфері господарської та службової діяльності, а також не бути позбавленим права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю.

Керівник адміністратора, голова ради недержавного пенсійного фонду повинні відповідати Кваліфікаційним вимогам до членів рад недержавних пенсійних фондів та фахівців з питань адміністрування недержавних пенсійних фондів, затвердженим розпорядженням Держфінпослуг від 27 листопада 2003 року N 137 та зареєстрованим в Міністерстві юстиції України 16 грудня 2003 року за N 1164/8485.

При зміні керівника фінансової установи новопризначений керівник, у разі відсутності в нього підвищення кваліфікації, повинен у тримісячний строк пройти підвищення кваліфікації за формою "спеціалізація" відповідно до програм, погоджених із Держфінпослуг.

Головний бухгалтер фінансової установи повинен відповідати таким професійним вимогам:

- а) мати вищу освіту (спеціаліст, магістр);

б) пройти підвищення кваліфікації за формою "спеціалізація" відповідно до програм, погоджених із Держфінпослуг;

в) мати стаж роботи на посадах головного бухгалтера або бухгалтера, фінансового директора не менший двох років, зокрема, на ринках фінансових послуг - не менший 1 року (для головного бухгалтера кредитної спілки та ломбарду - мати стаж роботи на посадах головного бухгалтера або бухгалтера, фінансового директора не менший трьох років);

г) протягом останніх п'яти років не бути керівником, фінансовим директором або головним бухгалтером фінансової установи, визнаної банкрутом, підданої процедурі примусової ліквідації, або до якої було застосовано захід впливу відповідним органом, який здійснює регулювання ринків фінансових послуг, у вигляді відсторонення керівництва від управління фінансовою установою та призначення тимчасової адміністрації;

г) не мати непогашеної судимості за умисні злочини, злочини у сфері господарської та службової діяльності, а також не бути позбавленим права обіймати певні посади та займатися певною діяльністю.

При зміні головного бухгалтера фінансової установи новопризначений головний бухгалтер, у разі відсутності в нього підвищення кваліфікації, повинен у тримісячний строк пройти підвищення кваліфікації за формою "спеціалізація" відповідно до програм, погоджених із Держфінпослуг.

Контроль за дотриманням Професійних вимог здійснюється Держфінпослуг відповідно до законодавства України.

Керівники та головні бухгалтери фінансових установ мають проходити підвищення кваліфікації за формою "спеціалізація" відповідно до програм, погоджених із Держфінпослуг, кожних 3 роки.

Спеціалізація проводиться з метою отримання керівником додаткових спеціальних знань, умінь та фахових навичок у межах раніше набутої спеціальності за професійним спрямуванням виробничої діяльності без присвоєння кваліфікації та зміни освітньо-кваліфікаційного рівня. Спеціалізація здійснюється у відповідних навчальних закладах, її тривалість має бути не менше 256 годин.

Навчання, перепідготовка, підвищення кваліфікації та складання екзаменів особами, які проводять діяльність на ринках фінансових послуг проводяться відповідно до положення, яке розроблене Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України. Дія цього положення поширюється на навчання, перепідготовку, підвищення кваліфікації:

а) працівників фінансових установ, посадові обов'язки яких пов'язані з наданням фінансових послуг;

б) працівників юридичних осіб, що за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, посадові обов'язки яких пов'язані з наданням фінансових послуг (можливість та порядок надання окремих фінансових послуг юридичними особами, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, визначаються законами та нормативно-правовими актами державних органів, що здійснюють регулювання діяльності фінансових установ та ринків фінансових послуг, виданими в межах їх компетенції);

в) фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, які надають фінансові послуги (фізичні особи - суб'єкти підприємницької діяльності надають фінансові послуги, якщо це прямо передбачено законом);

г) керівників та головних бухгалтерів фінансових установ (далі - керівники).

Навчання фахівців та керівників здійснюється відповідно до вимог законодавства та проводиться протягом строку перебування у трудових відносинах з суб'єктами господарювання, які здійснюють діяльність на ринках фінансових послуг.

Держфінпослуг координує роботу щодо організації та проведення навчання.

Держфінпослуг установлює для кожної категорії фахівців відповідний кваліфікаційний мінімум, відповідність якому підтверджується складанням екзамену. При успішному складанні екзамену особі видається кваліфікаційне свідоцтво або сертифікат.

Складання екзамену є обов'язковим для осіб, для яких установлені вимоги щодо наявності кваліфікаційного мінімуму.

Закони України, які визначають проведення аудиту небанківських фінансових установ подано у табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Закони України, які визначають проведення аудиту небанківських фінансових установ

№ з/п	Назва Закону, його номер та дата прийняття	Витяг із Закону
1	2	3
Обов'язковий аудит фінансової звітності		
1	Закон України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р., № 140-V	Ст. 8: «Проведення аудиту є обов'язковим для: 1) підтвердження достовірності та повноти річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності відкритих акціонерних товариств, підприємств - емітентів облігацій, професійних учасників ринку цінних паперів, фінансових установ та інших суб'єктів господарювання, звітність яких відповідно до законодавства України підлягає офіційному оприлюдненню, за винятком установ і організацій, що повністю утримуються за рахунок державного бюджету; ... 3) емітентів цінних паперів при отриманні ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів»
2	Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні	Ст. 5: «...З метою перевірки і підтвердження правильності річної фінансової звітності компанія з управління активами повинна щорічно залучати аудитора (аудиторську

	інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 р., № 2299-III із змін. і доповн.	фірму) для встановлення відповідності зазначеної звітності результатам своєї діяльності з активами ІСІ»
3	Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 р., № 2908-III із змін. і доповн.	Ст. 22: «...Достовірність і повнота річної звітності кредитної спілки повинна бути підтверджена незалежним аудитором (аудиторською фірмою)»
4	Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р., № 1576-XII із змін. і доповн.	Ст. 18: «...Достовірність та повнота річної фінансової звітності товариства повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською фірмою). Обов'язкова аудиторська перевірка річної фінансової звітності товариств з річним господарським оборотом менш як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів проводиться один раз на три роки». Ст. 20: «...Достовірність та повнота ліквідаційного балансу повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською фірмою), за винятком товариств з річним господарським оборотом менш як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів»
5	Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства» від 17.03.1993 р., № 23-93 із змін. і доповн.	Ст. 5: «... Достовірність та повнота річного балансу і звітності довірчих товариств повинні бути підтверджені аудитором (аудиторською фірмою)»
6	Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р., № 1057-IV із змін. і доповн.	Ст. 5: «...Планові аудиторські перевірки діяльності пенсійних фондів, адміністраторів, компаній з управління активами, зберігачів, страхових організацій та банків, що надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення, проводяться не рідше ніж один раз на рік ... При поданні річної звітності ... адміністратор і компанія з управління активами обов'язково додають до зазначеної звітності копію аудиторського висновку встановленого зразка»
7	Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з	Ст. 43: «...Для отримання дозволу на здійснення емісії сертифікатів ФОН емітент надає такі документи: ... бухгалтерську звітність за останній звітний рік, підтверджену аудитором»

	нерухомістю» від 19.06.2003 р., № 978-IV із змін. і доповн.	
8	Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р., № 85/96-ВР із змін. і доповн.	Ст. 34: «...Достовірність та повнота річного балансу і звітності страховиків повинна бути підтверджена аудитором (аудиторською фірмою)»; Ст. 43: «Ліквідація, реорганізація та санація страховика ... Примусова санація передбачає: ... проведення комплексної перевірки фінансово-господарської діяльності страховика, в тому числі обов'язкової аудиторської перевірки»

1	2	3
9	Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 р., № 2740-III	Ст. 11: «...Один раз на рік діяльність Фонду перевіряється незалежною аудиторською фірмою, яка визначається згідно з рішенням його адміністративної ради»
10	Закон України «Про холдингові компанії в Україні» від 15.03.2006 р., № 3528-IV	Ст. 8: «Аудиторська перевірка холдингової компанії та її корпоративних підприємств здійснюється щорічно відповідно до закону»
11	Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р., № 3480-IV	Ст. 40: «...Річна інформація про емітента повинна містити такі відомості: ... річна фінансова звітність; аудиторський висновок»
12	Закон України «Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування» від 09.07.2003 р., № 1058-IV із змін. і доповн.	Ст. 22: «...Відомості, що містяться в системі персоніфікованого обліку, використовуються виконавчими органами Пенсійного фонду для: ... надання аудитору, який відповідно до цього Закону здійснює аудит Накопичувального фонду»
13	Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати» від 19.06.2003 р., № 979-IV із змін. і доповн.	Ст. 47: «...Для отримання дозволу на здійснення емісії сертифікатів емітент надає такі документи: ... бухгалтерську звітність за останній звітний рік, підтверджену аудиторським висновком»
14	Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р., № 1057-IV із змін. і доповн.	Ст. 11: «...Для реєстрації пенсійного фонду його засновники подають ... відомості про результати фінансово-господарської діяльності засновників за останній до подання документів фінансовий рік та на останню звітну дату, що передує даті подання документів на реєстрацію фонду, засвідчені аудитором»
Необов'язковий аудит фінансової звітності		
1	Закон України «Про іпотечні облигації» від 22.12.2005 р., № 3273-IV із змін. і	Ст. 13: «...Протягом строку обігу звичайних іпотечних облигацій ... Позапланові аудиторські перевірки можуть проводитися на вимогу

	доповн.	управителя або Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку»; Ст. 19: «...Протягом строку обігу структурованих іпотечних облігацій ... Позапланові аудиторські перевірки можуть проводитися на вимогу загальних зборів власників структурованих іпотечних облігацій або Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку»
2	Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р., № 85/96-ВР із змін. і доповн.	Ст. 18: «...При укладанні договору страхування страховик має право запросити у страхувальника баланс або довідку про фінансовий стан, підтверджені аудитором (аудиторською фірмою)»; Ст. 37: «... Уповноважений орган має право: ... не частіше одного разу на рік призначати проведення за рахунок страховика додаткової обов'язкової аудиторської перевірки з визначенням аудитора»
3	Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р., № 2664-III із змін. і доповн.	Ст. 6: «Договір про надання фінансових послуг ... При укладенні договору юридична або фізична особа мають право вимагати у суб'єкта підприємницької діяльності надання балансу або довідки про фінансове становище, підтверджені аудитором (аудиторською фірмою)»
4	Цивільний кодекс України від 16.01.2003 р., № 435-IV із змін. і доповн.	Ст. 146: «...Для здійснення контролю за фінансовою діяльністю товариства з обмеженою відповідальністю згідно з рішенням його загальних зборів, а також в інших випадках, встановлених статутом і законом товариства, може призначатися аудиторська перевірка ... На вимогу будь-кого з учасників товариства може бути проведено аудиторську перевірку річної фінансової звітності товариства із залученням професійного аудитора, не пов'язаного майновими інтересами з товариством чи з його учасниками»; Ст. 162: «...Аудиторська перевірка діяльності акціонерного товариства, у тому числі такого, що не зобов'язане

		публікувати для загального відома документи, має бути проведена у будь-який час на вимогу акціонерів, які разом володіють не менш як десятьма відсотками акцій»
--	--	---

1	2	3
Обов'язкові інші завдання з надання впевненості		
1	Закон України «Про господарські товариства» від 19.09.1991 р., № 1576-XII із змін. і доповн.	Ст. 13: «...Фінансовий стан засновників (крім фізичних осіб) відкритих акціонерних товариств щодо їх спроможності здійснити відповідні внески до статутного фонду повинен бути перевірений аудитором (аудиторською фірмою)»
2	Закон України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р., № 140-V	Ст. 8: «Проведення аудиту є обов'язковим для: ... 2) перевірки фінансового стану ... підприємств з іноземними інвестиціями, відкритих акціонерних товариств (крім фізичних осіб), страхових і холдингових компаній, інститутів спільного інвестування, довірчих товариств та інших фінансових посередників»
3	Декрет Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства» від 17.03. 1993 р., № 23-93 із змін. і доповн.	Ст. 2: «...Фінансовий стан засновників (крім фізичних осіб) довірчих товариств щодо їх спроможності здійснити відповідні внески до статутного фонду повинен бути перевірений аудитором (аудиторською фірмою)»
4	Закон України «Про іпотечні облигації» від 22.12.2005 р., № 3273-IV із змін. і доповн.	Ст. 7: «...На момент реєстрації випуску іпотечних облигацій відповідність розміру їх іпотечного покриття даним бухгалтерського обліку і фінансової звітності емітента та вимогам цього Закону підтверджується аудитором»; Ст. 13: «...Протягом строку обігу звичайних іпотечних облигацій емітент зобов'язаний за власні кошти забезпечити проведення аудиторських перевірок на предмет виявлення відповідності стану іпотечного покриття даним реєстру іпотечного покриття та вимогам цього Закону. Аудиторські перевірки проводяться не рідше одного разу на рік»; Ст. 19: «...Протягом строку обігу структурованих іпотечних облигацій управитель зобов'язаний забезпечити регулярне проведення аудиторських перевірок на предмет виявлення відповідності стану іпотечного покриття даним реєстру іпотечного покриття та вимогам цього Закону. Аудиторські перевірки проводяться з періодичністю, визначеною у проспекті емісії,

		але не рідше одного разу на рік»
5	Закон України «Про страхування» від 07.03.1996 р., № 85/96-ВР із змін. і доповн.	Ст. 38: «...Для одержання ліцензії страховик подає ... довідки банків або висновки аудиторських фірм (аудиторів), що підтверджують розмір сплаченого статутного фонду; довідка про фінансовий стан засновників страховика, підтверджена аудитором»
6	Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 р., № 2299-III із змін. і доповн.	Ст. 48: «...Зміни до проспекту емісії цінних паперів ІСІ відповідно до результатів діяльності за попередній рік розробляються компанією з управління активами та підтверджуються... аудитором (аудиторською фірмою)»
7	Закон України «Про цінні папери та фондовий ринок» від 23.02.2006 р., № 3480-IV	Ст. 30: «...Проспект емісії цінних паперів підписується керівником емітента (головою виконавчого органу), аудитором та засвідчується печаткою емітента. Особи, що підписали проспект емісії, тим самим підтверджують достовірність відомостей, які в ньому містяться, а аудитор - достовірність перевірених ним відомостей»
8	Закон України «Про іпотечні облігації» від 22.12.2005 р., № 3273-IV із змін. і доповн.	Ст. 22: «...Діяльність управителя з управління іпотечним покриттям структурованих іпотечних облігацій підлягає аудиторській перевірці з періодичністю, вказаною у договорі про управління іпотечним покриттям, але не рідше ніж один раз на рік»
Необов'язкові інші завдання з надання впевненості		
1	Закон України «Про іпотечні облігації» від 22.12.2005 р., № 3273-IV із змін. і доповн.	Ст. 22: «...Позапланова аудиторська перевірка (діяльності управителя з управління іпотечним покриттям структурованих іпотечних облігацій – <i>авт.</i>) може проводитися на вимогу загальних

		зборів власників іпотечних облігацій або Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку»
2	Закон України «Про Фонд гарантування вкладів фізичних осіб» від 20.09.2001 р., № 2740-III	Ст. 14: «...Адміністративна рада: ... призначає в разі потреби позачергові аудиторські перевірки Фонду і визначає аудиторську фірму»

Реєстр аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ (далі - Реєстр), – це перелік аудиторів, сертифікованих Аудиторською палатою України відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність», які можуть надавати аудиторські послуги фінансовим установам, що надають фінансові послуги на ринках, державне регулювання яких здійснює Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України (далі - Держфінпослуг).

Свідоцтво про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, - документ встановленого зразка, що підтверджує факт внесення до Реєстру відповідно до розпорядження Держфінпослуг, а також право аудитора на проведення аудиторських перевірок фінансових установ та підпис аудиторських висновків.

Рішення щодо внесення до Реєстру, про продовження строку дії свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, щодо внесення змін до Реєстру, щодо видачі дубліката свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, про виключення аудитора з Реєстру або про відмову щодо внесення до Реєстру приймається Держфінпослуг відповідно до Порядку ведення реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19 лютого 2004 р. № 86 (у редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 24 червня 2005 р. № 4239)

Реєстр ведеться Держфінпослуг в електронній формі відповідно до стандартів, що забезпечують його сумісність і взаємодію з іншими системами та мережами, що складають інформаційний ресурс держави. Інформація з Реєстру є відкритою для користувачів.

Свідоцтво про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, видається на строк дії сертифіката аудитора. Аудитор має право на проведення аудиторських перевірок фінансових установ та підпис аудиторських висновків виключно на період дії свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ (далі - Свідоцтво).

Свідоцтво не підлягає передачі для використання іншими аудиторами.

За достовірність інформації, наданої до Держфінпослуг, аудитор несе відповідальність згідно із законодавством України.

Перелік аудиторів, які внесені до Реєстру, публікується Держфінпослуг у кінці кожного року в засобах масової інформації, а також регулярно оновлюється на веб-сайті Держфінпослуг.

Документи для внесення до Реєстру, продовження строку дії Свідоцтва, внесення змін до Реєстру, видачі дубліката Свідоцтва, виключення аудитора з Реєстру заявник направляє поштою або надає особисто до Держфінпослуг у швидкозшивачі, з внутрішнім описом та пронумерованими аркушами разом з конвертом із зазначенням зворотної адреси.

Документи, надані до Держфінпослуг, повинні:

- а) відповідати вимогам законодавства України;
- б) містити достовірну інформацію;
- в) бути надані в обсязі, передбаченому цим Порядком.

При розгляді документів, наданих заявником, Держфінпослуг може зробити запит щодо пояснення їх окремих положень або зробити запит щодо надіслання протягом 10 днів уточнених документів.

Рішення щодо внесення до Реєстру, про продовження строку дії Свідоцтва, щодо видачі дубліката Свідоцтва, щодо внесення змін до Реєстру, про виключення аудитора з Реєстру приймається директором Департаменту державного регулювання та розвитку ринків фінансових послуг (далі - директор Департаменту) та підлягає схваленню розпорядженням Держфінпослуг як колегіальним органом.

Рішення щодо внесення до Реєстру, про продовження строку дії Свідоцтва, щодо внесення змін до Реєстру, про виключення аудитора з Реєстру приймається не пізніше 30 календарних днів з дати надходження документів від заявника.

Рішення Держфінпослуг про відмову щодо внесення до Реєстру, відмову у продовженні строку дії Свідоцтва, відмову щодо внесення змін до Реєстру, відмову щодо видачі дубліката Свідоцтва приймається директором Департаменту із зазначенням підстави не пізніше 30 календарних днів з дати надходження документів від заявника.

Повідомлення про прийняття рішення надсилається (видається) заявникові в письмовій формі протягом п'яти робочих днів з дати прийняття відповідного рішення.

Для внесення до Реєстру заявник надає:

а) заяву про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ;

б) реєстраційну картку на внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ;

копію сертифіката аудитора, засвідчену в установленому законодавством порядку.

Для продовження строку дії Свідоцтва аудитор надає:

заяву про продовження строку дії свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ;

б) копію сертифіката аудитора, засвідчену в установленому законодавством порядку;

в) оригінал Свідоцтва.

Вказані документи надаються протягом місяця з дати закінчення строку дії Свідоцтва.

Підставами для прийняття рішення Держфінпослуг про виключення аудитора з Реєстру та анулювання Свідоцтва є:

- а) заява аудитора;
- б) виявлення Держфінпослуг фактів недостовірності звітності фінансових установ, що підтверджена аудиторським висновком;
- в) надання недостовірної інформації в документах аудитора, що надані до Держфінпослуг, яка стала відома Держфінпослуг після внесення аудитора до Реєстру;
- г) ненадання аудитором необхідних документів для продовження строку дії Свідоцтва в термін, визначений пунктом 4.2 цього Порядку;
- г) втрата чинності сертифіката аудитора.

У разі прийняття рішення про виключення аудитора з Реєстру у випадках, передбачених в підпунктах "б", "в", "г" пункту 7.1 цього Порядку, заявник може бути внесеним до Реєстру не раніше ніж через рік з дати прийняття Держфінпослуг рішення про виключення.

Рішення Держфінпослуг про виключення аудитора з Реєстру може бути оскаржене у встановленому законодавством порядку.

Рішення про виключення аудитора з Реєстру приймається директором Департаменту і підлягає схваленню Держфінпослуг як колегіальним органом.

У рішенні про виключення аудитора з Реєстру вказується про анулювання Свідоцтва.

Рішення директора Департаменту про виключення аудитора з Реєстру має бути надіслане рекомендованим листом або вручене особисто аудитором в 15-денний строк з дати його схвалення Держфінпослуг як колегіальним органом.

Розпорядження Держфінпослуг про виключення аудитора з Реєстру підлягає опублікуванню в засобах масової інформації та/або на офіційному веб-сайті Держфінпослуг.

Об'єктами аудиту у небанківських фінансових установах є фінансова звітність та інша фінансова інформація.

Аудит фінансової звітності та іншої фінансової інформації здійснюється відповідно до базових нормативних документів – МСА 120 «Концептуальна основа Міжнародних стандартів аудиту» та МСА 200 «Мета та загальні принципи аудиторської перевірки фінансових звітів», МСА 3000 «Завдання з надання впевненості».

Мета аудиту фінансових звітів полягає у висловленні думки аудитора стосовно відповідності фінансових звітів в усіх суттєвих аспектах концептуальній основі фінансової звітності.

Висновок аудитора збільшує довіру до фінансових звітів. Однак, користувач фінансової звітності не може вважати, що висловлена думка є гарантією майбутньої життєздатності суб'єкта господарювання або свідченням продуктивності чи ефективності ведення справ управлінським персоналом. Абсолютна впевненість в аудиті та аудиті фінансової звітності, зокрема, недосяжна внаслідок дії таких чинників:

- необхідність суб'єктивних оцінок;
- використання тестування;
- використання вибіркового, як правило, методу перевірки, що призводить до отримання переконливих свідчень, але не остаточних;

• обмеження, властиві будь-яким системам бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Відповідно до норм Законів України «Про аудиторську діяльність», «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та МСА 200 «Мета та загальні принципи аудиторської перевірки фінансових звітів» за підсумками аудиту фінансової звітності аудитор несе відповідальність за формування і висловлення думки стосовно фінансових звітів, а відповідальність за підготовку й надання звітів для аудиту покладається на управлінський персонал суб'єкта господарювання.

Таблиця 1.2

Етапи організації аудиту фінансової звітності

Етапи організації аудиту фінансової звітності	Інформаційне забезпечення
I. Підготовка листа-зобов'язання про проведення аудиту	Закон України «Про аудиторську діяльність», МСА 210 «Умови завдань з аудиторської перевірки»
II. Підготовка та підписання договору на проведення аудиту	Закон України «Про аудиторську діяльність», Цивільний кодекс України
III. Планування аудиту	МСА 300 «Планування», МСА 315 «Розуміння суб'єкта господарювання та його середовища та оцінка ризиків суттєвих викривлень», МСА 400 «Оцінка ризиків та внутрішній контроль»
IV. Виконання аудиторських процедур по збору аудиторських доказів	МСА 230 «Документація», МСА 250 «Врахування законів та нормативних актів при аудиторській перевірці фінансової звітності», МСА 320 «Суттєвість в аудиті», МСА 400 «Оцінка ризиків та внутрішній контроль», МСА 500 «Аудиторські докази», МСА 501 «Аудиторські докази: додаткові міркування щодо окремих статей», МСА 505 «Зовнішні підтвердження», МСА 510 «Перше завдання: залишки на початок періоду», МСА 520 «Аналітичні процедури», МСА 530 «Аудиторська вибірка та інші процедури вибіркової перевірки», МСА 540 «Аудиторська перевірка облікових оцінок». МСА 550 «Пов'язані сторони», МСА 560 «Подальші події», МСА 570 «Безперервність», МСА 580 «Пояснення управлінського персоналу», МСА 600 «Використання роботи іншого аудитора», МСА 610 «Розгляд роботи внутрішнього аудиту», МСА 620 «Використання роботи експерта»
V. Узагальнення аудиторських доказів,	Закон України «Про аудиторську діяльність», МСА 700 «Аудиторський висновок про фінансову

підготовка аудиторського висновку та звіту про наслідки аудиту	звітність», МСА 710 «Порівнювані дані», МСА 720 «Інша інформація в документах, що містять перевірені фінансові звіти», МСА 800 «Аудиторський висновок при виконанні завдань аудиту спеціального призначення»
VI. Підготовка акта приймання-передачі аудиторського висновку та передача замовнику підсумкових документів аудиту	Закон України «Про аудиторську діяльність», МСА 210 «Умови завдань з аудиторської перевірки», Цивільний кодекс України

Лист-зобов'язання про проведення аудиту документує і підтверджує згоду аудитора на проведення аудиту та усуває можливі непорозуміння щодо форми та змісту аудиторської перевірки.

Форма і зміст листів-зобов'язань про проведення аудиту для різних замовників можуть бути довільними, але в них обов'язково зазначають:

- мету аудиту фінансової звітності;
- відповідальність управлінського персоналу за фінансові звіти;
- обсяг аудиторської перевірки, в тому числі посилання на чинне законодавство, положення та норми професійних організацій, яких дотримується аудитор;
- форму звітів і висновків за результатами проведення аудиту;
- можливість не виявлення суттєвих викривлень у зв'язку з обмеженнями, властивими аудиторській перевірці, системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю;
- вимогу про вільний доступ до всіх бухгалтерських записів, документації та іншої інформації, пов'язаної з проведенням аудиторської перевірки.

Приклад листа-зобов'язання про проведення аудиту наведено у Додатку 1.1.

У випадку проведення повторної аудиторської перевірки нового листа-зобов'язання можна не складати, якщо не змінилися суттєві умови проведення аудиту. До суттєвих умов проведення аудиту згідно МСА 210 «Умови завдань з аудиторської перевірки» належать:

- будь-яка ознака, що вказує на неправильне розуміння замовником мети та обсягу аудиторської перевірки;
- будь-які переглянуті або додані умови проведення аудиту;
- зміни у складі найвищого управлінського персоналу, ради директорів або зміни у структурі власності;
- значні зміни характеру чи масштабів діяльності замовника;
- вимоги законодавства.

Укладання договору на проведення аудиту між аудиторською фірмою (аудитором) та замовником відповідно до Закону України «Про аудиторську діяльність» є обов'язковим. В договорі на проведення аудиту передбачаються предмет і термін перевірки, обсяг аудиторських послуг, розмір і умови оплати, відповідальність сторін.

Зразок договору на проведення аудиту наведено у Додатку 1.2.

Підсумкові документи аудиту передаються замовнику актом приймання-передачі (Додаток 1.3).

Аудиторські фірми (аудитори) можуть надавати аудиторські послуги у сфері обліку, аналізу, проводити консультаційну та експертну діяльність.

Надання аудиторських послуг суб'єкту господарювання може бути одноразовим або систематичним. Періодичність надання аудиторських послуг визначає характер договору, укладеного між аудиторською фірмою (аудитором) та замовником. Для надання одноразових послуг можна застосувати основні положення договору, наведеного у Додатку 1.2. Якщо стосунки між аудитором і замовником мають систематичний характер та не обмежуються одним видом аудиторських послуг, доцільно укласти довгострокову (на рік) рамкову угоду (Додаток 1.4), до якої будуть додаватися протоколи узгодження предмету договору та договірної вартості аудиторських послуг в кожному окремому випадку надання послуг (Додаток 1.5).

У сфері обліку аудиторські фірми пропонують такі послуги, як постановка і постійне ведення бухгалтерського обліку, складання звітності та її трансформування згідно з міжнародними стандартами, відновлення бухгалтерського обліку і впровадження його прогресивних форм, удосконалення облікової системи.

Постановка бухгалтерського обліку охоплює такі завдання, як визначення довготермінової облікової політики, вибір форми бухгалтерського обліку, підбір комплексу технічних засобів, формування структури бухгалтерської служби, розробку графіка документообігу і посадових інструкцій для бухгалтерського персоналу тощо. Ця послуга має, як правило, разовий характер.

Для ведення обліку аудиторська фірма розробляє для замовника облікову політику, формує робочий план рахунків бухгалтерського обліку, перелік субрахунків, склад аналітичних рахунків і реєстрів, рекомендує форму обліку. Якщо на момент укладання договору підприємство не має необхідної оргтехніки (комп'ютерів, засобів зв'язку), аудиторська фірма здійснює підбір комплексу технічних засобів і встановлення програмного забезпечення, баз даних. Співробітник аудиторської фірми може працювати безпосередньо у замовника, який зобов'язується створити необхідні умови для організації робочого місця. До обов'язків замовника належить своєчасне подання первинних документів, всі інші функції (доставка в аудиторську фірму первинних документів, забезпечення їх збереження та обробки, ведення реєстрів аналітичного і синтетичного обліку, повернення первинних документів замовнику) виконує аудиторська фірма. Замовники часто користуються кількома аудиторськими послугами.

Ведення обліку аудиторською фірмою часто супроводжується складанням звітності. В цьому випадку звітність складається на основі реєстрів обліку, які формуються аудиторською фірмою. Але це може виступати і як окремий вид аудиторських послуг, коли звітність складається на основі реєстрів, наданих замовником. За необхідності аудиторські послуги включають трансформацію звітності відповідно до міжнародних стандартів. Відновлення бухгалтерського обліку виконується за певний період і має разовий характер. Запорукою якісного виконання цієї послуги є надання замовником усіх первинних та інших необхідних документів. З огляду

на складність відновлення обліку виконують найбільш кваліфіковані спеціалісти аудиторських фірм.

Удосконалення облікової системи здійснюється через впровадження прогресивних (автоматизованих) форм обліку, коригування облікової політики.

Автоматизація бухгалтерського обліку – один з перспективних напрямів діяльності аудиторських фірм, що передбачає вибір пакету прикладних програм на ринку програмних засобів та його адаптацію з урахуванням специфіки діяльності замовника, розробку оригінальних прикладних програм автоматизації обліку і їх впровадження. Зазвичай послуги стосовно підбору та впровадження автоматизації обліку тісно пов'язані з постановкою бухгалтерського обліку і вибором комплексу технічних засобів.

Важливою сферою діяльності аудиторів є здійснення аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств з метою прогнозування, ефективності їх розвитку, прийняття оперативних управлінських рішень і розробки різних рекомендацій, програм (складання бізнес-планів, прогнозів, проектів облікової політики тощо). Обсяг аналітичних робіт визначається завданням замовника. Попит на послуги аудиторів у сфері аналізу постійно зростає.

Сьогодні інформаційно-консультаційне обслуговування підприємств охоплює широкий спектр аудиторських послуг. Крім надання консультацій у таких традиційних сферах, як облік, оподаткування, право, аудиторські фірми здійснюють консультування з окремих організаційних, технічних і екологічних питань.

Аудиторські послуги у вигляді консультацій можуть надаватись усно або письмово з оформлення довідки та інших офіційних документів.

Розрізняють разові та постійні консультації. Стосовно разових консультацій укладаються окремі договори, оплата здійснюється відповідно до обсягу і складності виконаної роботи. Постійне консультаційне обслуговування відбувається на основі довгострокових (річних) договорів і практично становить найефективнішу форму консультаційної діяльності. Постійне консультування передбачає, крім роз'яснень складних облікових, фінансових і правових питань, безперервний контроль стану обліку і звітності, розрахунків за обов'язковими платежами, а також забезпечення підприємства-замовника пакетами останніх законодавчих і нормативних актів, що регламентують фінансову та виробничо-господарську діяльність.

Невід'ємна частина постійного консультаційного обслуговування підприємств – проведення семінарів, курсів підвищення кваліфікації бухгалтерського персоналу. Цей вид послуг передбачає курси лекцій і практичних занять для керівників, головних бухгалтерів та іншого персоналу підприємств-замовників. На семінарах особливу увагу звертають на зміни в цивільному, податковому законодавстві, коментують нормативні акти стосовно бухгалтерського обліку, розглядають типові помилки в організації та веденні бухгалтерського обліку, складанні звітності.

Аудиторські фірми можуть надавати послуги з навчання бухгалтерського персоналу. У деяких випадках це є продовженням такого виду послуг, як постановка бухгалтерського обліку. Працівники аудиторської фірми у визначений термін підбирають і готують для бухгалтерії підприємства штат працівників, починаючи з бухгалтерів окремих ділянок обліку (автоматизованих робочих місць) і закінчуючи головним бухгалтером та фінансовим директором. Інші види цих послуг — навчання

бухгалтерського обліку на ПЕОМ, підготовка спеціалістів до складання іспитів для отримання аудиторського сертифіката. Цей вид послуг найбільш якісно здійснюють аудиторські фірми, створені або акредитовані при вищих навчальних закладах.

Інформаційне обслуговування підприємств передбачає оптимальний підбір довідкової літератури: від рекомендацій стосовно передплати періодики і до вибору інформаційно-довідкових комп'ютерних систем.

Перспективний напрям аудиторських послуг – підготовка документів, що регламентують господарську діяльність підприємств: положень про оплату праці, колективних договорів, договорів господарської діяльності, контрактів, трудових угод тощо.

Розвиток ринкових відносин і виникнення таких явищ, як приватизація, акціонування, банкрутство, розподіл майна і злиття підприємств створили умови для участі аудиторів у цих процесах як експертів. Враховуючи складність майнових інтересів і матеріальне зацікавлення сторін, майнові проблеми часто неможливо вирішити без залучення сторонньої, авторитетної і незацікавленої особи – аудитора.

Аудитори здійснюють експертизи виконання фінансово-правових аспектів укладених господарських угод, дають експертну оцінку перспективної інформації бізнес-планів, а в окремих випадках оцінюють ефективність облікової політики підприємства, форми бухгалтерського обліку, системи внутрішнього контролю тощо.

За підсумками надання аудиторських послуг складаються підсумкові документи, до складу яких можуть входити звіт про надання послуг, довідка, експертний висновок або акт тощо. Підсумкові документи передаються замовнику актом приймання-передачі.

Аудиторська діяльність в Україні набула розвитку з 1993 року з прийняттям Закону України «Про аудиторську діяльність». Згідно із законодавчими нормами обов'язковому щорічному аудиту за наслідками фінансово-господарської діяльності 1994-го і подальших років підлягали господарюючі суб'єкти незалежно від форми власності та виду діяльності за винятком установ та організацій, що повністю утримувались за рахунок державного бюджету і не займались підприємницькою діяльністю, а також суб'єктів з річним господарським оборотом меншим як двісті п'ятдесят неоподатковуваних мінімумів.

Аудиторські висновки разом з фінансовою звітністю подавались суб'єктами господарювання до податкових інспекцій протягом дев'яти місяців року, що настав за звітним. В разі неподання або несвоєчасного подання зазначених документів були передбачені штрафні санкції до суб'єктів господарювання у розмірі 10 % річного прибутку звітного року.

Таким чином, у державі виникла ситуація, коли поодинокі аудиторські фірми (аудитори) протягом дев'яти місяців 1995 року мали провести аудиторські перевірки фінансової звітності за 1994 рік переважної більшості суб'єктів господарювання України. Очевидно, що такі законодавчі норми були передчасними, оскільки за один рік створити систему аудиту в державі та підготувати відповідну кількість аудиторів було неможливим.

Стрімкий попит при відсутності належної пропозиції призвів, перш за все, до низької якості аудиту, формального відношення до його проведення, відсутності відповідальності аудиторських фірм (аудиторів) за якість аудиту та вимогливості

замовників, оскільки розмір штрафних санкцій за неподання аудиторського висновку суттєво переважав вартість аудиторських послуг.

В результаті численних звернень керівників суб'єктів господарювання до Верховної Ради України з приводу відміни обов'язкового аудиту Постановою Верховної Ради України від 24 вересня 1997 р. № 544/97-ВР «Про внесення змін до пункту 7 Постанови Верховної Ради України «Про порядок введення в дію Закону України «Про аудиторську діяльність» запроваджено, починаючи з наслідків фінансово-господарської діяльності за 1996 рік, обов'язкове щорічне проведення аудиту лише для фінансових посередників (банків, інвестиційних фондів, інвестиційних компаній, бірж, страхових компаній, кредитних спілок, недержавних пенсійних фондів) та емітентів цінних паперів і облігацій (акціонерних товариств).

Суттєве звуження сфери застосування обов'язкового аудиту має ряд негативних моментів, головний з яких – відсутність будь-якого контролю за достовірністю фінансової звітності, що подається переважною більшістю суб'єктів господарювання до органів Державного комітету статистики України.

В Україні за роки функціонування Закону України «Про аудиторську діяльність» склалась достатньо упорядкована адекватна ринковому середовищу система аудиту, яка в основному забезпечує вирішення проблем атестації аудиторів, внесення до Реєстру суб'єктів аудиторської діяльності, забезпечення ринку аудиторських послуг кваліфікованими спеціалістами. Так, станом на 29.09.2006 р. у Реєстрі АПУ знаходилось 2365 аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надавали аудиторські послуги (табл. 1.3).

Це дає підстави для законодавчого запровадження для переважної більшості суб'єктів господарювання щорічного обов'язкового аудиту фінансової звітності, що, одночасно з підвищенням вимог до аудиту, в значній мірі забезпечить належну якість фінансової звітності. Винятком з цього правила мали б стати суб'єкти малого підприємництва. Такий підхід гарантував би достовірність фінансової звітності, перш за все, для статистичних узагальнень з метою розрахунків державними органами макропоказників економічного розвитку держави.

Таблиця 1.3

Кількість аудиторських фірм та аудиторів України, які одноособово надають аудиторські послуги (станом на 29.09.2006 р.)

№ з/п	Назва адміністративної території	Кількість аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги
1.	м. Київ та Київська область	817
2.	Автономна республіка Крим та м. Сімферополь	49

3.	м. Севастополь	20
4.	м. Вінниця та Вінницька область	53
5.	м. Дніпропетровськ та Дніпропетровська область	162
6.	м. Донецьк та Донецька область	160
7.	м. Житомир та Житомирська область	36
8.	м. Запоріжжі та Запорізька область	100
9.	м. Івано-Франківськ та Івано-Франківська область	24
10.	м. Кіровоград та Кіровоградська область	24
11.	м. Луганськ та Луганська область	57
12.	м. Луцьк та Волинська область	18
13.	м. Львів та Львівська область	80
14.	м. Миколаїв та Миколаївська область	64
15.	м. Одеса та Одеська область	103
16.	м. Полтава та Полтавська область	78
17.	м. Рівне та Рівненська область	31
18.	м. Суми та Сумська область	62
19.	м. Тернопіль та Тернопільська область	16
20.	м. Ужгород та Закарпатська область	26
21.	м. Харків та Харківська область	221
22.	м. Херсон та Херсонська область	48
23.	м. Хмельницький та Хмельницька область	24
24.	м. Черкаси та Черкаська область	50
25.	м. Чернівці та Чернівецька область	13
26.	м. Чернігів та Чернігівська область	29
	Разом	2365

Запровадження обов'язкового аудиту для більшості суб'єктів господарювання з метою підвищення якості обліку та звітності заслугоує на особливу увагу при розгляді проблеми узгодження податкового та бухгалтерського обліку.

Суттєва розбіжність між податковим законодавством України та національними стандартами бухгалтерського обліку спричинила до вагомих трудовитрат як бухгалтерів так і державних податкових інспекторів. Ведення окремо бухгалтерського та податкового обліку знижує ефективність роботи адміністративного персоналу суб'єктів господарювання.

В більшості країн Європи базою для визначення прибутку, що підлягає оподаткуванню, є фінансова звітність підприємств, складена на основі бухгалтерського обліку. Незважаючи на паралельне існування бухгалтерського і податкового обліку, в 90-х роках утвердилась тенденція до відсутності паралельних книг або подвійного обліку. Так, на 50-му з'їзді Міжнародної податкової асоціації, що відбувся у Женеві в 1996 році, було проголошено, що господарські рахунки для цілей фінансової звітності мають служити відправною точкою для розрахунку оподатковуваного прибутку.

Інтеграція України у європейське товариство держав ринкового спрямування зобов'язує до врахування міжнародних тенденцій. Тому, податкове законодавство має максимально враховувати положення національних стандартів обліку.

Таким чином, зниження трудомісткості обліку в Україні лежить в площині гармонізації податкового законодавства з національними стандартами обліку, усунення подвійного обліку. Забезпечувати відповідність фінансової звітності суб'єктів господарювання вимогам національних стандартів бухгалтерського обліку покликаний інститут аудиту.

В цілому Закон України «Про аудиторську діяльність» потребує нової редакції, яка б усунула існуючі в ньому недоліки та відображала сучасні вимоги ринкового середовища до аудиторської діяльності. Зокрема, вимагає законодавчого узгодження з МСА визначення поняття «аудит», необхідно чітко визначити перелік супутніх аудиту послуг. Такий перелік може враховувати достатньо широкий спектр послуг, а саме:

- експрес-аналіз;
- оглядові перевірки;
- аналіз господарсько-фінансової діяльності;
- консультації з питань фінансового, податкового, банківського та іншого господарського законодавства, зовнішньоекономічної діяльності тощо;
- постановка, ведення і відновлення бухгалтерського обліку;
- складання фінансової звітності, в тому числі звітності для емітентів цінних паперів та облігацій;
- автоматизація бухгалтерського обліку і аналітичних робіт;
- податкове планування і оптимізація оподаткування;
- складання бізнес-планів та інших техніко-економічних обґрунтувань;
- надання консультацій з управління;
- підготовка до видання нормативної, довідкової і методичної літератури з питань аудиту та обліку;
- оцінка корпоративних прав суб'єкта господарювання, інвестиційних проектів і їх техніко-економічного обґрунтування;
- складання податкових декларацій, розрахунків тощо;
- юридичні послуги, розробка засновницьких документів і їх реєстрація;
- організаційно-методичне забезпечення утворення, реорганізації, злиття, ліквідації суб'єктів господарювання;
- навчально-консультаційні послуги та послуги з підготовки фінансово-облікових кадрів для суб'єктів господарювання.

До основних проблемних питань на рівні аудиторських фірм належать питання розробки методик аудиту, які б забезпечували допустимий рівень аудиторського ризику, та внутрішньофірмовий контроль якості аудиторських послуг.

Вирішення проблемних питань в галузі аудиту сприятиме розвитку ринкового середовища в Україні та в значній мірі дозволить вітчизняним аудиторським фірмам гідно конкурувати з іноземними на ринку аудиторських послуг.

Лист-зобов'язання про проведення аудиторської перевірки

Голові правління ВАТ «Черемшина»

Цим листом підтверджуємо нашу згоду на проведення аудиторської перевірки річної фінансової звітності.

Аудиторську перевірку буде проведено з метою висловлення думки про фінансові звіти.

Аудиторську перевірку буде проведено відповідно до Закону України „Про аудиторську діяльність” та Міжнародних стандартів аудиту, які рішенням Аудиторської палати України прийнято як національні. Стандарти аудиту зобов'язують планувати та проводити аудиторську перевірку з метою одержання обґрунтованої впевненості в тому, що фінансові звіти не містять суттєвих викривлень. Аудит передбачає перевірку вибіркоким методом свідчень, що підтверджують суми та розкриття інформації у фінансових звітах. Аудиторська перевірка включає й оцінювання застосовуваних принципів бухгалтерського обліку та суттєвих облікових оцінок, здійснених управлінським персоналом, а також оцінювання подання фінансових звітів у цілому.

У зв'язку з тестовим характером аудиторської перевірки та іншими властивими аудиторській перевірці обмеженнями (разом з обмеженнями, властивими будь-якій системі бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю) є неминучий ризик того, що навіть деякі суттєві викривлення можуть залишитися невиявленими.

Крім аудиторського висновку про фінансову звітність, ми плануємо надати Вам окремий лист, який стосується помічених нами суттєвих недоліків у системі бухгалтерського обліку та внутрішнього контролю.

Ми нагадуємо Вам, що відповідно до норм Законів України „Про аудиторську діяльність” та „Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” відповідальність за складання фінансової звітності та відповідне розкриття інформації в ній несе управлінський персонал товариства.

Висловлюємо надію на створення Вами належних умов праці для аудиторів для якісного виконання аудиторської перевірки.

Цей лист вважається дійсним протягом наступних років до моменту припинення терміну його дії, внесення змін або заміни цього листа іншим.

Просимо Вас підписати та повернути один примірник цього листа на доказ того, що він відповідає Вашому розумінню умов проведення нами аудиторської перевірки фінансових звітів.

Директор АФ «Аудит-Гарант»

ДОГОВІР № _____
про проведення аудиту

м. Черкаси
р.

„_____” _____ 200__

Аудиторська фірма „Аудит-Гарант”, яка іменується „Виконавець” в особі директора _____, що діє на підставі Статуту фірми, Свідоцтва про внесення до Реєстру суб’єктів аудиторської діяльності № 1522 від 18.05.2001 р., чинного до 18.05.2006 р., Свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, що надають послуги на ринку цінних паперів, серії АА № 000463 від 26.01.2005 р., чинного до 25.01.2010 р. з однієї сторони, і **відкрите акціонерне товариство „Черемшина”**, що іменується далі „Замовник”, в особі Голови правління _____, діючого на підставі Статуту, з другої сторони, уклали договір про наступне.

1. Предмет договору

Проведення аудиту фінансової звітності за 200__ рік відповідно до вимог Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку.

2. Обов’язки сторін

2.1. Виконавець зобов’язується:

2.1.1. Надати послуги, вказані у п.1, якісно та в обумовлений термін;

2.1.2. Підготувати і подати Аудиторський висновок, аудиторський звіт за наслідками аудиту та акт приймання-передачі аудиторського висновку протягом _____ днів з моменту закінчення надання послуг;

2.1.3. Зберігати конфіденційність всієї без винятку отриманої в ході роботи інформації про діяльність та фінансовий стан Замовника і нести відповідальність за її розголошення.

2.2. Замовник зобов’язується:

2.2.1. Своєчасно проводити розрахунки з Виконавцем;

2.2.2. Створювати необхідні умови для роботи аудиторів – надавати робочі місця, забезпечувати транспортом при необхідності на безоплатній основі;

2.2.3. Представити Виконавцю всю необхідну для його роботи документацію і пояснення співробітників Замовника не пізніше одного дня з моменту початку надання послуг, а також по ходу надання послуг;

2.2.4. Нести відповідальність за повноту і достовірність наданих для роботи Виконавцю документів;

2.2.5. Підписати акт приймання-передачі аудиторського висновку протягом 3-х днів з моменту його підписання і подання Виконавцем;

2.2.6. Самостійно нести відповідальність у випадку невиконання рекомендацій Виконавця, відображених у підсумковому документі.

3. Строки виконання договору

3.1. Договір діє на період з _____ по _____ 200__ року.

4. Вартість послуг та порядок розрахунків

4.1. За проведення аудиту по цьому договору Замовник перераховує Виконавцю

суму у розмірі _____ у такому порядку:

4.1.1. Аванс у розмірі _____ відсотків від суми, вказаної у п. 4.1, протягом _____ банківських днів з моменту підписання договору;

4.1.2. Остаточний розрахунок проводиться протягом _____ банківських днів з моменту підписання акта приймання-передачі аудиторського висновку.

5. Відповідальність сторін

5.1. У випадку невиконання зобов'язань по оплаті послуг згідно пп. 4.1.1 та 4.1.2 Замовник сплачує Виконавцю пеню у розмірі _____ відсотків від несплаченої суми за кожний день прострочення оплати;

5.2. Якщо протягом _____ банківських днів з моменту підписання договору на поточний рахунок Виконавця не надійшла сума, обумовлена п. 4.1.1, Виконавець може в односторонньому порядку оголосити договір недійсним;

5.3. У випадку, якщо в ході надання аудиторських послуг Замовник не забезпечив подання необхідних аудитору документів або пояснень, або бухгалтерський облік у Замовника знаходиться у стані, що потребує відновлення, Виконавець може зупинити надання послуг без відшкодування перерахованих в авансовому порядку сум;

5.4. За неналежне виконання своїх обов'язків Виконавець несе відповідальність відповідно до чинного законодавства;

5.5. Якщо, на погляд Замовника, проведення аудиту не відповідають умовам договору, то протягом _____ днів після подання Виконавцем акта приймання-передачі аудиторського висновку Замовник повинен подати мотивовану відмову від прийняття послуг у формі двостороннього акта з вказанням необхідних доробок і строків їх виконання. Якщо у встановлений термін Виконавець не отримав підписаний акт приймання-передачі аудиторського висновку або мотивовану відмову, послуги вважаються прийнятими з виконанням усіх умов договору;

5.6. Усі суперечки та розбіжності, що можуть виникнути при виконанні цього договору, сторони намагатимуться вирішити способами досудового врегулювання. У випадку неможливості такого врегулювання, суперечки і розбіжності передаються на розгляд Господарського суду за місцем знаходження Виконавця.

6. Оформлення договору і додатки до нього

6.1. _____

6.2. Договір складено у двох примірниках, що мають однакову юридичну силу.

7. Юридичні адреси сторін

ВИКОНАВЕЦЬ:

ЗАМОВНИК:

Директор _____

Голова правління _____

АКТ
приймання-передачі аудиторського висновку
за договором № __ від „__” _____ 200__ року

м. Черкаси

„__” _____ 200__ року

Даний акт складено між Замовником – ВАТ „Черемшина” та Виконавцем – АФ „Аудит-Гарант” про те, що Замовником прийнято, а Виконавцем передано Аудиторський висновок про фінансову звітність за 200__ рік ВАТ „Черемшина” у кількості 3 (три) примірники.

Надані Виконавцем послуги у повному обсязі відповідно з строками прийняті Замовником.

Вартість наданих послуг згідно з договором становить: _____

Загальна сума авансу, яка раніше сплачена за надані послуги становить:

Належить до сплати в обумовлений договором термін: _____

Аудиторський висновок прийняв представник Замовника:

(підпис)

(посада, прізвище, ініціали)

М.П.

Дата підписання акта: „__” _____ 200__ р.

Аудиторський висновок передав представник Виконавця:

(підпис)

(посада, прізвище, ініціали)

М.П.

Дата підписання акта: „__” _____ 200__ р.

ДОГОВІР № __
про надання аудиторських послуг

м. Черкаси

„__” _____ 200__ року

Аудиторська фірма „Аудит-Гарант”, яка іменується „Виконавець” в особі директора _____, що діє на підставі Статуту фірми, Свідоцтва про внесення до Реєстру суб’єктів аудиторської діяльності № 1522 від 18.05.2001 р., чинного до 18.05.2006 р., з однієї сторони, і **відкрите акціонерне товариство „Черемшина”**, що іменується далі „Замовник”, в особі Голови правління _____, діючого на підставі Статуту, з другої сторони, уклали договір про наступне.

1. Предмет договору

Замовник доручає, а Виконавець бере на себе надання аудиторських послуг, обумовлених у протоколах узгодження предмету договору та договірної вартості аудиторських послуг, які є невід’ємною частиною цього договору.

2. Обов’язки сторін

2.1. Виконавець зобов’язується:

2.1.1. Надати послуги якісно та в обумовлений термін;

2.1.2. Підготувати і подати підсумкові документи, зазначені у протоколах узгодження предмету договору та договірної вартості аудиторських послуг, та акти приймання-передачі підсумкових документів протягом _____ днів з моменту закінчення надання послуг;

2.1.3. Зберігати конфіденційність всієї без виключення отриманої в ході роботи інформації про діяльність та фінансовий стан Замовника і нести відповідальність за її розголошення;

2.2. Замовник зобов’язується:

2.2.1. Своєчасно проводити розрахунки з Виконавцем;

2.2.2. Створювати Виконавцю необхідні умови для роботи;

2.2.3. Не передавати без дозволу Виконавця доручену інформацію іншим користувачам;

2.2.4. Нести відповідальність за повноту і достовірність наданих для роботи Виконавцю документів;

2.2.5. Підписати акт приймання-передачі підсумкових документів протягом _____ днів з моменту його подання Виконавцем;

2.2.6. Самостійно нести відповідальність у випадку невиконання рекомендацій Виконавця.

3. Строки виконання договору

3.1. Договір діє на період з 01 січня 200__ року по 31 грудня 200__ року.

4. Вартість і порядок розрахунків

4.1. За надання послуг по цьому договору Замовник виплачує Виконавцю суму, зазначену у протоколах узгодження предмету договору та договірної вартості аудиторських послуг.

4.2. Підставою для здійснення передплати є договір та протоколи узгодження предмету договору та договірної вартості аудиторських послуг.

4.3. Остаточний розрахунок проводиться протягом _____ банківських днів з моменту підписання акта приймання-передачі підсумкових документів.

5. Відповідальність сторін

5.1. У випадку невиконання Замовником зобов'язань по оплаті згідно п. 4.3 Замовник сплачує Виконавцю пеню в розмірі _____ відсотків від несплаченої суми за кожний день прострочення платежу.

5.2. Якщо, на погляд Замовника, надані послуги не відповідають умовам протоколів предмету договору та договірної вартості аудиторських послуг, то протягом _____ робочих днів після подання Виконавцем акта приймання-передачі підсумкових документів Замовник повинен надати мотивовану відмову від прийняття підсумкових документів у формі проекту двостороннього акта з вказанням необхідних доробок і строків їх виконання. Якщо у встановлений термін Виконавець не отримав підписаний акт приймання-передачі підсумкових документів або мотивовану відмову, послуги вважаються прийнятими з виконанням усіх умов договору.

5.3. Усі суперечки і розбіжності, що можуть виникнути при виконанні цього договору, сторони намагатимуться вирішити способами досудового урегулювання. У випадку неможливості такого урегулювання, суперечки і розбіжності передаються на розгляд Господарського суду по місцю знаходження Виконавця.

6. Оформлення договору і додатки до нього

6.1. _____

6.2. Договір складено у двох примірниках і кожний має однакову юридичну силу.

7. Юридичні адреси сторін

ВИКОНАВЕЦЬ:

ЗАМОВНИК:

Директор _____

Голова правління _____

м.п.

м.п.

ПРОТОКОЛ № __
узгодження предмету договору та договірної вартості
аудиторських послуг до договору про надання аудиторських послуг
від „__” _____ 200__ року № __

м. Черкаси

„__” _____ 200__ року

Ми, що нижче підписалися, від імені Замовника – **ВАТ „Черемшина”** в особі
 Голови правління _____ та від імені Виконавця – **АФ „Аудит-Гарант”** в
 особі директора _____ засвідчуємо, що сторонами досягнуто угоду про
 розмір _____ договірної _____ вартості _____ аудиторських _____ послуг

(зміст аудиторських послуг)

у сумі _____

Термін надання аудиторських послуг:

з „__” _____ по „__” _____ 200__ року.

За підсумками надання аудиторських послуг надати Замовнику _____
 _____ у 3-х примірниках.

Даний протокол є підставою для проведення взаєморозрахунків між Виконавцем і
 Замовником.

Від Виконавця:

Від Замовника:

Директор _____

Голова правління _____

м.п.

м.п.

2. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ СТРАХОВИХ КОМПАНІЙ

Страховання – це вид цивільно-правових відносин щодо захисту майнових інтересів громадян та юридичних осіб у разі настання певних подій (страхових випадків), визначених договором страхування або чинним законодавством, за рахунок грошових фондів, що формуються шляхом сплати громадянами та юридичними особами страхових платежів (страхових внесків, страхових премій) та доходів від розміщення коштів цих фондів.

Страховиками відповідно до Закону України «Про страхування» від 04.10.2001 р. № 2745-III (із змінами і доповненнями) визнаються фінансові установи, які створені у формі акціонерних, повних, командитних товариств або товариств з додатковою відповідальністю згідно з Законом України «Про господарські товариства» з урахуванням особливостей, передбачених цим Законом, а також одержали у встановленому порядку ліцензію на здійснення страхової діяльності. Учасників страховика повинно бути не менше трьох. Страхова діяльність в Україні здійснюється виключно страховиками - резидентами України.

Загальний розмір внесків страховика до статутних фондів інших страховиків України не може перевищувати 30 відсотків його власного статутного фонду, в тому числі розмір внеску до статутного фонду окремого страховика не може перевищувати 10 відсотків. Ці вимоги не поширюються на страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, у разі здійснення ним внесків до статутного фонду страховика, який здійснює страхування життя.

При створенні страховика або збільшенні зареєстрованого статутного фонду статутний фонд повинен бути сплачений виключно в грошовій формі. Дозволяється формування статутного фонду страховика цінними паперами, що випускаються державою, за їх номінальною вартістю в порядку, визначеному спеціальним уповноваженим центральним органом виконавчої влади у справах нагляду за страховою діяльністю (далі - Уповноважений орган), але не більше 25 відсотків загального розміру статутного фонду.

Забороняється використовувати для формування статутного фонду векселі, кошти страхових резервів, а також кошти, одержані в кредит, позику та під заставу, і вносити нематеріальні активи.

Предметом безпосередньої діяльності страховика може бути лише страхування, перестраховання і фінансова діяльність, пов'язана з формуванням, розміщенням страхових резервів та їх управлінням.

Дозволяються виконання зазначених видів діяльності у вигляді надання послуг для інших страховиків на підставі укладених цивільно-правових угод, надання послуг (виконання робіт), якщо це безпосередньо пов'язано із зазначеними видами діяльності, а також будь-які операції для забезпечення власних господарських потреб страховика.

Страховики, які здійснюють страхування життя, можуть надавати кредити страхувальникам, які уклали договори страхування життя.

Порядок, умови видачі та розміри кредитів і порядок формування резерву для покриття можливих втрат встановлюються Уповноваженим органом за погодженням з Національним банком України.

Юридичні особи, які не відповідають вимогам цієї статті, не можуть займатися страховою діяльністю.

Підприємства, установи та організації не можуть стати страховиками шляхом внесення змін до статутних документів за умови, що вони попередньо займалися іншим видом діяльності.

Страхувальниками визнаються юридичні особи та дієздатні громадяни, які уклали із страховиками договори страхування або є страхувальниками відповідно до законодавства України.

Об'єктами страхування можуть бути майнові інтереси, що не суперечать законодавству України, пов'язані:

- з життям, здоров'ям, працездатністю та додатковою пенсією страхувальника або застрахованої особи (особисте страхування);
- з володінням, користуванням і розпорядженням майном (майнове страхування);
- з відшкодуванням страхувальником заподіяної ним шкоди особі або її майну, а також шкоди, заподіяної юридичній особі (страхування відповідальності).

Страхування може бути добровільним або обов'язковим.

Добровільне страхування - це страхування, яке здійснюється на основі договору між страхувальником і страховиком. Загальні умови і порядок здійснення добровільного страхування визначаються правилами страхування, що встановлюються страховиком самостійно відповідно до вимог цього Закону. Конкретні умови страхування визначаються при укладенні договору страхування відповідно до законодавства.

Видами добровільного страхування можуть бути:

- 1) страхування життя;
- 2) страхування від нещасних випадків;
- 3) медичне страхування (безперервне страхування здоров'я);
- 4) страхування здоров'я на випадок хвороби;
- 5) страхування залізничного транспорту;
- 6) страхування наземного транспорту (крім залізничного);
- 7) страхування повітряного транспорту;
- 8) страхування водного транспорту (морського внутрішнього та інших видів водного транспорту);
- 9) страхування вантажів та багажу (вантажобагажу);
- 10) страхування від вогневих ризиків та ризиків стихійних явищ;
- 11) страхування майна (іншого, ніж передбачено пунктами 5 - 9);
- 12) страхування цивільної відповідальності власників наземного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
- 13) страхування відповідальності власників повітряного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
- 14) страхування відповідальності власників водного транспорту (включаючи відповідальність перевізника);
- 15) страхування відповідальності перед третіми особами (іншої, ніж передбачена пунктами 12 - 14);
- 16) страхування кредитів (у тому числі відповідальності позичальника за непогашення кредиту);

- 17) страхування інвестицій;
- 18) страхування фінансових ризиків;
- 19) страхування судових витрат;
- 20) страхування виданих гарантій (порук) та прийнятих гарантій;
- 21) страхування медичних витрат;
- 22) інші види добровільного страхування.

Характеристику та класифікаційні ознаки видів добровільного страхування визначає Уповноважений орган – Держфінпослуг.

Страхування життя - це вид особистого страхування, який передбачає обов'язок страховика здійснити страхову виплату згідно з договором страхування у разі смерті застрахованої особи, а також, якщо це передбачено договором страхування, у разі дожиття застрахованої особи до закінчення строку дії договору страхування та (або) досягнення застрахованою особою визначеного договором віку. Умови договору страхування життя можуть також передбачати обов'язок страховика здійснити страхову виплату у разі нещасного випадку, що стався із застрахованою особою, та (або) хвороби застрахованої особи. У разі, якщо при настанні страхового випадку передбачено регулярні послідовні довічні страхові виплати (страхування довічної пенсії), обов'язковим є передбачення у договорі страхування ризику смерті застрахованої особи протягом періоду між початком дії договору страхування та першою страховою виплатою з числа довічних страхових виплат. В інших випадках передбачення ризику смерті застрахованої особи є обов'язковим протягом всього строку дії договору страхування життя.

Страховики мають право займатися тільки тими видами добровільного страхування, які визначені в ліцензії.

В Україні здійснюються такі види обов'язкового страхування:

- 1) медичне страхування;
- 2) особисте страхування медичних і фармацевтичних працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок інфікування вірусом імунодефіциту людини при виконанні ними службових обов'язків;
- 3) особисте страхування працівників відомчої (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) та сільської пожежної охорони і членів добровільних пожежних дружин (команд);
- 4) страхування спортсменів вищих категорій;
- 5) страхування життя і здоров'я спеціалістів ветеринарної медицини;
- 6) особисте страхування від нещасних випадків на транспорті;
- 7) авіаційне страхування цивільної авіації;
- 8) страхування відповідальності морського перевізника та виконавця робіт, пов'язаних із обслуговуванням морського транспорту, щодо відшкодування збитків, завданих пасажиром, багажу, пошти, вантажу, іншим користувачам морського транспорту та третім особам;
- 9) страхування цивільної відповідальності власників транспортних засобів;
- 10) страхування засобів водного транспорту;

11) страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності;

12) страхування цивільної відповідальності оператора ядерної установки за шкоду, яка може бути заподіяна внаслідок ядерного інциденту (порядок та умови цього страхування визначаються спеціальним законом України);

13) страхування працівників (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України), які беруть участь у наданні психіатричної допомоги, в тому числі здійснюють догляд за особами, які страждають на психічні розлади;

14) страхування цивільної відповідальності суб'єктів господарювання за шкоду, яку може бути заподіяно пожежами та аваріями на об'єктах підвищеної небезпеки, включаючи пожежовибухонебезпечні об'єкти та об'єкти, господарська діяльність на яких може призвести до аварій екологічного та санітарно-епідеміологічного характеру;

15) страхування цивільної відповідальності інвестора, в тому числі за шкоду, заподіяну довкіллю, здоров'ю людей, за угодою про розподіл продукції, якщо інше не передбачено такою угодою;

16) страхування майнових ризиків за угодою про розподіл продукції у випадках, передбачених Законом України "Про угоди про розподіл продукції";

17) страхування фінансової відповідальності, життя і здоров'я тимчасового адміністратора та ліквідатора фінансової установи;

18) страхування майнових ризиків при промисловій розробці родовищ нафти і газу у випадках, передбачених Законом України "Про нафту і газ";

19) страхування медичних та інших працівників державних і комунальних закладів охорони здоров'я та державних наукових установ (крім тих, які працюють в установах і організаціях, що фінансуються з Державного бюджету України) на випадок захворювання на інфекційні хвороби, пов'язаного з виконанням ними професійних обов'язків в умовах підвищеного ризику зараження збудниками інфекційних хвороб;

20) страхування відповідальності експортера та особи, яка відповідає за утилізацію (видалення) небезпечних відходів, щодо відшкодування шкоди, яку може бути заподіяно здоров'ю людини, власності та навколишньому природному середовищу під час транскордонного перевезення та утилізації (видалення) небезпечних відходів;

21) страхування персоналу ядерних установок, джерел іонізуючого випромінювання, а також державних інспекторів з нагляду за ядерною та радіаційною безпекою безпосередньо на ядерних установках від ризику негативного впливу іонізуючого випромінювання на їхнє здоров'я за рахунок коштів ліцензіатів;

22) страхування об'єктів космічної діяльності (наземна інфраструктура), перелік яких затверджується Кабінетом Міністрів України за поданням Національного космічного агентства України;

23) страхування цивільної відповідальності суб'єктів космічної діяльності;

24) страхування об'єктів космічної діяльності (космічна інфраструктура), які є власністю України, щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі;

25) страхування відповідальності щодо ризиків, пов'язаних з підготовкою до запуску космічної техніки на космодромі, запуском та експлуатацією її у космічному просторі;

26) страхування відповідальності суб'єктів перевезення небезпечних вантажів на випадок настання негативних наслідків при перевезенні небезпечних вантажів;

27) страхування професійної відповідальності осіб, діяльність яких може заподіяти шкоду третім особам, за переліком, встановленим Кабінетом Міністрів України;

28) страхування відповідальності власників собак (за переліком порід, визначених Кабінетом Міністрів України) щодо шкоди, яка може бути заподіяна третім особам;

29) страхування цивільної відповідальності громадян України, що мають у власності чи іншому законному володінні зброю, за шкоду, яка може бути заподіяна третій особі або її майну внаслідок володіння, зберігання чи використання цієї зброї;

30) страхування тварин на випадок загибелі, знищення, вимушеного забою, від хвороб, стихійних лих та нещасних випадків у випадках та згідно з переліком тварин, встановленими Кабінетом Міністрів України;

31) страхування відповідальності суб'єктів туристичної діяльності за шкоду, заподіяну життю чи здоров'ю туриста або його майну;

32) страхування відповідальності морського судновласника;

33) страхування ліній електропередач та перетворюючого обладнання передавачів електроенергії від пошкодження внаслідок впливу стихійних лих або техногенних катастроф та від протиправних дій третіх осіб.

Для здійснення обов'язкового страхування Кабінет Міністрів України встановлює порядок та правила його проведення, форми типового договору, особливі умови ліцензування обов'язкового страхування, розміри страхових сум та максимальні розміри страхових тарифів або методику актуарних розрахунків.

Страхові виплати за договором страхування життя здійснюються в розмірі страхової суми (її частини) та (або) у вигляді регулярних, послідовних виплат обумовлених у договорі страхування сум (ануїтету).

Зазначена у договорі страхування життя величина інвестиційного доходу не повинна перевищувати чотирьох відсотків річних.

Договором страхування життя обов'язково передбачається збільшення розміру страхової суми та (або) розміру страхових виплат на суми (бонуси), які визначаються страховиком один раз на рік за результатами отриманого інвестиційного доходу від розміщення коштів резервів із страхування життя за вирахуванням витрат страховика на ведення справи у розмірі до 15 відсотків отриманого інвестиційного доходу та обов'язкового відрахування в математичні резерви частки інвестиційного доходу, що відповідає розміру інвестиційного доходу, який застосовується для розрахунку страхового тарифу за цим договором страхування та у разі індексації розміру страхової суми та (або) розміру страхових виплат за офіційним індексом інфляції, відрахування в математичні резерви частки інвестиційного доходу, що відповідає такій індексації.

Договором страхування життя також може бути передбачено збільшення розміру страхової суми та (або) розміру страхових виплат на суми (бонуси), які визначаються страховиком один раз на рік за іншими фінансовими результатами його діяльності (участь у прибутках страховика).

Актуарними розрахунками можуть займатися особи, які мають відповідну кваліфікацію згідно з вимогами, встановленими Уповноваженим органом, яка підтверджується відповідним свідоцтвом.

Перестраховування - страхування одним страховиком (цедентом, перестраховувальником) на визначених договором умовах ризику виконання частини своїх обов'язків перед страхувальником у іншого страховика (перестраховика) резидента або нерезидента, який має статус страховика або перестраховика, згідно з законодавством країни, в якій він зареєстрований.

Перестраховування у страховика (перестраховика) нерезидента здійснюється згідно з вимогами та в порядку, встановленими Кабінетом Міністрів України.

У разі, якщо обсяги страхових платежів, що передаються в перестраховування нерезидентам, перевищують 50 відсотків їх загального розміру, отриманого з початку календарного року, перестраховувальник подає до Уповноваженого органу декларацію за звітний період за формою, встановленою Кабінетом Міністрів України.

Страхова діяльність в Україні може провадитися за участю страхових посередників. Страховими посередниками можуть бути страхові або перестрахові брокери, страхові агенти.

Посередницька діяльність страхових та перестрахових брокерів у страхуванні та перестраховуванні здійснюється як виключний вид діяльності і може включати консультування, експертно-інформаційні послуги, роботу, пов'язану з підготовкою, укладанням та виконанням (супроводом) договорів страхування (перестраховування), в тому числі щодо врегулювання збитків у частині одержання та перерахування страхових платежів, страхових виплат та страхових відшкодувань за угодою відповідно із страхувальником або перестраховувальником, інші посередницькі послуги у страхуванні та перестраховуванні за переліком, встановленим Уповноваженим органом.

Страховики зобов'язані дотримуватися таких умов забезпечення платоспроможності:

- наявності сплаченого статутного фонду та наявності гарантійного фонду страховика;
- створення страхових резервів, достатніх для майбутніх виплат страхових сум і страхових відшкодувань;
- перевищення фактичного запасу платоспроможності страховика над розрахунковим нормативним запасом платоспроможності.

Мінімальний розмір статутного фонду страховика, який займається видами страхування іншими, ніж страхування життя, встановлюється в сумі, еквівалентній 1 млн. євро, а страховика, який займається страхуванням життя, - 1,5 млн. євро за валютним обмінним курсом валюти України.

До гарантійного фонду страховика належить додатковий та резервний капітал, а також сума нерозподіленого прибутку.

Страховики за рахунок нерозподіленого прибутку можуть створювати вільні резерви.

Вільні резерви - це частка власних коштів страховика, яка резервується з метою забезпечення платоспроможності страховика відповідно до прийнятої методики здійснення страхової діяльності.

Для забезпечення виконання страховиками зобов'язань щодо окремих видів обов'язкового страхування страховики можуть утворювати централізовані страхові резервні фонди та органи, які здійснюють управління цими фондами. Положення про ці фонди затверджується Уповноваженим органом.

Джерелами утворення централізованих страхових резервних фондів можуть бути відрахування від надходжень страхових платежів, внески власних коштів страховика, а також доходи від розміщення коштів централізованих страхових резервних фондів.

Страховики відповідно до обсягів страхової діяльності зобов'язані підтримувати належний рівень фактичного запасу платоспроможності (нетто-активів).

Фактичний запас платоспроможності (нетто-активи) страховика визначається вирахуванням із вартості майна (загальної суми активів) страховика суми нематеріальних активів і загальної суми зобов'язань, у тому числі страхових. Страхові зобов'язання приймаються рівними обсягам страхових резервів, які страховик зобов'язаний формувати у порядку, передбаченому цим Законом.

На будь-яку дату фактичний запас платоспроможності страховика повинен перевищувати розрахунковий нормативний запас платоспроможності.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює види страхування інші, ніж страхування життя, на будь-яку дату дорівнює більшій з визначених величин, а саме:

перша - підраховується шляхом множення суми страхових премій за попередні 12 місяців на 0,18 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових премій зменшується на 50 відсотків страхових премій, належних перестраховикам;

друга - підраховується шляхом множення суми страхових виплат за попередні 12 місяців на 0,26 (останній місяць буде складатися із кількості днів на дату розрахунку). При цьому сума страхових виплат зменшується на 50 відсотків виплат, що компенсуються перестраховиками згідно з укладеними договорами перестрашування.

Нормативний запас платоспроможності страховика, який здійснює страхування життя, на будь-яку дату дорівнює величині, яка визначається шляхом множення загальної величини резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) на 0,05.

Загальна величина резерву довгострокових зобов'язань (математичного резерву) дорівнює сумі резервів довгострокових зобов'язань (математичних резервів), які визначаються на будь-яку дату окремо по кожному договору страхування життя.

Якщо страхова сума за окремим об'єктом страхування перевищує 10 відсотків суми сплаченого статутного фонду і сформованих вільних резервів та страхових резервів, страховик зобов'язаний укласти договір перестрашування.

Страховики, які прийняли на себе страхові зобов'язання в обсягах, що перевищують можливість їх виконання за рахунок власних активів, повинні перестрахувати ризик виконання зазначених зобов'язань у перестраховиків резидентів або нерезидентів.

Для забезпечення страхових зобов'язань із страхування життя і медичного страхування страховики формують окремі резерви за рахунок надходження страхових платежів і доходів від інвестування коштів сформованих резервів по цих видах страхування.

Страхові резерви утворюються страховиками з метою забезпечення майбутніх виплат страхових сум і страхового відшкодування залежно від видів страхування (перестраховання).

Страхові резерви в обсягах, що не перевищують технічних резервів, а для страхових компаній із страхування життя - математичних резервів, утворюються у тих валютах, в яких несуть відповідальність за своїми страховими зобов'язаннями.

Страхові резерви поділяються на технічні резерви і резерви із страхування життя (математичні резерви).

Формування резервів із страхування життя, медичного страхування і обов'язкових видів страхування здійснюється окремо від інших видів страхування.

Страховики зобов'язані вести облік договорів страхування і вимог (заяв) страхувальників щодо виплати страхової суми або страхового відшкодування за формою, яка забезпечить отримання інформації, необхідної для врахування при формуванні страхових резервів. Уповноважений орган може встановити порядок та форму ведення обліку договорів страхування і вимог (заяв) страхувальників щодо виплати страхової суми або страхового відшкодування.

Страховики зобов'язані щоквартально подавати Уповноваженому органу фінансову звітність та інші звітні дані за формою, встановленою Уповноваженим органом, затверджені власником (уповноваженим ним органом) страховика, а також давати на запити Уповноваженого органу необхідні пояснення щодо звітних даних.

Страховики публікують свій річний баланс за формою і в порядку, встановленими Уповноваженим органом. Уповноваженим органом є Державна Комісія з регулювання ринків фінансових послуг України.

Достовірність та повнота річного балансу і звітності страховиків повинна бути підтверджена аудитором (аудиторською фірмою).

Державний нагляд за страховою діяльністю здійснюється з метою дотримання вимог законодавства України про страхування, ефективного розвитку страхових послуг, запобігання неплатоспроможності страховиків та захисту інтересів страхувальників.

Основними функціями Уповноваженого органу є:

1) ведення єдиного державного реєстру страховиків (перестраховиків) та державного реєстру страхових та перестрахових брокерів;

2) видача ліцензій страховикам на здійснення страхової діяльності та проведення перевірок їх відповідності виданій ліцензії;

3) видача свідоцтв про включення страхових та перестрахових брокерів до державного реєстру страхових та перестрахових брокерів та проведення перевірки додержання ними законодавства про посередницьку діяльність у страхуванні та перестрахованні і достовірності їх звітності;

4) проведення перевірок щодо правильності застосування страховиками (перестраховиками) та страховими посередниками законодавства про страхову діяльність і достовірності їх звітності;

5) розроблення нормативних та методичних документів з питань страхової діяльності, що віднесена цим Законом до компетенції Уповноваженого органу;

6) узагальнення практики страхової діяльності і посередницької діяльності на страховому ринку, розроблення і подання у встановленому порядку пропозицій щодо

розвитку і вдосконалення законодавства України про страхування і посередницьку діяльність у страхуванні та перестраховуванні;

7) прийняття у межах своєї компетенції нормативно-правових актів з питань страхової і посередницької діяльності у страхуванні та перестраховуванні;

8) проведення аналізу додержання законодавства об'єднаннями страховиків і страхових посередників;

9) здійснення контролю за платоспроможністю страховиків відповідно до взятих ними страхових зобов'язань перед страхувальниками;

10) забезпечення проведення дослідницько-методологічної роботи з питань страхової і посередницької діяльності у страхуванні та перестраховуванні, підвищення ефективності державного нагляду за страховою діяльністю;

11) встановлення правил формування, обліку і розміщення страхових резервів та показників звітності;

12) проведення і координація у визначеному законодавством порядку навчання, підготовки і перепідготовки кадрів та встановлення кваліфікаційних вимог до осіб, які провадять діяльність на страховому ринку, організація нарад, семінарів, конференцій з питань страхової діяльності;

13) участь у міжнародному співробітництві у сфері страхування і посередницької діяльності у страхуванні та перестраховуванні, вивчення, узагальнення, поширення світового досвіду, організація виконання міжнародних договорів України з цих питань;

14) здійснення організаційно-методичного забезпечення проведення актуарних розрахунків.

Уповноважений орган може здійснювати інші функції, необхідні для виконання покладених на нього завдань.

Уповноважений орган видає страховикам ліцензію на проведення конкретних видів страхування.

Страховики, які отримали ліцензію на страхування життя, не мають права займатися іншими видами страхування. Ліцензії на проведення страхування життя видаються без зазначення в них строку дії. Кабінет Міністрів України встановлює розмір плати за видачу ліцензій на проведення конкретних видів страхування.

Керівниками страховика (голова виконавчого органу та головний бухгалтер страховика) мають бути дієздатні фізичні особи. Голова виконавчого органу страховика або його перший заступник повинен мати вищу економічну або юридичну освіту, а головний бухгалтер страховика повинен мати вищу економічну освіту.

Для одержання ліцензії страховик подає до Уповноваженого органу заяву, до якої додаються:

- копії установчих документів та копія свідоцтва про реєстрацію;
- довідки банків або висновки аудиторських фірм (аудиторів), що підтверджують розмір сплаченого статутного фонду;
- довідка про фінансовий стан засновників страховика, підтверджена аудитором (аудиторською фірмою), якщо страховик створений у формі повного чи командитного товариства або товариства з додатковою відповідальністю;
- правила (умови) страхування;

- економічне обґрунтування запланованої страхової (перестраховальної) діяльності;

- інформація про учасників страховика, голову виконавчого органу та його заступників, копія диплома голови виконавчого органу страховика або його першого заступника про вищу економічну або юридичну освіту, копія диплома головного бухгалтера страховика про вищу економічну освіту, інформація про наявність відповідних сертифікатів у випадках, передбачених Уповноваженим органом.

Конфіденційна інформація щодо діяльності та фінансового стану страхувальника - клієнта страховика, яка стала відомою йому під час взаємовідносин з клієнтом чи з третіми особами при провадженні діяльності у сфері страхування, розголошення якої може завдати матеріальної чи моральної шкоди клієнту, є таємницею страхування.

Інформація щодо юридичних та фізичних осіб, яка містить таємницю страхування, надається страховиком у таких випадках:

- на письмовий запит або з письмового дозволу власника такої інформації;
- на письмові вимоги суду або за рішенням суду;
- органам прокуратури України, Служби безпеки України, Міністерства внутрішніх справ України, податкової міліції Державної податкової адміністрації України на їх письмову вимогу стосовно операцій страхування конкретної юридичної або фізичної особи за конкретним договором страхування у разі порушення кримінальної справи щодо даної фізичної або юридичної особи.

Обмеження стосовно одержання інформації, що містить таємницю страхування, не поширюються на службовців Уповноваженого органу, які в межах повноважень, наданих цим Законом, здійснюють державний нагляд за страховою діяльністю.

Метою аудиту фінансової звітності та іншої фінансової інформації є надання аудитором висновку про те, чи відповідає фінансова звітність та інша фінансова інформація в усіх суттєвих аспектах стандартам та нормативним вимогам, які регламентують порядок підготовки і представлення фінансових звітів та іншої фінансової інформації.

Думка аудитора про достовірність бухгалтерської звітності повинна базуватися на зібраних в ході аудиту необхідних і достатніх аудиторських доказах. При цьому збір і аналіз аудиторських підтверджень має здійснюватись на систематизованій основі, обґрунтовуючи впевненість аудитора щодо складеного висновку відносно достовірності бухгалтерської звітності.

Річна звітність складається страховиком за станом на 31 грудня року, за який подаються дані. Щороку страховик складає документи в обсязі, визначеному для річної фінансової звітності Законом України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», та звітні дані.

Річна фінансова звітність враховує:

- а) Баланс (форма № 1);
- б) Звіт про фінансові результати (форма № 2);
- в) Звіт про рух грошових коштів (форма № 3);
- г) Звіт про власний капітал (форма № 4);
- д) Примітки до фінансової звітності (форма № 5).

Звітні дані складаються з таких форм:

- а) загальні відомості про страховика;
- б) звіт про доходи та витрати страховика;
- в) звіт про страхові платежі та виплати за структурними підрозділами страховика;
- г) пояснювальну записку до звітних даних страховика.

У термін до 1 червня року, наступного за звітним, страховики оприлюднюють річну фінансову звітність та консолідовану звітність шляхом публікації в періодичних виданнях або розповсюдження її у вигляді окремих друківаних видань.

Достовірність та повнота річної звітності страховиків повинна бути підтверджена аудитором, який внесений до Реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ.

У термін до 1 липня року, наступного за звітним, страховики подають до Держфінпослуг аудиторський висновок про фінансову звітність у цілому щодо річної фінансової звітності та аудиторський висновок про надання впевненості щодо річних звітних даних страховика.

Річна фінансова звітність складається на завершальній стадії фінансового обліку. Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал та Примітки до фінансової звітності в значній мірі базуються на даних Балансу і Звіту про фінансові результати. Саме методика формування фінансової звітності визначає методику її аудиту.

Сутність аудиту фінансової звітності полягає у підтвердженні аудитором повноти і достовірності фінансової інформації, наведеної у звітних формах.

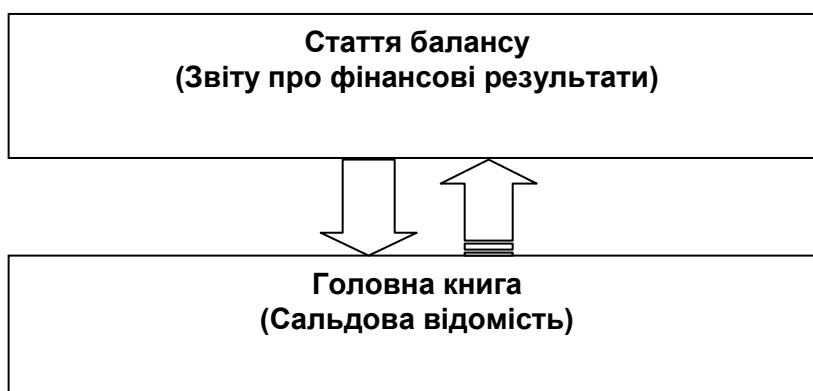
Аудит фінансової звітності слід починати з аудиту Балансу та Звіту про фінансові результати, який полягає у підтвердженні аудитором достовірності даних їх статей.

Для початку аудиторської перевірки Балансу та Звіту про фінансові результати аудитор повинен одержати достатні аудиторські свідчення про те, що залишки на початок періоду не містять викривлень, які можуть суттєво впливати на фінансову інформацію поточного періоду і, відповідно, залишки на кінець періоду. Така ситуація можлива, якщо аудиторська перевірка фінансових звітів здійснюється вперше або якщо аудиторська перевірка фінансових звітів за попередній період здійснювалась іншим аудитором.

Для отримання достатніх аудиторських свідчень про залишки на початок періоду аудитору слід керуватись МСА 510 «Перші завдання: залишки на початок періоду».

Для аудиту статей Балансу та Звіту про фінансові результати доцільно використовувати методику «Зверху – вниз» або «Знизу – вверху».

Сутність дослідження статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методикою «Зверху – вниз» полягає у простежуванні і вивченні даних у напрямку від Балансу до первинних документів (рис. 2.1).

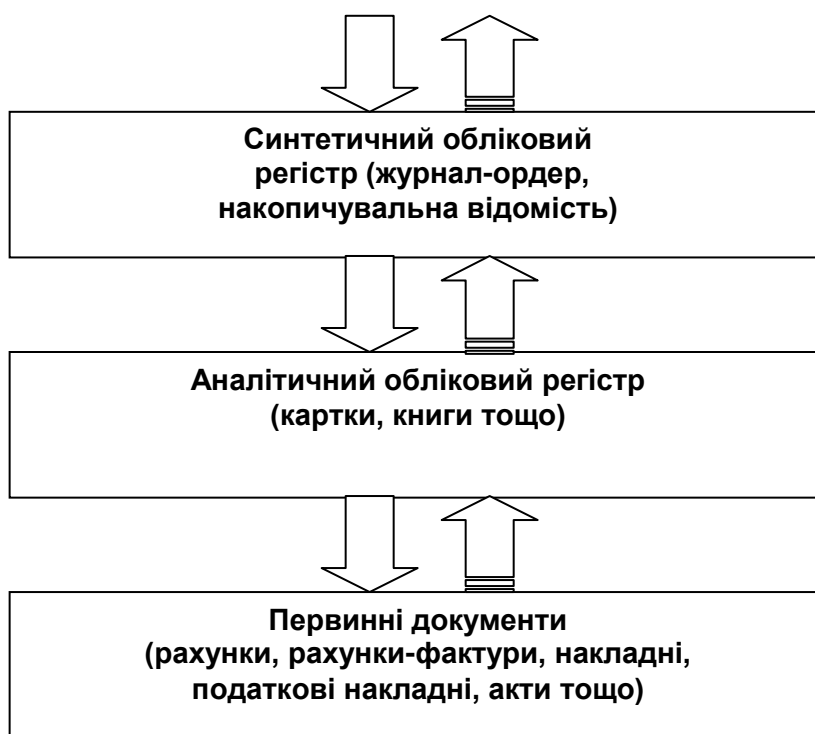

Рис. 2.1. Схема дослідження статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методиками «Зверху – вниз» та «Знизу-вверх»

Така методика дозволяє аудитору при наявності достатніх аудиторських доказів щодо повноти і достовірності даних припинити перевірку конкретної статті Балансу на рівні облікових реєстрів чи первинних документів, тобто забезпечує вибіркового метод перевірки.

Застосування методики «Зверху – вниз» є ефективним при наявності на підприємстві належної системи внутрішньогосподарського контролю. Тому аудитору, перш ніж вдаватися до пропонованої методики, необхідно отримати достатні аудиторські докази існування такої системи.

Аудит статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методикою «Знизу-вверх» передбачає простежування і вивчення даних у напрямку від первинних документів до Балансу. У цьому випадку аудиторська перевірка може бути проведена тільки суцільним методом. Використання такої методики може бути передбачено договором на проведення аудиту. У протилежному випадку, зважаючи на об'ємність та трудомісткість аудиту за методикою «Знизу-вверх», аудитору необхідно мати обґрунтовані причини для її застосування. Такими причинами можуть бути відсутність системи внутрішньогосподарського контролю на досліджуваному підприємстві, наявні аудиторські докази щодо ризиків суттєвого викривлення даних Балансу унаслідок шахрайства або помилок, включаючи пропуски загальних сум.

Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період.

Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій.

Рух коштів відображається в Звіті про рух грошових коштів в розрізі трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.

Для складання Звіту про рух грошових коштів використовують показники Балансу, Звіту про фінансові результати та дані аналітичного бухгалтерського обліку.

Методика аудиту Звіту про рух грошових коштів включає п'ять основних етапів (рис. 2.2).

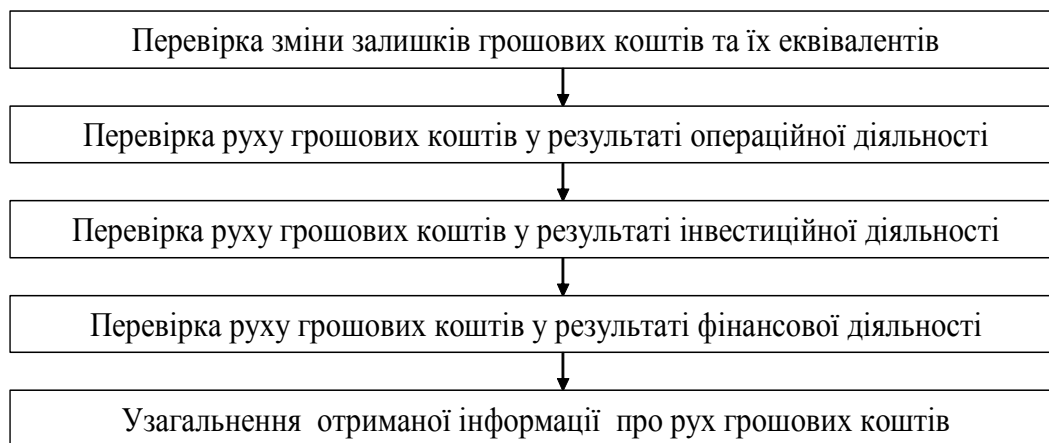

Рис. 2.

2 Послідовність аудиту Звіту про рух грошових коштів

Достовірність показників Балансу та Звіту про фінансові результати, які використані для складання Звіту про рух грошових коштів, була вже попередньо досліджена. Тому аудитор у основному слід лише перевірити арифметичні розрахунки за такими показниками та дослідити дані аналітичного бухгалтерського обліку, які використовувались для формування Звіту про рух грошових коштів. До таких даних належать:

- нараховані витрати на сплату відсотків;
- сума сплачених відсотків;
- сума сплаченого податку на прибуток;
- сума отриманих коштів від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів;
- сума платежів за придбання фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів;
- сума отриманих відсотків і дивідендів;
- суми інших надходжень грошових коштів і платежів в результаті інвестиційної діяльності;
- надходження власного капіталу грошовими коштами;
- суми отриманих і погашених позик;

- сума сплачених дивідендів;
- суми інших надходжень грошових коштів і платежів в результаті фінансової діяльності.

Джерелами інформації вищезазначених даних служать аналітичні реєстри бухгалтерського обліку та первинні документи.

Метою складання Звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу суб'єкта господарювання протягом звітного періоду.

По своїй суті Звіт про власний капітал є розшифровкою розділу I «Власний капітал» пасиву Балансу.

У процесі аудиту Балансу аудитором вже було досліджено достовірність залишків на початок і кінець звітного періоду усіх складових власного капіталу суб'єкта господарювання. Тому методика аудиту Звіту про власний капітал полягає у наступному:

- перевірка на арифметичну точність;
- перевірка достовірності статей Звіту про власний капітал на підставі робочих документів, складених аудитором під час аудиту Балансу і Звіту про фінансові результати;
- узгодження показників Звіту про власний капітал з показниками інших форм фінансової звітності.

Метою складання Приміток до річної фінансової звітності є подання оцінки та розкриття інформації про зміни протягом звітного періоду у складі окремих статей Балансу, Звіту про фінансові результати та щодо інших даних, які можуть мати суттєве значення для прийняття управлінських рішень (табл. 2.1).

Методика аудиту Приміток до річної фінансової звітності зводиться до виконання аудиторських процедур, аналогічних щодо аудиту Звіту про власний капітал.

Таблиця 2.1

Структура приміток до річної фінансової звітності

Найменування розділів Приміток до річної фінансової звітності	Взаємозв'язок з статтями інших форм фінансової звітності
I. Нематеріальні активи	Рядки 010-012 ф. № 1
II. Основні засоби	Рядки 030-032 ф. № 1
III. Капітальні інвестиції	Рядок 020 ф. № 1
IV. Фінансові інвестиції	Рядки 040-045 ф. № 1
V. Доходи і витрати	Рядки 060, 090, 110-160 ф. № 2
VI. Грошові кошти	Рядки 230-240 ф. № 1
VII. Забезпечення і резерви	Рядки 400-416 ф. № 1
VIII. Запаси	Рядки 100-140 ф. № 1
IX. Дебіторська заборгованість	Рядки 160, 210 ф. № 1
X. Нестачі і втрати від псування цінностей	Аналітичний облік
XI. Будівельні контракти	Аналітичний облік
XII. Податок на прибуток	Рядок 180 ф. № 2

Метою аудиту операцій з активами є встановлення:

- достовірності первинних даних відносно руху необоротних активів;
- повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових регістрах;
- правильності ведення обліку необоротних активів та його відповідності прийнятій обліковій політиці;
- достовірності відображення стану необоротних активів у звітності господарюючого суб'єкта;
- відповідності методики обліку та оподаткування операцій з необоротними активами чинному законодавству.

Завданнями аудиту операцій з необоротними активами є:

- встановлення правильності документального оформлення надходження, переміщення, використання та списання необоротних активів;
- перевірка ефективного їх використання та збереження;
- встановлення правильності визначення строку корисної експлуатації (використання) основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;
- перевірка правильності нарахування зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів;
- підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку первісної та ліквідаційної вартості основних засобів, а також результатів їх переоцінки;
- перевірка доцільності проведення ремонту основних засобів та правильності відображення в бухгалтерському обліку понесених витрат;
- вивчення законності проведення операцій, пов'язаних зі списанням необоротних активів внаслідок непридатності їх до використання та ліквідації;
- підтвердження законності і правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з необоротними активами.

Для отримання належних аудиторських доказів, які б забезпечили мету аудиту, аудитору необхідно виконати ряд процедур: спостереження, перевірку, підрахунок, запит і підтвердження, аналітичні процедури.

При залученні сторонніх фахівців для виконання аудиторських процедур необхідно дотримуватись вимог і рекомендацій МСА 600 «Використання роботи експерта».

Більшість операцій, що здійснюються в небанківських фінансових установах, пов'язані з рухом грошових коштів, зокрема, проведенням розрахунків. Тому аудит операцій з коштами та стану розрахунків має вагоме значення.

Метою аудиту операцій з коштами та стану розрахунків є встановлення достовірності даних щодо наявності та руху грошових коштів, повноти і своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності

ведення обліку грошових коштів і розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта.

Аудит операцій з коштами можна розпочинати з проведення інвентаризації готівки в касі, коштів на рахунках в банку та коштів в дорозі. Це дає можливість виявити нестачі або лишки грошових коштів та отримати, зокрема, уявлення про систему внутрішнього контролю на підприємстві та рівень управлінського менеджменту в цілому.

Метою аудиту операцій з власним капіталом є встановлення достовірності первинних даних щодо формування та використання власного капіталу, правильності ведення обліку власного капіталу та достовірності відображення стану власного капіталу.

Основними завданнями аудиту операцій з власним капіталом є:

- перевірка достовірності відображення показників щодо власного капіталу;
- встановлення повноти формування статутного капіталу, відповідності фактичних внесків учасників умовам установчих документів, дотримання строків внесення часток до статутного капіталу;
- перевірка стабільності величини статутного капіталу, його відповідності розміру, визначеному установчими документами.

Предметом аудиту операцій з власним капіталом є процеси та господарські операції, пов'язані з формуванням статутного, пайового, додаткового і резервного капіталу, обліком нерозподілених прибутків (непокритих збитків), формуванням вилученого та неоплаченого капіталу, а також відносини, що виникають при цьому між установою та його власниками і працівниками.

При перевірці формування статутного капіталу необхідно враховувати організаційно-правову форму підприємства. Тому аудиторі необхідно ознайомитись з юридичним статусом суб'єкта господарювання та правами на здійснення статутних видів діяльності, складом засновників, структурою управління підприємством.

Аудит операцій з статутним капіталом доцільно розпочинати з інвентаризації часток засновників, внесених до статутного капіталу підприємства. Об'єктами інвентаризації також є зобов'язання підприємства перед власниками, учасниками, акціонерами, пайовиками.

Аудитор повинен враховувати те, що складові власного капіталу відображаються в бухгалтерському обліку одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які приводять до зміни структури власного капіталу.

Реальність внесків до статутного капіталу аудитор встановлює шляхом дослідження наявності і правильності оформлення документів, що підтверджують факти розрахунків із засновниками.

Формування статутного капіталу здійснюється залежно від форм власності і організаційно-правової форми суб'єкта господарювання. Всі зміни до статутного капіталу повинні бути документально оформлені. Під час перевірки виявляються джерела збільшення статутного капіталу, які можливі тільки за рахунок:

- коштів, отриманих від засновників (учасників);
- нерозподіленого прибутку за результатами попереднього року.

Здійснюючи перевірку, аудиторі слід впевнитись у тотожності величини капіталу, що відображена суб'єктом господарювання у Балансі та Звіті про власний капітал, а

також у статуті щодо розміру статутного капіталу. Така відповідність є контрольною, а її необхідність випливає з діючого порядку обліку.

Всі операції пов'язані з формуванням, змінами, ліквідацією статутного капіталу, відображаються на рахунку 40 «Статутний капітал». Сальдо цього рахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу. Зміни статутного капіталу проводяться у встановленому чинним законодавством порядку з обов'язковим внесенням відповідних змін до установчих документів.

Аналітичний облік статутного капіталу здійснюється за видами капіталу по кожному засновнику, учаснику, акціонеру.

Додатковий вкладений капітал складається з доходу, одержаного від розміщення акцій власної емісії за цінами, які перевищують номінальну вартість (емісійний доход – ажіо) та іншого вкладеного капіталу (продажу часток в капіталі за вартістю, що перевищує облікову).

Додатковий вкладений капітал обліковується на субрахунках 421 «Емісійний доход» та 422 «Інший вкладений капітал».

Інший додатковий капітал складається з сум дооцінки необоротних активів, безоплатно одержаних необоротних активів, іншого додаткового капіталу.

Інший додатковий капітал обліковують на субрахунках 423 «Дооцінка активів», 424 «Безоплатно одержані необоротні активи», 425 «Інший додатковий капітал».

Аудит операцій з додатковим вкладеним капіталом та іншим додатковим капіталом включає перевірку правильності створення додаткового капіталу шляхом приросту вартості майна при переоцінці, безоплатного отримання майна, додаткової емісії акцій або підвищення їх номінальної вартості за рахунок різниці між продажною і номінальною вартістю акцій при реалізації.

Резервний капітал – це сума резервів, створених суб'єктом господарювання за рахунок нерозподіленого прибутку відповідно до чинного законодавства або статутних документів.

Облік резервного капіталу здійснюють на рахунку 43 «Резервний капітал», який призначено для узагальнення інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства.

Резервний капітал являє собою зарезервовану на певні цілі частину нерозподіленого прибутку (власного капіталу) для покриття можливих збитків, непередбачених витрат і зобов'язань. Його величина залежить в основному від отриманого підприємством фінансового результату, а також рішення засновників про його розподіл і може змінюватися з року в рік.

При аудиті резервного капіталу необхідно встановити джерела формування капіталу, відповідність його фактичного розміру встановленим нормативам, перевірити напрямки використання.

В бухгалтерському обліку прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансово року від усіх видів діяльності шляхом визначення фінансового результату від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інших операційних доходів, інших фінансових доходів та інших доходів.

Фінансовий результат визначають шляхом співставлення доходів і витрат на рахунку 79 «Фінансовий результат». Нерозподілений прибуток звітного періоду

списують в кредит рахунку 441 «Прибуток нерозподілений», а збиток – в дебет рахунку 442 «Непокриті збитки».

Отже, прибуток є важливою складовою власного капіталу, який забезпечує життєдіяльність підприємства, тому робота менеджерів значною мірою спрямовується на аналіз інформації про витрати і доходи операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Аудит фінансового результату полягає у вивченні правильності його формування, використання та відображення цих операцій на рахунках обліку. Встановлення правомірності використання прибутку аудитор повинен почати з перевірки правильності відображення в бухгалтерському балансі по статті «Прибуток нерозподілений» залишку нерозподіленого прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства по результатах фінансово-господарської діяльності за минулий звітний період та прийнятих рішень з його використання. Аудитору слід впевнитись, що в річному бухгалтерському балансі відповідні дані показані з врахуванням підсумків діяльності за звітний рік відповідно до прийнятих рішень про покриття збитків звітного року, виплату дивідендів, створення та поповнення резервного капіталу.

Неоплачений капітал – це заборгованість власників (учасників) по внесках до статутного капіталу.

Неоплачений капітал обліковується на рахунку 46 «Неоплачений капітал» за видами розміщених акцій (для акціонерних товариств), за кожним акціонером і засновником. Правильне ведення цього рахунку має принципове значення для забезпечення інформацією про власний капітал та його зміни.

Сутність аудиту неоплаченого капіталу полягає у зборі аудиторських доказів щодо:

- суми заборгованості власників (учасників) по внесках до статутного капіталу;
- терміну заборгованості;
- відповідності формування статутного капіталу законодавчим та установчим документам;
- санкцій, застосованих до боржників відповідно до норм законодавства;
- правильності відображення операцій на рахунках обліку.

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії (часток у капіталі), викуплених товариством у своїх акціонерів (співзасновників) з метою їх перепродажу, анулювання.

Облік вилученого капіталу здійснюється на рахунку 45 «Вилучений капітал».

При аудиті вилученого капіталу особлива увага звертається на законність викупу, перепродажу та анулювання акцій (часток).

Мета аудиту операцій із зобов'язаннями полягає у встановленні достовірності первинних даних щодо наявності зобов'язань перед кредиторами, реальності наявних зобов'язань, законності і доцільності проведених розрахунків, повноти і своєчасності відображення даних в первинних документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій на підприємстві обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Завданнями аудиту операцій з довгостроковими і поточними зобов'язаннями є:

- оцінка стану розрахунково-платіжної дисципліни за всіма видами розрахунків з

кредиторами підприємства;

- встановлення наявності, правильності оформлення договорів та інших документів, що визначають права та обов'язки сторін з постачання матеріальних запасів, виконання робіт (надання послуг), а також дотримання зазначених в даних документах умов;

- оцінка повноти відображення здійснених операцій в бухгалтерському обліку і перевірка правильності даних в звітності;

- оцінка системи розрахунків з персоналом, що діє на підприємстві, та її ефективності, стану синтетичного та аналітичного обліку операцій з оплати праці та розрахунків з персоналом підприємства за період, що перевіряється;

- встановлення правильності організації обліку робочого часу і виробітку (виконаного обсягу робіт) на підприємстві; обґрунтованості нарахування заробітної плати, проведення утримань з неї;

- перевірка дотримання податкового законодавства по операціях, пов'язаних із розрахунками з оплати праці, з бюджетом, за соціальним страхуванням та забезпеченням;

- встановлення дотримання чинного законодавства, правомірності, доцільності та обґрунтованості управлінських рішень відповідальних посадових осіб при здійсненні розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками, бюджетом, персоналом підприємства, іншими кредиторами.

Предметом аудиту операцій із зобов'язаннями є господарські процеси та операції, пов'язані з розрахунками з постачальниками та підрядниками, з персоналом, бюджетом, іншими кредиторами, а також відносини, що виникають при цьому між сторонами.

Для збору аудиторських доказів для обґрунтування аудиторського висновку щодо зобов'язань аудитором застосовуються такі процедури: спостереження, перевірка, запит і підтвердження, підрахунок та аналітичні процедури.

Процедури по суті розрахункових і кредитних операцій доцільно проводити у такій послідовності:

- звірка залишку заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах і з актами взаємозвірки розрахунків з постачальниками і підрядниками;

- перевірка записів з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для таких записів. Таку перевірку потрібно проводити за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками;

- перевірка законності проведених операцій щодо кожної суми заборгованості;

- перевірка правильності отриманих від кредиторів претензій, причому аудитору слід відобразити результати перевірки в робочих документах.

Загальну перевірку операцій за податками й платежами проводять в наступній послідовності .

На початку перевірки аудитору необхідно з'ясувати, за якими платежами й податками підприємство веде розрахунки з бюджетом. Правильність застосування ставок податків, зборів та платежів, розрахунків сум податків встановлюється шляхом

перерахунку сум, порівняння з нормативними матеріалами, вивчення характеру виробництва, категорії підприємства.

Перевірка правильності, повноти та своєчасності перерахування (сплати) податків, зборів, платежів до бюджету може встановлюватися шляхом перевірки платіжних документів, податкових декларацій тощо.

При вивченні розрахунків з оплати праці аудиторі необхідно перевірити:

- наявність колективного договору, Положення про оплату праці, Положення про преміювання;

- наявність наступних документів: наказів про прийом, звільнення; табелів обліку робочого часу; штатного розкладу (при погодинній оплаті); нарядів та розцінок (при відрядній оплаті); договорів цивільно-правового характеру (трудових угод);

- таксування розрахункових відомостей;

- факти натуральної оплати праці;

- при наявності видачі позик - перевірка договорів й суттєвих умов в них (зворотність і терміни);

- перевірка відповідності наказів і фактичних виплат; при відрядній оплаті праці - перевірка відповідності обсягів виконаних робіт і бази нарахування відрядної оплати праці;

- при роботі неповний місяць - перевірка правильності нарахування заробітної плати за посадовими окладами;

- перевірка правомірності надання додаткових відпусток; перевірка правильності нарахування заробітної плати за відпустку, компенсацій за невикористану відпустку;

- перевірка правильності нарахування виплат по листах непрацездатності;

- перевірка правильності утримання за виконавчими листами; перевірка відповідності діючому законодавству нарахувань, утримань внесків та зборів до державних фондів пенсійного та соціального страхування;

- перевірка повноти та своєчасності перерахувань внесків та зборів до державних фондів пенсійного та соціального страхування;

У підсумку необхідно зіставити суми, відображені у фінансовій звітності, із залишками у регістрах бухгалтерського обліку й у Головній книзі.

Під час аудиту довгострокових позик і векселів аудитор керується П(С)БО 11 «Зобов'язання». Аудитору слід врахувати, що до довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;

- інші довгострокові фінансові зобов'язання;

- відстрочені податкові зобов'язання;

- інші довгострокові зобов'язання.

Аудитор з'ясовує, чи довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їхньою теперішньою вартістю, яка залежить від умов та виду зобов'язання.

За кредитом рахунка 50 «Довгострокові позики» відображаються суми одержаних позик, за дебетом їх погашення.

Аудитор з'ясовує:

- чи дотримано умов кредитної угоди;

- чи своєчасно сплачуються нараховані відсотки;
- чи своєчасно погашаються отримані позики.

Для аудиту короткострокових кредитів і прострочених позик необхідно провести аналіз фінансового стану підприємства, встановити дотримання строків платежів, своєчасність сплати комерційного кредиту. Комерційні кредити підприємство покриває за рахунок власних оборотних коштів, інших джерел, а також за рахунок банківського кредиту. Завдання аудитора – перевірити законність одержання і використання банківських кредитів за цільовим призначенням, своєчасність їх погашення.

Перевіряючи записи у Головній книзі й Балансі, аудитор з'ясовує, якими видами позик користувалось підприємство. Для перевірки дотримання порядку кредитування, оформлення позик та їх погашення аудитор керується нормативними документами Національного банку України.

Аудит кредитних операцій доцільно проводити за видами позик (кредитів).

За даними Балансу і записами в реєстрах аналітичного обліку аудитор встановлює, чи використовувалася позика за цільовим призначенням. Аудитор перевіряє правильність відомостей про забезпечення виданих позик, наявність власних оборотних коштів у товарних запасах, повноту використання позик на тимчасові потреби, під нормативні запаси матеріальних цінностей. Особливій перевірці підлягають факти виникнення простроченої заборгованості, при цьому встановлюють причини, суму збитків від сплати процентів за підвищеною ставкою, перевіряють ефективність заходів щодо погашення прострочених позик, з оздоровлення фінансового стану небанківської фінансової установи.

Отримані в ході перевірки аудиторські свідчення документуються в робочих документах з дотриманням вимог і рекомендацій МСА 230 «Документація».

На завершальному етапі аудиту фінансової звітності діями аудитора є узагальнення даних про відхилення у формах фінансової звітності; аналіз відхилень з точки зору прийнятого рівня суттєвості; формування аудиторського висновку про достовірність фінансової звітності.

3. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ КРЕДИТНИХ СПІЛОК

Кредитна спілка - це неприбуткова організація, заснована фізичними особами, професійними спілками, їх об'єднаннями на кооперативних засадах з метою задоволення потреб її членів у взаємному кредитуванні та наданні фінансових послуг за рахунок об'єднаних грошових внесків членів кредитної спілки.

Кредитна спілка є фінансовою установою, виключним видом діяльності якої є надання фінансових послуг, передбачених Законом України «Про кредитні спілки»

Кредитна спілка є юридичною особою, має самостійний баланс, банківські рахунки, які відкриває і використовує згідно із законодавством у самостійно обраних банківських установах, а також печатку, штамп та бланки із своїм найменуванням, власну символіку.

Кредитна спілка не може бути засновником, співзасновником або учасником суб'єкта (суб'єктів) підприємницької діяльності, крім місцевого кооперативного банку, як на території України, так і за її межами. Кредитна спілка може бути засновником (учасником) юридичної особи, що здійснює збір, оброблення, зберігання, захист та використання інформації про юридичну або фізичну особу щодо виконання нею кредитного правочину.

Кредитна спілка створюється на підставі рішення установчих зборів. Чисельність засновників (членів) кредитної спілки не може бути менше ніж 50 осіб, які відповідно до цього Закону можуть бути членами кредитної спілки та об'єднані хоча б за однією з таких ознак: мають спільне місце роботи чи навчання або належать до однієї професійної спілки, об'єднання професійних спілок, іншої громадської чи релігійної організації або проживають в одному селі, селищі, місті, районі, області.

Рішення про створення кредитної спілки оформляється протоколом установчих зборів, який підписують голова та секретар зборів.

Невід'ємною частиною протоколу є реєстр осіб, які брали участь в установчих зборах (список засновників). У реєстрі обов'язково зазначаються прізвище, ім'я та по батькові особи, дані її паспорта або документа, який його замінює (а для іноземців та осіб без громадянства, які постійно проживають в Україні, - дані національного паспорта або документа, який його замінює), адреса та інші відомості, що підтверджують наявність ознак, зазначених в частині першій цієї статті. Дані про особу засвідчуються її особистим підписом.

Державна реєстрація кредитних спілок здійснюється спеціально уповноваженим органом виконавчої влади у сфері регулювання ринків фінансових послуг - Держфінпослуг.

Ліцензуванню в кредитній спілці підлягає діяльність по залученню внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитні рахунки, а також інші види діяльності відповідно до закону.

Майно кредитної спілки формується за рахунок:

- вступних, обов'язкових пайових та інших внесків членів кредитної спілки (крім внесків (вкладів) на депозитні рахунки);
- плати за надання своїм членам кредитів та інших послуг, а також доходів від провадження інших видів статутної діяльності;

- доходів від придбаних кредитною спілкою державних цінних паперів;
- грошових та інших майнових пожертвувань, благодійних внесків, грантів, безоплатної технічної допомоги як юридичних, так і фізичних осіб, у тому числі іноземних;

- інших надходжень, не заборонених законодавством.

Капітал кредитної спілки складається з пайового, резервного та додаткового капіталів, а також залишку нерозподіленого доходу спілки і не може бути меншим 10 відсотків від суми її загальних зобов'язань.

Пайовий капітал кредитної спілки формується за рахунок обов'язкових та додаткових пайових членських внесків членів кредитної спілки.

Резервний капітал призначений для відшкодування можливих збитків кредитної спілки, які не можуть бути покритими за рахунок надходжень поточного року, забезпечення платоспроможності кредитної спілки та захисту заощаджень її членів.

Резервний капітал кредитної спілки формується за рахунок вступних внесків членів кредитної спілки та частини доходів кредитної спілки до моменту досягнення ним не менш як 15 відсотків від суми активів, зважених на ризик кредитної спілки. Статутом кредитної спілки можуть бути передбачені й інші джерела формування резервного капіталу.

При ліквідації спілки залишок коштів резервного капіталу зараховується до Державного бюджету України.

Додатковий капітал кредитної спілки формується за рахунок цільових внесків членів спілки, благодійних внесків фізичних та юридичних, осіб, безоплатно отриманого майна і необоротних засобів.

У разі ліквідації спілки залишок додаткового капіталу зараховується до Державного бюджету України.

Кредитна спілка відповідно до свого статуту:

- приймає вступні та обов'язкові пайові та інші внески від членів спілки;
- надає кредити своїм членам на умовах їх платності, строковості та забезпеченості в готівковій та безготівковій формі. Отримувати кредити від імені членів кредитної спілки можуть також фермерські господарства та приватні підприємства, які знаходяться у їх власності. Розмір кредиту, наданого одному члену кредитної спілки, не може перевищувати 20 відсотків від капіталу кредитної спілки;

- залучає на договірних умовах внески (вклади) своїх членів на депозитні рахунки як у готівковій, так і в безготівковій формі. Зобов'язання кредитної спілки перед одним своїм членом не можуть бути більше 10 відсотків від загальних зобов'язань кредитної спілки;

- виступає поручителем виконання членом спілки зобов'язань перед третіми особами;

- розміщує тимчасово вільні кошти на депозитних рахунках в установах банків, які мають ліцензію на право роботи з вкладами громадян, об'єднаній кредитній спілці, а також придбаває державні цінні папери, перелік яких встановлюється Уповноваженим органом, та паї кооперативних банків;

- залучає на договірних умовах кредити банків, кредити об'єднаної кредитної спілки, кошти інших установ та організацій виключно для надання кредитів своїм членам, якщо інше не встановлено рішенням Уповноваженого органу. Загальна сума залучених коштів, у тому числі кредитів, не може перевищувати 50 відсотків вартості загальних зобов'язань та капіталу кредитної спілки на момент залучення;

- надає кредити іншим кредитним спілкам, якщо інше не встановлено рішенням Уповноваженого органу;

- виступає членом платіжних систем;

- оплачує за дорученням своїх членів вартість товарів, робіт і послуг у межах наданого йому кредиту;

- провадить благодійну діяльність за рахунок коштів спеціально створених для цього фондів.

Нерозподілений доход, що залишається у розпорядженні кредитної спілки за підсумками фінансового року, розподіляється за рішенням загальних зборів, у тому числі між членами кредитної спілки, пропорційно розміру їх пайових внесків у вигляді відсотків (процентів). При цьому в першу чергу відбувається необхідне поповнення капіталу та резервів. Сума доходу, яка розподіляється на додаткові пайові членські внески, визначається з дотриманням умови, що доходність додаткових пайових членських внесків не може перевищувати більш ніж у два рази середньозважену процентну ставку доходності внесків (вкладів) членів кредитної спілки на депозитних рахунках за їх наявності. Решта доходу, що залишилася після формування капіталу і резервів та розподілу на додаткові пайові членські внески, розподіляється на обов'язкові пайові членські внески.

Збитки кредитної спілки покриваються у порядку, що визначається загальними зборами кредитної спілки відповідно до цього Закону та нормативно-правових актів Уповноваженого органу.

Кредитна спілка зобов'язана вести оперативний і бухгалтерський облік результатів своєї діяльності відповідно до законодавства України, а також статистичну звітність та подавати її в установлених порядку та обсязі органам статистики.

Кредитна спілка подає Уповноваженому органу фінансову звітність та інші звітні дані в обсягах, формах та у строки, встановлені Уповноваженим органом, а також надає на запити Уповноваженого органу необхідні пояснення щодо звітних даних.

Голова правління несе персональну відповідальність за достовірність та повноту фінансової звітності та інших звітних даних.

Достовірність і повнота річної звітності кредитної спілки повинна бути підтверджена незалежним аудитором (аудиторською фірмою), визначеним загальними зборами кредитної спілки. Аудиторський висновок подається Уповноваженому органу та представляється загальним зборам кредитної спілки.

Результати фінансової діяльності кредитної спілки визначаються на підставі річної звітності, включаючи баланс та звіт про доходи і витрати. Звітність про фінансово-господарську діяльність за рік підлягає затвердженню загальними зборами членів кредитної спілки.

Звітність, яку подає кредитна спілка до Держфінпослуг, включає:

- річну фінансову звітність за формами, установленими Законом України «Про бухгалтерський облік»;

- звітні дані.

Кредитні спілки подають до Держфінпослуг річну фінансову звітність за формами:

- Баланс;
- Звіт про фінансові результати;
- Звіт про рух грошових коштів;
- Звіт про власний капітал;
- Примітки до річної фінансової звітності.

Річна фінансова звітність подається не пізніше 1-го липня наступного за звітним роком.

Кредитні спілки подають до Держфінпослуг звітні дані за формами:

- Загальна інформація про кредитну спілку;
- Звітні дані про фінансову діяльність кредитної спілки;
- Звітні дані про склад активів та пасивів кредитної спілки;
- Звітні дані про доходи та витрати кредитної спілки;
- Розрахунок необхідної суми резерву покриття втрат від неповернених кредитів кредитної спілки;
- Звітні дані про кредитну діяльність кредитної спілки;
- Звітні дані про залучені кошти від юридичних осіб;

Разом із звітними даними кредитні спілки подають також витяги з протоколів засідань спостережної ради та ревізійної комісії про розгляд звітних даних, поданих до Держфінпослуг за попередній звітний період.

Звітним періодом для складання форм звітних даних, які надаються до Держфінпослуг, є календарний рік. Форми звітних даних складаються щокварталу наростаючим підсумком з початку звітного періоду. Кредитні спілки складають звітні дані за станом на кінець останнього дня кварталу (року).

Звітні дані за рік - не пізніше 20 лютого року, наступного за звітним роком.

Достовірність і повнота річної фінансової звітності та звітних даних підтверджуються аудитором (аудиторською фірмою), інформація про якого (яку) внесена до реєстру аудиторів, що ведеться Держфінпослуг. Аудиторський висновок подається до Держфінпослуг не пізніше 1-го липня наступного за звітним роком.

Аудит фінансової звітності слід починати з аудиту Балансу та Звіту про фінансові результати, який полягає у підтвердженні аудитором достовірності даних їх статей.

Для початку аудиторської перевірки Балансу та Звіту про фінансові результати аудитор повинен одержати достатні аудиторські свідчення про те, що залишки на початок періоду не містять викривлень, які можуть суттєво впливати на фінансову інформацію поточного періоду і, відповідно, залишки на кінець періоду. Така ситуація можлива, якщо аудиторська перевірка фінансових звітів здійснюється вперше або якщо аудиторська перевірка фінансових звітів за попередній період здійснювалась іншим аудитором.

Для отримання достатніх аудиторських свідчень про залишки на початок періоду аудиторі слід керуватись МСА 510 «Перші завдання: залишки на початок періоду».

Для аудиту статей Балансу та Звіту про фінансові результати доцільно використовувати методика «Зверху – вниз» або «Знизу – вверху».

Сутність дослідження статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методикою «Зверху – вниз» полягає у простежуванні і вивченні даних у напрямку від Балансу до первинних документів (рис. 3.1).

Така методика дозволяє аудитору при наявності достатніх аудиторських доказів щодо повноти і достовірності даних припинити перевірку конкретної статті Балансу на рівні облікових реєстрів чи первинних документів, тобто забезпечує вибіркового метод перевірки.

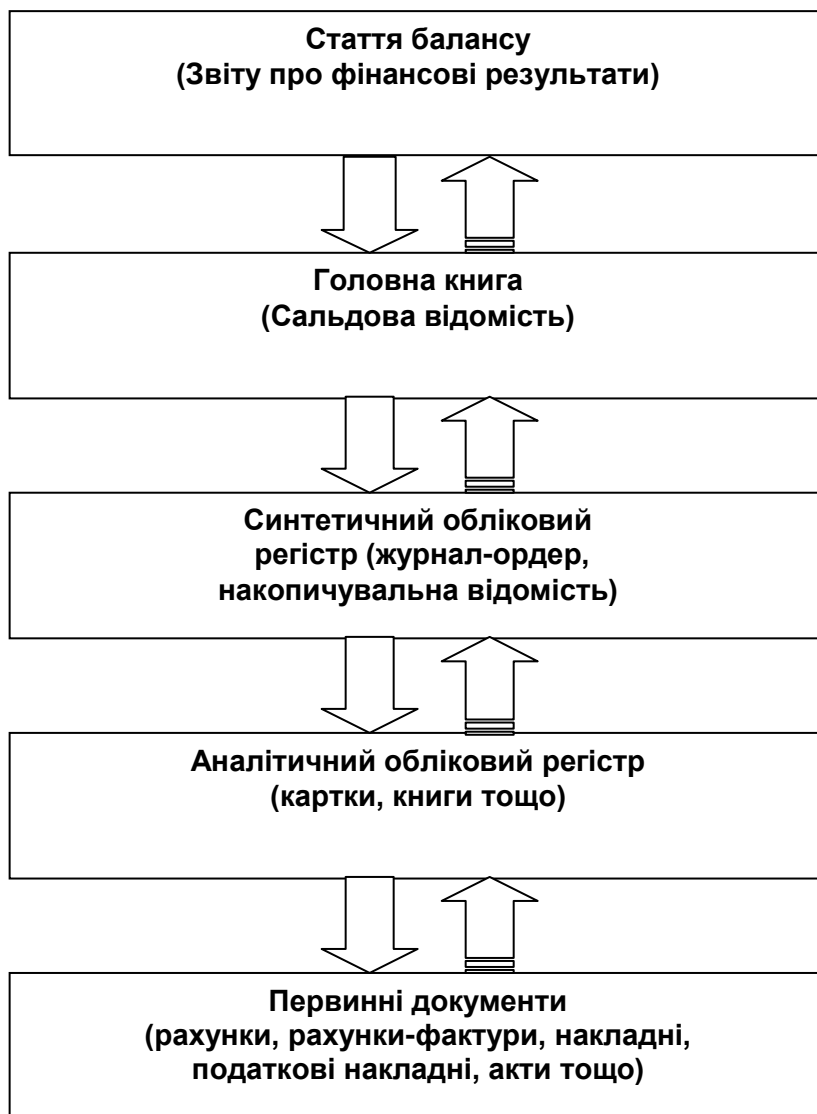

Рис. 3.1. Схема дослідження статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методиками «Зверху – вниз» та «Знизу-вверх»

Застосування методики «Зверху – вниз» є ефективним при наявності на підприємстві належної системи внутрішньогосподарського контролю. Тому аудитору,

перш ніж вдатися до пропонованої методики, необхідно отримати достатні аудиторські докази існування такої системи.

Аудит статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методикою «Знизу-вверх» передбачає простежування і вивчення даних у напрямку від первинних документів до Балансу. У цьому випадку аудиторська перевірка може бути проведена тільки суцільним методом. Використання такої методики може бути передбачено договором на проведення аудиту. У протилежному випадку, зважаючи на об'ємність та трудомісткість аудиту за методикою «Знизу-вверх», аудитору необхідно мати обґрунтовані причини для її застосування. Такими причинами можуть бути відсутність системи внутрішньогосподарського контролю на досліджуваному підприємстві, наявні аудиторські докази щодо ризиків суттєвого викривлення даних Балансу унаслідок шахрайства або помилок, включаючи пропуски загальних сум.

Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період.

Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій.

Рух коштів відображається в Звіті про рух грошових коштів в розрізі трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.

Для складання Звіту про рух грошових коштів використовують показники Балансу, Звіту про фінансові результати та дані аналітичного бухгалтерського обліку.

Достовірність показників Балансу та Звіту про фінансові результати, які використані для складання Звіту про рух грошових коштів, була вже попередньо досліджена. Тому аудитору в основному слід лише перевірити арифметичні розрахунки за такими показниками та дослідити дані аналітичного бухгалтерського обліку, які використовувались для формування Звіту про рух грошових коштів. До таких даних належать:

- нараховані витрати на сплату відсотків;
- сума сплачених відсотків;
- сума сплаченого податку на прибуток;
- сума отриманих коштів від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів;
- сума платежів за придбання фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів;
- сума отриманих відсотків і дивідендів;
- суми інших надходжень грошових коштів і платежів в результаті інвестиційної діяльності;
- надходження власного капіталу грошовими коштами;
- суми отриманих і погашених позик;
- сума сплачених дивідендів;
- суми інших надходжень грошових коштів і платежів в результаті фінансової діяльності.

Джерелами інформації вищезазначених даних служать аналітичні реєстри бухгалтерського обліку та первинні документи.

Метою складання Звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу суб'єкта господарювання протягом звітного періоду.

По своїй суті Звіт про власний капітал є розшифровкою розділу I «Власний капітал» пасиву Балансу.

У процесі аудиту Балансу аудитором вже було досліджено достовірність залишків на початок і кінець звітного періоду усіх складових власного капіталу суб'єкта господарювання. Тому методика аудиту Звіту про власний капітал полягає у наступному:

- перевірка на арифметичну точність;
- перевірка достовірності статей Звіту про власний капітал на підставі робочих документів, складених аудитором під час аудиту Балансу і Звіту про фінансові результати;
- узгодження показників Звіту про власний капітал з показниками інших форм фінансової звітності.

Метою складання Приміток до річної фінансової звітності є подання оцінки та розкриття інформації про зміни протягом звітного періоду у складі окремих статей Балансу, Звіту про фінансові результати та щодо інших даних, які можуть мати суттєве значення для прийняття управлінських рішень. Методика аудиту Приміток до річної фінансової звітності зводиться до виконання аудиторських процедур, аналогічних щодо аудиту Звіту про власний капітал.

Метою аудиту операцій з активами є встановлення:

- достовірності первинних даних відносно руху необоротних активів;
- повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових реєстрах;
- правильності ведення обліку необоротних активів та його відповідності прийнятій обліковій політиці;
- достовірності відображення стану необоротних активів у звітності господарюючого суб'єкта;
- відповідності методики обліку та оподаткування операцій з необоротними активами чинному законодавству.

Завданнями аудиту операцій з необоротними активами є:

- встановлення правильності документального оформлення надходження, переміщення, використання та списання необоротних активів;
- перевірка ефективного їх використання та збереження;
- встановлення правильності визначення строку корисної експлуатації (використання) основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;
- перевірка правильності нарахування зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів;
- підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку первісної та ліквідаційної вартості основних засобів, а також результатів їх переоцінки;
- перевірка доцільності проведення ремонту основних засобів та правильності відображення в бухгалтерському обліку понесених витрат;

- вивчення законності проведення операцій, пов'язаних зі списанням необоротних активів внаслідок непридатності їх до використання та ліквідації;

- підтвердження законності і правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з необоротними активами.

Для отримання належних аудиторських доказів, які б забезпечили мету аудиту, аудитору необхідно виконати ряд процедур: спостереження, перевірку, підрахунок, запит і підтвердження, аналітичні процедури.

При залученні сторонніх фахівців для виконання аудиторських процедур необхідно дотримуватись вимог і рекомендацій МСА 600 «Використання роботи експерта».

Більшість операцій, що здійснюються в небанківських фінансових установах, пов'язані з рухом грошових коштів, зокрема, проведенням розрахунків. Тому аудит операцій з коштами та стану розрахунків має вагомe значення.

Метою аудиту операцій з коштами та стану розрахунків є встановлення достовірності даних щодо наявності та руху грошових коштів, повноти і своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку грошових коштів і розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта.

Аудит операцій з коштами можна розпочинати з проведення інвентаризації готівки в касі, коштів на рахунках в банку та коштів в дорозі. Це дає можливість виявити нестачі або лишки грошових коштів та отримати, зокрема, уявлення про систему внутрішнього контролю на підприємстві та рівень управлінського менеджменту в цілому.

Метою аудиту операцій з власним капіталом є встановлення достовірності первинних даних щодо формування та використання власного капіталу, правильності ведення обліку власного капіталу та достовірності відображення стану власного капіталу.

Основними завданнями аудиту операцій з власним капіталом є:

- перевірка достовірності відображення показників щодо власного капіталу;
- встановлення повноти формування статутного капіталу, відповідності фактичних внесків учасників умовам установчих документів, дотримання строків внесення часток до статутного капіталу;

- перевірка стабільності величини статутного капіталу, його відповідності розміру, визначеному установчими документами.

Предметом аудиту операцій з власним капіталом є процеси та господарські операції, пов'язані з формуванням статутного, пайового, додаткового і резервного капіталу, обліком нерозподілених прибутків (непокритих збитків), формуванням вилученого та неоплаченого капіталу, а також відносини, що виникають при цьому між установою та його власниками і працівниками.

Пайовий капітал – це сума коштів фізичних і юридичних осіб, добровільно розміщених у товаристві для здійснення господарсько-фінансової діяльності.

Джерелом формування пайового капіталу є обов'язкові та додаткові пайові внески, що надходять від індивідуальних і колективних членів. Пайовий капітал формується у споживчій кооперації, колективних сільськогосподарських підприємствах, житлово-будівельних кооперативах, кредитних спілках, виробничих кооперативах промисловості, будівництва та інших сферах господарської діяльності.

Розміри обов'язкових пайових внесків визначають загальні збори пайовиків, виходячи з потреби у власних оборотних засобах. Обов'язкові пайові внески підлягають поверненню пайовикам при вибутті їх із членів підприємства або в разі його ліквідації.

Перевірка операцій з пайовим капіталом передбачає встановлення достовірності сальдо рахунку 41 «Пайовий капітал» у Балансі, Звіті про власний капітал, Головній книзі зі зведеною відомістю пайового капіталу, до якої записуються підсумки по книгах аналітичного обліку пайовиків. Аудитору слід перевірити повноту оприбуткування початкових внесків в спеціальній відомості і своєчасність оформлення на них прибуткових касових ордерів. Для цього аудитор вибірково порівнює персональні картки (книжки) пайовиків, відомості прийому пайових внесків і книги аналітичного обліку.

Аудитору слід також перевірити правильність розрахунку відрахувань від прибутку на пайові внески і законність їх виплати членам підприємства.

Додатковий вкладений капітал складається з доходу, одержаного від розміщення акцій власної емісії за цінами, які перевищують номінальну вартість (емісійний доход – ажіо) та іншого вкладеного капіталу (продажу часток в капіталі за вартістю, що перевищує облікову).

Додатковий вкладений капітал обліковується на субрахунках 421 «Емісійний доход» та 422 «Інший вкладений капітал».

Інший додатковий капітал складається з сум дооцінки необоротних активів, безоплатно одержаних необоротних активів, іншого додаткового капіталу.

Інший додатковий капітал обліковують на субрахунках 423 «Дооцінка активів», 424 «Безоплатно одержані необоротні активи», 425 «Інший додатковий капітал».

Аудит операцій з додатковим вкладеним капіталом та іншим додатковим капіталом включає перевірку правильності створення додаткового капіталу шляхом приросту вартості майна при переоцінці, безоплатного отримання майна, додаткової емісії акцій або підвищення їх номінальної вартості за рахунок різниці між продажною і номінальною вартістю акцій при реалізації.

Резервний капітал – це сума резервів, створених суб'єктом господарювання за рахунок нерозподіленого прибутку відповідно до чинного законодавства або статутних документів.

Облік резервного капіталу здійснюють на рахунку 43 «Резервний капітал», який призначено для узагальнення інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства.

Резервний капітал являє собою зарезервовану на певні цілі частину нерозподіленого прибутку (власного капіталу) для покриття можливих збитків, непередбачених витрат і зобов'язань. Його величина залежить в основному від отриманого підприємством фінансового результату, а також рішення засновників про його розподіл і може змінюватися з року в рік.

При аудиті резервного капіталу необхідно встановити джерела формування капіталу, відповідність його фактичного розміру встановленим нормативам, перевірити напрямки використання.

В бухгалтерському обліку прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансового року від усіх видів діяльності шляхом визначення фінансового результату від

реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інших операційних доходів, інших фінансових доходів та інших доходів.

Фінансовий результат визначають шляхом співставлення доходів і витрат на рахунку 79 «Фінансовий результат». Нерозподілений прибуток звітного періоду списують в кредит рахунку 441 «Прибуток нерозподілений», а збиток – в дебет рахунку 442 «Непокриті збитки».

Отже, прибуток є важливою складовою власного капіталу, який забезпечує життєдіяльність підприємства, тому робота менеджерів значною мірою спрямовується на аналіз інформації про витрати і доходи операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Аудит фінансового результату полягає у вивченні правильності його формування, використання та відображення цих операцій на рахунках обліку. Встановлення правомірності використання прибутку аудитор повинен почати з перевірки правильності відображення в бухгалтерському балансі по статті «Прибуток нерозподілений» залишку нерозподіленого прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства по результатах фінансово-господарської діяльності за минулий звітний період та прийнятих рішень з його використання. Аудитору слід впевнитись, що в річному бухгалтерському балансі відповідні дані показані з врахуванням підсумків діяльності за звітний рік відповідно до прийнятих рішень про покриття збитків звітного року, виплату дивідендів, створення та поповнення резервного капіталу.

Неоплачений капітал – це заборгованість власників (учасників) по внесках до статутного капіталу.

Неоплачений капітал обліковується на рахунку 46 «Неоплачений капітал» за видами розміщених акцій (для акціонерних товариств), за кожним акціонером і засновником. Правильне ведення цього рахунку має принципове значення для забезпечення інформацією про власний капітал та його зміни.

Сутність аудиту неоплаченого капіталу полягає у зборі аудиторських доказів щодо:

- суми заборгованості власників (учасників) по внесках до статутного капіталу;
- терміну заборгованості;
- відповідності формування статутного капіталу законодавчим та установчим документам;
- санкцій, застосованих до боржників відповідно до норм законодавства;
- правильності відображення операцій на рахунках обліку.

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії (часток у капіталі), викуплених товариством у своїх акціонерів (співзасновників) з метою їх перепродажу, анулювання.

Облік вилученого капіталу здійснюється на рахунку 45 «Вилучений капітал».

При аудиті вилученого капіталу особлива увага звертається на законність викупу, перепродажу та анулювання акцій (часток).

Мета аудиту операцій із зобов'язаннями полягає у встановленні достовірності первинних даних щодо наявності зобов'язань перед кредиторами, реальності наявних зобов'язань, законності і доцільності проведених розрахунків, повноти і своєчасності відображення даних в первинних документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій на підприємстві обліковій

політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Завданнями аудиту операцій з довгостроковими і поточними зобов'язаннями є:

- оцінка стану розрахунково-платіжної дисципліни за всіма видами розрахунків з кредиторами підприємства;

- встановлення наявності, правильності оформлення договорів та інших документів, що визначають права та обов'язки сторін з постачання матеріальних запасів, виконання робіт (надання послуг), а також дотримання зазначених в даних документах умов;

- оцінка повноти відображення здійснених операцій в бухгалтерському обліку і перевірка правильності даних в звітності;

- оцінка системи розрахунків з персоналом, що діє на підприємстві, та її ефективності, стану синтетичного та аналітичного обліку операцій з оплати праці та розрахунків з персоналом підприємства за період, що перевіряється;

- встановлення правильності організації обліку робочого часу і виробітку (виконаного обсягу робіт) на підприємстві; обґрунтованості нарахування заробітної плати, проведення утримань з неї;

- перевірка дотримання податкового законодавства по операціях, пов'язаних із розрахунками з оплати праці, з бюджетом, за соціальним страхуванням та забезпеченням;

- встановлення дотримання чинного законодавства, правомірності, доцільності та обґрунтованості управлінських рішень відповідальних посадових осіб при здійсненні розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками, бюджетом, персоналом підприємства, іншими кредиторами.

Предметом аудиту операцій із зобов'язаннями є господарські процеси та операції, пов'язані з розрахунками з постачальниками та підрядниками, з персоналом, бюджетом, іншими кредиторами, а також відносини, що виникають при цьому між сторонами.

Для збору аудиторських доказів для обґрунтування аудиторського висновку щодо зобов'язань аудитором застосовуються такі процедури: спостереження, перевірка, запит і підтвердження, підрахунок та аналітичні процедури.

Процедури по суті розрахункових і кредитних операцій доцільно проводити у такій послідовності:

- звірка залишку заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах і з актами взаємозвірки розрахунків з постачальниками і підрядниками;

- перевірка записів з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для таких записів. Таку перевірку потрібно проводити за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками;

- перевірка законності проведених операцій щодо кожної суми заборгованості;

- перевірка правильності отриманих від кредиторів претензій, причому аудиторі слід відобразити результати перевірки в робочих документах.

Загальну перевірку операцій за податками й платежами проводять в наступній послідовності .

На початку перевірки аудитору необхідно з'ясувати, за якими платежами й податками підприємство веде розрахунки з бюджетом. Правильність застосування ставок податків, зборів та платежів, розрахунків сум податків встановлюється шляхом перерахунку сум, порівняння з нормативними матеріалами, вивчення характеру виробництва, категорії підприємства.

Перевірка правильності, повноти та своєчасності перерахування (сплати) податків, зборів, платежів до бюджету може встановлюватися шляхом перевірки платіжних документів, податкових декларацій тощо.

При вивченні розрахунків з оплати праці аудитору необхідно перевірити:

- наявність колективного договору, Положення про оплату праці, Положення про преміювання;
- наявність наступних документів: наказів про прийом, звільнення; табелів обліку робочого часу; штатного розкладу (при погодинній оплаті); нарядів та розцінок (при відрядній оплаті); договорів цивільно-правового характеру (трудових угод);
- таксування розрахункових відомостей;
- факти натуральної оплати праці;
- при наявності видачі позик - перевірка договорів й суттєвих умов в них (зворотність і терміни);
- перевірка відповідності наказів і фактичних виплат; при відрядній оплаті праці - перевірка відповідності обсягів виконаних робіт і бази нарахування відрядної оплати праці;
- при роботі неповний місяць - перевірка правильності нарахування заробітної плати за посадовими окладами;
- перевірка правомірності надання додаткових відпусток; перевірка правильності нарахування заробітної плати за відпустку, компенсацій за невикористану відпустку;
- перевірка правильності нарахування виплат по листах непрацездатності;
- перевірка правильності утримання за виконавчими листами; перевірка відповідності діючому законодавству нарахувань, утримань внесків та зборів до державних фондів пенсійного та соціального страхування;
- перевірка повноти та своєчасності перерахувань внесків та зборів до державних фондів пенсійного та соціального страхування;

У підсумку необхідно зіставити суми, відображені у фінансовій звітності, із залишками у реєстрах бухгалтерського обліку й у Головній книзі.

Під час аудиту довгострокових позик і векселів аудитор керується П(С)БО 11 «Зобов'язання». Аудитору слід врахувати, що до довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;
- інші довгострокові фінансові зобов'язання;
- відстрочені податкові зобов'язання;
- інші довгострокові зобов'язання.

Аудитор з'ясовує, чи довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їхньою теперішньою вартістю, яка залежить від умов та виду зобов'язання.

За кредитом рахунка 50 «Довгострокові позики» відображаються суми одержаних позик, за дебетом їх погашення.

Аудитор з'ясовує:

- чи дотримано умов кредитної угоди;
- чи своєчасно сплачуються нараховані відсотки;
- чи своєчасно погашаються отримані позики.

Для аудиту короткострокових кредитів і прострочених позик необхідно провести аналіз фінансового стану підприємства, встановити дотримання строків платежів, своєчасність сплати комерційного кредиту. Комерційні кредити підприємство покриває за рахунок власних оборотних коштів, інших джерел, а також за рахунок банківського кредиту. Завдання аудитора – перевірити законність одержання і використання банківських кредитів за цільовим призначенням, своєчасність їх погашення.

Перевіряючи записи у Головній книзі й Балансі, аудитор з'ясовує, якими видами позик користувалось підприємство. Для перевірки дотримання порядку кредитування, оформлення позик та їх погашення аудитор керується нормативними документами Національного банку України.

Аудит кредитних операцій доцільно проводити за видами позик (кредитів).

За даними Балансу і записами в регістрах аналітичного обліку аудитор встановлює, чи використовувалася позика за цільовим призначенням. Аудитор перевіряє правильність відомостей про забезпечення виданих позик, наявність власних оборотних коштів у товарних запасах, повноту використання позик на тимчасові потреби, під нормативні запаси матеріальних цінностей. Особливій перевірці підлягають факти виникнення простроченої заборгованості, при цьому встановлюють причини, суму збитків від сплати процентів за підвищеною ставкою, перевіряють ефективність заходів щодо погашення прострочених позик, з оздоровлення фінансового стану небанківської фінансової установи.

Отримані в ході перевірки аудиторські свідчення документуються в робочих документах з дотриманням вимог і рекомендацій МСА 230 «Документація».

На завершальному етапі аудиту фінансової звітності діями аудитора є узагальнення даних про відхилення у формах фінансової звітності; аналіз відхилень з точки зору прийнятого рівня суттєвості; формування аудиторського висновку про достовірність фінансової звітності.

4. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ФІНАНСОВИХ КОМПАНІЙ

Фінансові компанії утворюються та функціонують відповідно до Законів України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю», «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)», «Про іпотечні облигації», «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати», Декрету Кабінету Міністрів України «Про довірчі товариства».

Звітність фінансової компанії за рік подається станом на останній день звітного року та містить:

а) титульний аркуш;

б) фінансову звітність компанії відповідно до Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 2 "Баланс", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 N 87 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.06.99 за N 396/3689, Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 3 "Звіт про фінансові результати", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 N 87 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.06.99 за N 397/3690, Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 4 "Звіт про рух грошових коштів", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 N 87 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.06.99 за N 398/3691, Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 5 "Звіт про власний капітал", затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 31.03.99 N 87 та зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 21.06.99 за N 399/3692, та типової форми фінансової звітності N 5 "Примітки до річної фінансової звітності", затвердженої наказом Міністерства фінансів України від 29.11.2000 N 302, зареєстрованої в Міністерстві юстиції України 11.12.2000 за N 904/5125 (у редакції наказу Міністерства фінансів України від 28.10.2003 N 602, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 10.11.2003 за N 1029/8350), завірену аудитором;

в) аудиторський висновок (аудитора, інформація про якого внесена до реєстру аудиторів, які мають право проводити аудиторські перевірки фінансових установ, що ведеться Держфінпослуг), що підтверджує достовірність, повноту річної звітності фінансової компанії та відповідність показників нормативів, установлених для фінансових компаній чинним законодавством;

г) електронні файли, структура, формат та опис полів яких встановлені Держфінпослуг.

Звітність супроводжується листом фінансової компанії або юридичної особи, в якому зазначаються найменування, місцезнаходження, телефони, звітний період і перелік документів паперової форми та файлів електронної форми, що додаються.

Фінансові компанії та юридичні особи подають звітність в електронній та паперовій формах.

Паперова форма звітності, передбачена цим Порядком, має бути підписана керівником і головним бухгалтером та засвідчена печаткою фінансової компанії або юридичної особи.

Фінансові компанії та юридичні особи зобов'язані надати електронну форму звітності у форматі, визначеному Держфінпослуг.

Електронна форма звітності складається шляхом заповнення українською мовою таблиць та форм, передбачених цим Порядком, за допомогою програмних засобів, які забезпечують формування файлів у форматі, встановленому Держфінпослуг.

Звіт у паперовій формі формується у вигляді друкованих таблиць, які за складом інформації відповідають електронній формі звіту. Відповідність інформації в паперовій та електронній формах підтверджується підписом керівника фінансової компанії або юридичної особи на титульному аркуші звіту.

Річна фінансова звітність складається на завершальній стадії фінансового обліку. Звіт про рух грошових коштів, Звіт про власний капітал та Примітки до фінансової звітності в значній мірі базуються на даних Балансу і Звіту про фінансові результати. Саме методика формування фінансової звітності визначає методику її аудиту.

Сутність аудиту фінансової звітності полягає у підтвердженні аудитором повноти і достовірності фінансової інформації, наведеної у звітних формах.

Аудит фінансової звітності слід починати з аудиту Балансу та Звіту про фінансові результати, який полягає у підтвердженні аудитором достовірності даних їх статей.

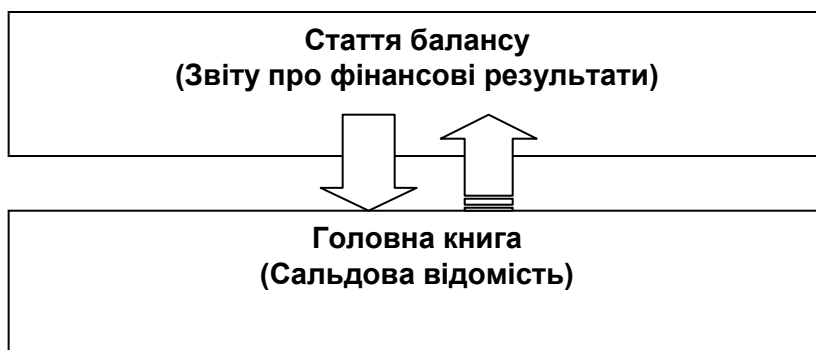
Для початку аудиторської перевірки Балансу та Звіту про фінансові результати аудитор повинен одержати достатні аудиторські свідчення про те, що залишки на початок періоду не містять викривлень, які можуть суттєво впливати на фінансову інформацію поточного періоду і, відповідно, залишки на кінець періоду. Така ситуація можлива, якщо аудиторська перевірка фінансових звітів здійснюється вперше або якщо аудиторська перевірка фінансових звітів за попередній період здійснювалась іншим аудитором.

Для отримання достатніх аудиторських свідчень про залишки на початок періоду аудитору слід керуватись МСА 510 «Перші завдання: залишки на початок періоду».

Для аудиту статей Балансу та Звіту про фінансові результати доцільно використовувати методику «Зверху – вниз» або «Знизу – вгору».

Сутність дослідження статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методикою «Зверху – вниз» полягає у простежуванні і вивченні даних у напрямку від Балансу до первинних документів (рис. 4.1).

Така методика дозволяє аудитору при наявності достатніх аудиторських доказів щодо повноти і достовірності даних припинити перевірку конкретної статті Балансу на рівні облікових регістрів чи первинних документів, тобто забезпечує вибіркового метод перевірки.

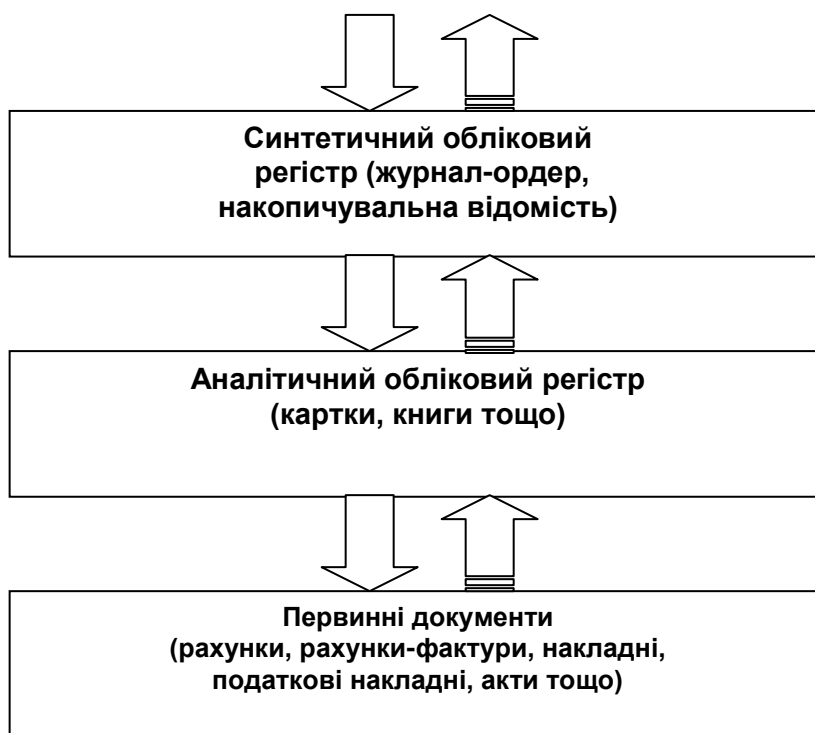

Рис. 4. 1. Схема дослідження статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методиками «Зверху – вниз» та «Знизу-вверх»

Така методика дозволяє аудитору при наявності достатніх аудиторських доказів щодо повноти і достовірності даних припиняти перевірку конкретної статті Балансу на рівні облікових реєстрів чи первинних документів, тобто забезпечує вибіркового метод перевірки.

Застосування методики «Зверху – вниз» є ефективним при наявності на підприємстві належної системи внутрішньогосподарського контролю. Тому аудитору, перш ніж вдаватися до пропонованої методики, необхідно отримати достатні аудиторські докази існування такої системи.

Аудит статей Балансу та Звіту про фінансові результати за методикою «Знизу-вверх» передбачає простежування і вивчення даних у напрямку від первинних документів до Балансу. У цьому випадку аудиторська перевірка може бути проведена тільки суцільним методом. Використання такої методики може бути передбачено договором на проведення аудиту. У протилежному випадку, зважаючи на об'ємність та трудомісткість аудиту за методикою «Знизу-вверх», аудитору необхідно мати обґрунтовані причини для її застосування. Такими причинами можуть бути відсутність системи внутрішньогосподарського контролю на досліджуваному підприємстві, наявні аудиторські докази щодо ризиків суттєвого викривлення даних Балансу унаслідок шахрайства або помилок, включаючи пропуски загальних сум.

Звіт про рух грошових коштів містить інформацію про грошові потоки підприємства за звітний період.

Під грошовими потоками розуміють надходження та вибуття грошових коштів та їх еквівалентів.

Грошові кошти включають кошти в касі та на рахунках у банках, які можуть бути використані для поточних операцій.

Рух коштів відображається в Звіті про рух грошових коштів в розрізі трьох видів діяльності: операційної, інвестиційної та фінансової.

Для складання Звіту про рух грошових коштів використовують показники Балансу, Звіту про фінансові результати та дані аналітичного бухгалтерського обліку.

Достовірність показників Балансу та Звіту про фінансові результати, які використані для складання Звіту про рух грошових коштів, була вже попередньо досліджена. Тому аудитор у основному слід лише перевірити арифметичні розрахунки за такими показниками та дослідити дані аналітичного бухгалтерського обліку, які використовувались для формування Звіту про рух грошових коштів. До таких даних належать:

- нараховані витрати на сплату відсотків;
- сума сплачених відсотків;
- сума сплаченого податку на прибуток;
- сума отриманих коштів від реалізації фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів;
- сума платежів за придбання фінансових інвестицій, необоротних активів та майнових комплексів;
- сума отриманих відсотків і дивідендів;
- суми інших надходжень грошових коштів і платежів в результаті інвестиційної діяльності;
- надходження власного капіталу грошовими коштами;
- суми отриманих і погашених позик;
- сума сплачених дивідендів;
- суми інших надходжень грошових коштів і платежів в результаті фінансової діяльності.

Джерелами інформації вищезазначених даних служать аналітичні регістри бухгалтерського обліку та первинні документи.

Метою складання Звіту про власний капітал є розкриття інформації про зміни у складі власного капіталу суб'єкта господарювання протягом звітного періоду.

По своїй суті Звіт про власний капітал є розшифровкою розділу I «Власний капітал» пасиву Балансу.

У процесі аудиту Балансу аудитором вже було досліджено достовірність залишків на початок і кінець звітного періоду усіх складових власного капіталу суб'єкта господарювання. Тому методика аудиту Звіту про власний капітал полягає у наступному:

- перевірка на арифметичну точність;
- перевірка достовірності статей Звіту про власний капітал на підставі робочих документів, складених аудитором під час аудиту Балансу і Звіту про фінансові результати;
- узгодження показників Звіту про власний капітал з показниками інших форм фінансової звітності.

Метою складання Приміток до річної фінансової звітності є подання оцінки та розкриття інформації про зміни протягом звітного періоду у складі окремих статей

Балансу, Звіту про фінансові результати та щодо інших даних, які можуть мати суттєве значення для прийняття управлінських.

Методика аудиту Приміток до річної фінансової звітності зводиться до виконання аудиторських процедур, аналогічних щодо аудиту Звіту про власний капітал.

Метою аудиту операцій з активами є встановлення:

- достовірності первинних даних відносно руху необоротних активів;
- повноти і своєчасності відображення первинних даних в зведених документах та облікових регістрах;
- правильності ведення обліку необоротних активів та його відповідності прийнятій обліковій політиці;
- достовірності відображення стану необоротних активів у звітності господарюючого суб'єкта;
- відповідності методики обліку та оподаткування операцій з необоротними активами чинному законодавству.

Завданнями аудиту операцій з необоротними активами є:

- встановлення правильності документального оформлення надходження, переміщення, використання та списання необоротних активів;
- перевірка ефективного їх використання та збереження;
- встановлення правильності визначення строку корисної експлуатації (використання) основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів;
- перевірка правильності нарахування зносу основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів;
- підтвердження достовірності відображення в бухгалтерському обліку первісної та ліквідаційної вартості основних засобів, а також результатів їх переоцінки;
- перевірка доцільності проведення ремонту основних засобів та правильності відображення в бухгалтерському обліку понесених витрат;
- вивчення законності проведення операцій, пов'язаних зі списанням необоротних активів внаслідок непридатності їх до використання та ліквідації;
- підтвердження законності і правильності відображення на рахунках бухгалтерського обліку операцій з необоротними активами.

Для отримання належних аудиторських доказів, які б забезпечили мету аудиту, аудитору необхідно виконати ряд процедур: спостереження, перевірку, підрахунок, запит і підтвердження, аналітичні процедури.

При залученні сторонніх фахівців для виконання аудиторських процедур необхідно дотримуватись вимог і рекомендацій МСА 600 «Використання роботи експерта».

Більшість операцій, що здійснюються в небанківських фінансових установах, пов'язані з рухом грошових коштів, зокрема, проведенням розрахунків. Тому аудит операцій з коштами та стану розрахунків має вагомe значення.

Метою аудиту операцій з коштами та стану розрахунків є встановлення достовірності даних щодо наявності та руху грошових коштів, повноти і своєчасності відображення інформації в зведених документах та облікових регістрах, правильності

ведення обліку грошових коштів і розрахунків відповідно до прийнятої облікової політики, достовірності відображення залишків у звітності господарюючого суб'єкта.

Аудит операцій з коштами можна розпочинати з проведення інвентаризації готівки в касі, коштів на рахунках в банку та коштів в дорозі. Це дає можливість виявити нестачі або лишки грошових коштів та отримати, зокрема, уявлення про систему внутрішнього контролю на підприємстві та рівень управлінського менеджменту в цілому.

Метою аудиту операцій з власним капіталом є встановлення достовірності первинних даних щодо формування та використання власного капіталу, правильності ведення обліку власного капіталу та достовірності відображення стану власного капіталу.

Основними завданнями аудиту операцій з власним капіталом є:

- перевірка достовірності відображення показників щодо власного капіталу;
- встановлення повноти формування статутного капіталу, відповідності фактичних внесків учасників умовам установчих документів, дотримання строків внесення часток до статутного капіталу;
- перевірка стабільності величини статутного капіталу, його відповідності розміру, визначеному установчими документами.

Предметом аудиту операцій з власним капіталом є процеси та господарські операції, пов'язані з формуванням статутного, пайового, додаткового і резервного капіталу, обліком нерозподілених прибутків (непокритих збитків), формуванням вилученого та неоплаченого капіталу, а також відносини, що виникають при цьому між установою та його власниками і працівниками.

При перевірці формування статутного капіталу необхідно враховувати організаційно-правову форму підприємства. Тому аудитору необхідно ознайомитись з юридичним статусом суб'єкта господарювання та правами на здійснення статутних видів діяльності, складом засновників, структурою управління підприємством.

Аудит операцій з статутним капіталом доцільно розпочинати з інвентаризації часток засновників, внесених до статутного капіталу підприємства. Об'єктами інвентаризації також є зобов'язання підприємства перед власниками, учасниками, акціонерами, пайовиками.

Аудитор повинен враховувати те, що складові власного капіталу відображаються в бухгалтерському обліку одночасно з відображенням активів або зобов'язань, які приводять до зміни структури власного капіталу.

Реальність внесків до статутного капіталу аудитор встановлює шляхом дослідження наявності і правильності оформлення документів, що підтверджують факти розрахунків із засновниками.

Формування статутного капіталу здійснюється залежно від форм власності і організаційно-правової форми суб'єкта господарювання. Всі зміни до статутного капіталу повинні бути документально оформлені. Під час перевірки виявляються джерела збільшення статутного капіталу, які можливі тільки за рахунок:

- коштів, отриманих від засновників (учасників);
- нерозподіленого прибутку за результатами попереднього року.

Здійснюючи перевірку, аудитору слід впевнитись у тотожності величини капіталу, що відображена суб'єктом господарювання у Балансі та Звіті про власний капітал, а

також у статуті щодо розміру статутного капіталу. Така відповідність є контрольною, а її необхідність випливає з діючого порядку обліку.

Всі операції пов'язані з формуванням, змінами, ліквідацією статутного капіталу, відображаються на рахунку 40 «Статутний капітал». Сальдо цього рахунку повинно відповідати розміру статутного капіталу. Зміни статутного капіталу проводяться у встановленому чинним законодавством порядку з обов'язковим внесенням відповідних змін до установчих документів.

Аналітичний облік статутного капіталу здійснюється за видами капіталу по кожному засновнику, учаснику, акціонеру.

Додатковий вкладений капітал складається з доходу, одержаного від розміщення акцій власної емісії за цінами, які перевищують номінальну вартість (емісійний доход – ажіо) та іншого вкладеного капіталу (продажу часток в капіталі за вартістю, що перевищує облікову).

Додатковий вкладений капітал обліковується на субрахунках 421 «Емісійний доход» та 422 «Інший вкладений капітал».

Інший додатковий капітал складається з сум дооцінки необоротних активів, безоплатно одержаних необоротних активів, іншого додаткового капіталу.

Інший додатковий капітал обліковують на субрахунках 423 «Дооцінка активів», 424 «Безоплатно одержані необоротні активи», 425 «Інший додатковий капітал».

Аудит операцій з додатковим вкладеним капіталом та іншим додатковим капіталом включає перевірку правильності створення додаткового капіталу шляхом приросту вартості майна при переоцінці, безоплатного отримання майна, додаткової емісії акцій або підвищення їх номінальної вартості за рахунок різниці між продажною і номінальною вартістю акцій при реалізації.

Резервний капітал – це сума резервів, створених суб'єктом господарювання за рахунок нерозподіленого прибутку відповідно до чинного законодавства або статутних документів.

Облік резервного капіталу здійснюють на рахунку 43 «Резервний капітал», який призначено для узагальнення інформації про стан і рух резервного капіталу підприємства.

Резервний капітал являє собою зарезервовану на певні цілі частину нерозподіленого прибутку (власного капіталу) для покриття можливих збитків, непередбачених витрат і зобов'язань. Його величина залежить в основному від отриманого підприємством фінансового результату, а також рішення засновників про його розподіл і може змінюватися з року в рік.

При аудиті резервного капіталу необхідно встановити джерела формування капіталу, відповідність його фактичного розміру встановленим нормативам, перевірити напрямки використання.

В бухгалтерському обліку прибуток (збиток) формується поступово протягом фінансово року від усіх видів діяльності шляхом визначення фінансового результату від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), інших операційних доходів, інших фінансових доходів та інших доходів.

Фінансовий результат визначають шляхом співставлення доходів і витрат на рахунку 79 «Фінансовий результат». Нерозподілений прибуток звітного періоду

списують в кредит рахунку 441 «Прибуток нерозподілений», а збиток – в дебет рахунку 442 «Непокриті збитки».

Отже, прибуток є важливою складовою власного капіталу, який забезпечує життєдіяльність підприємства, тому робота менеджерів значною мірою спрямовується на аналіз інформації про витрати і доходи операційної, фінансової та інвестиційної діяльності.

Аудит фінансового результату полягає у вивченні правильності його формування, використання та відображення цих операцій на рахунках обліку. Встановлення правомірності використання прибутку аудитор повинен почати з перевірки правильності відображення в бухгалтерському балансі по статті «Прибуток нерозподілений» залишку нерозподіленого прибутку, що залишився в розпорядженні підприємства по результатах фінансово-господарської діяльності за минулий звітний період та прийнятих рішень з його використання. Аудитору слід впевнитись, що в річному бухгалтерському балансі відповідні дані показані з врахуванням підсумків діяльності за звітний рік відповідно до прийнятих рішень про покриття збитків звітного року, виплату дивідендів, створення та поповнення резервного капіталу.

Неоплачений капітал – це заборгованість власників (учасників) по внесках до статутного капіталу.

Неоплачений капітал обліковується на рахунку 46 «Неоплачений капітал» за видами розміщених акцій (для акціонерних товариств), за кожним акціонером і засновником. Правильне ведення цього рахунку має принципове значення для забезпечення інформацією про власний капітал та його зміни.

Сутність аудиту неоплаченого капіталу полягає у зборі аудиторських доказів щодо:

- суми заборгованості власників (учасників) по внесках до статутного капіталу;
- терміну заборгованості;
- відповідності формування статутного капіталу законодавчим та установчим документам;
- санкцій, застосованих до боржників відповідно до норм законодавства;
- правильності відображення операцій на рахунках обліку.

Вилучений капітал – це фактична собівартість акцій власної емісії (часток у капіталі), викуплених товариством у своїх акціонерів (співзасновників) з метою їх перепродажу, анулювання.

Облік вилученого капіталу здійснюється на рахунку 45 «Вилучений капітал».

При аудиті вилученого капіталу особлива увага звертається на законність викупу, перепродажу та анулювання акцій (часток).

Мета аудиту операцій із зобов'язаннями полягає у встановленні достовірності первинних даних щодо наявності зобов'язань перед кредиторами, реальності наявних зобов'язань, законності і доцільності проведених розрахунків, повноти і своєчасності відображення даних в первинних документах та облікових регістрах, правильності ведення обліку зобов'язань і його відповідності прийнятій на підприємстві обліковій політиці, національним положенням (стандартам) бухгалтерського обліку, достовірності відображення стану зобов'язань у звітності господарюючого суб'єкта.

Завданнями аудиту операцій з довгостроковими і поточними зобов'язаннями є:

- оцінка стану розрахунково-платіжної дисципліни за всіма видами розрахунків з

кредиторами підприємства;

- встановлення наявності, правильності оформлення договорів та інших документів, що визначають права та обов'язки сторін з постачання матеріальних запасів, виконання робіт (надання послуг), а також дотримання зазначених в даних документах умов;

- оцінка повноти відображення здійснених операцій в бухгалтерському обліку і перевірка правильності даних в звітності;

- оцінка системи розрахунків з персоналом, що діє на підприємстві, та її ефективності, стану синтетичного та аналітичного обліку операцій з оплати праці та розрахунків з персоналом підприємства за період, що перевіряється;

- встановлення правильності організації обліку робочого часу і виробітку (виконаного обсягу робіт) на підприємстві; обґрунтованості нарахування заробітної плати, проведення утримань з неї;

- перевірка дотримання податкового законодавства по операціях, пов'язаних із розрахунками з оплати праці, з бюджетом, за соціальним страхуванням та забезпеченням;

- встановлення дотримання чинного законодавства, правомірності, доцільності та обґрунтованості управлінських рішень відповідальних посадових осіб при здійсненні розрахункових операцій з постачальниками та підрядниками, бюджетом, персоналом підприємства, іншими кредиторами.

Предметом аудиту операцій із зобов'язаннями є господарські процеси та операції, пов'язані з розрахунками з постачальниками та підрядниками, з персоналом, бюджетом, іншими кредиторами, а також відносини, що виникають при цьому між сторонами.

Для збору аудиторських доказів для обґрунтування аудиторського висновку щодо зобов'язань аудитором застосовуються такі процедури: спостереження, перевірка, запит і підтвердження, підрахунок та аналітичні процедури.

Процедури по суті розрахункових і кредитних операцій доцільно проводити у такій послідовності:

- звірка залишку заборгованості, яка обліковується на балансі на початок періоду перевірки з кожного виду розрахунків, із залишком в облікових регістрах і з актами взаємозвірки розрахунків з постачальниками і підрядниками;

- перевірка записів з кожного виду розрахунків у регістрах, а також документах, які послужили підставою для таких записів. Таку перевірку потрібно проводити за кожним рахунком і місяцем послідовно, тобто кожний запис аналітичного рахунку кожної суми того чи іншого виду розрахунків потрібно звірити з документами, а також із записами в Головній книзі з відповідними кореспондуючими рахунками;

- перевірка законності проведених операцій щодо кожної суми заборгованості;

- перевірка правильності отриманих від кредиторів претензій, причому аудитору слід відобразити результати перевірки в робочих документах.

Загальну перевірку операцій за податками й платежами проводять в наступній послідовності .

На початку перевірки аудитору необхідно з'ясувати, за якими платежами й податками підприємство веде розрахунки з бюджетом. Правильність застосування ставок податків, зборів та платежів, розрахунків сум податків встановлюється шляхом

перерахунку сум, порівняння з нормативними матеріалами, вивчення характеру виробництва, категорії підприємства.

Перевірка правильності, повноти та своєчасності перерахування (сплати) податків, зборів, платежів до бюджету може встановлюватися шляхом перевірки платіжних документів, податкових декларацій тощо.

При вивченні розрахунків з оплати праці аудиторю необхідно перевірити:

- наявність колективного договору, Положення про оплату праці, Положення про преміювання;

- наявність наступних документів: наказів про прийом, звільнення; табелів обліку робочого часу; штатного розкладу (при погодинній оплаті); нарядів та розцінок (при відрядній оплаті); договорів цивільно-правового характеру (трудових угод);

- таксування розрахункових відомостей;

- факти натуральної оплати праці;

- при наявності видачі позик - перевірка договорів й суттєвих умов в них (зворотність і терміни);

- перевірка відповідності наказів і фактичних виплат; при відрядній оплаті праці - перевірка відповідності обсягів виконаних робіт і бази нарахування відрядної оплати праці;

- при роботі неповний місяць - перевірка правильності нарахування заробітної плати за посадовими окладами;

- перевірка правомірності надання додаткових відпусток; перевірка правильності нарахування заробітної плати за відпустку, компенсацій за невикористану відпустку;

- перевірка правильності нарахування виплат по листах непрацездатності;

- перевірка правильності утримання за виконавчими листами; перевірка відповідності діючому законодавству нарахувань, утримань внесків та зборів до державних фондів пенсійного та соціального страхування;

- перевірка повноти та своєчасності перерахувань внесків та зборів до державних фондів пенсійного та соціального страхування;

У підсумку необхідно зіставити суми, відображені у фінансовій звітності, із залишками у регістрах бухгалтерського обліку й у Головній книзі.

Під час аудиту довгострокових позик і векселів аудитор керується П(С)БО 11 «Зобов'язання». Аудитору слід врахувати, що до довгострокових зобов'язань належать:

- довгострокові кредити банків;

- інші довгострокові фінансові зобов'язання;

- відстрочені податкові зобов'язання;

- інші довгострокові зобов'язання.

Аудитор з'ясовує, чи довгострокові зобов'язання, на які нараховуються відсотки, відображаються в балансі за їхньою теперішньою вартістю, яка залежить від умов та виду зобов'язання.

За кредитом рахунка 50 «Довгострокові позики» відображаються суми одержаних позик, за дебетом їх погашення.

Аудитор з'ясовує:

- чи дотримано умов кредитної угоди;

- чи своєчасно сплачуються нараховані відсотки;
- чи своєчасно погашаються отримані позики.

Для аудиту короткострокових кредитів і прострочених позик необхідно провести аналіз фінансового стану підприємства, встановити дотримання строків платежів, своєчасність сплати комерційного кредиту. Комерційні кредити підприємство покриває за рахунок власних оборотних коштів, інших джерел, а також за рахунок банківського кредиту. Завдання аудитора – перевірити законність одержання і використання банківських кредитів за цільовим призначенням, своєчасність їх погашення.

Перевіряючи записи у Головній книзі й Балансі, аудитор з'ясовує, якими видами позик користувалось підприємство. Для перевірки дотримання порядку кредитування, оформлення позик та їх погашення аудитор керується нормативними документами Національного банку України.

Аудит кредитних операцій доцільно проводити за видами позик (кредитів).

За даними Балансу і записами в реєстрах аналітичного обліку аудитор встановлює, чи використовувалася позика за цільовим призначенням. Аудитор перевіряє правильність відомостей про забезпечення виданих позик, наявність власних оборотних коштів у товарних запасах, повноту використання позик на тимчасові потреби, під нормативні запаси матеріальних цінностей. Особливій перевірці підлягають факти виникнення простроченої заборгованості, при цьому встановлюють причини, суму збитків від сплати процентів за підвищеною ставкою, перевіряють ефективність заходів щодо погашення прострочених позик, з оздоровлення фінансового стану небанківської фінансової установи.

Отримані в ході перевірки аудиторські свідчення документуються в робочих документах з дотриманням вимог і рекомендацій МСА 230 «Документація».

На завершальному етапі аудиту фінансової звітності діями аудитора є узагальнення даних про відхилення у формах фінансової звітності; аналіз відхилень з точки зору прийнятого рівня суттєвості; формування аудиторського висновку про достовірність фінансової звітності.

5. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ ЛОМБАРДІВ

Ломбард – фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг ломбарду.

Ломбард має право залучати банківські кредити та будь-які інші кошти від юридичних осіб відповідно до законодавства України.

До супутніх послуг ломбарду відносяться послуги, які є передумовою надання фінансового кредиту або впливають з його надання.

Під фінансовим кредитом ломбарду розуміють відповідно до Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26 квітня 2005 р. № 3981 надання ломбардом коштів у позику, забезпечених заставою, на визначений строк та під процент.

Ломбарди зобов'язані вести спеціалізовану облікову систему – автоматизований реєстр даних про споживачів послуг ломбарду. Таким чином, реєструюча система ломбарду – це автоматизований реєстр даних про операції споживачів послуг ломбарду.

Для надання фінансових послуг ломбард повинен відповідати таким вимогам:

- діяльність ломбарду повинна відповідати вимогам законодавства про фінансові послуги;
- повинен бути внесений до Державного реєстру фінансових установ;
- у разі необхідності, мати ліцензію на надання певних видів фінансових послуг;
- мати внутрішні правила або положення, що регламентують надання ломбардом фінансових та супутніх послуг, затверджених у встановленому порядку;
- установчі документи ломбарду повинні відповідати вимогам законодавства та містити вичерпний перелік видів фінансових послуг та супутніх послуг, які надає ломбард;
- у повному найменуванні ломбарду повинно міститися слово «ломбард»;
- не здійснювати будь-якої іншої підприємницької діяльності, крім підприємницької діяльності, передбаченої законодавством для ломбардів;
- мати власну облікову та реєструючу систему, що відповідає вимогам, установленим вищенаведеним Положенням;
- у своїй діяльності дотримуватися вимог чинного законодавства, зокрема про захист прав споживачів.

До фінансових послуг ломбарду належать:

- надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів;
- надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів.

До супутніх послуг ломбарду, якщо інше не встановлено законом, належать:

- оцінка заставленого майна відповідно до чинного законодавства та/або умов договору;
- надання посередницьких послуг зі страхування предмета застави на підставі агентського договору зі страховою компанією;

- реалізація заставленого майна відповідно до чинного законодавства та/або умов договору.

Діяльність з надання фінансових кредитів за рахунок залучених коштів підлягає ліцензуванню згідно із законодавством.

Відповідно до статті 6 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» договір про надання фінансового кредиту ломбарду має містити: найменування, місцезнаходження та реквізити - для ломбарду, прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи, дані паспорта (номер, серія, дата видачі, орган, що видав) або іншого документа, що посвідчує особу, та дані про місце проживання - для фізичних осіб; предмет договору; права та обов'язки сторін; суму фінансового кредиту; дату надання фінансового кредиту; строк користування фінансовим кредитом; дату повернення фінансового кредиту; відповідальність сторін; підстави для пролонгації, припинення дії та розірвання договору; підписи сторін; процент за користування фінансовим кредитом; посилання на договір застави, що забезпечує зобов'язання за договором фінансового кредиту; посилання на договір страхування предмета застави в разі наявності; відмітка про ознайомлення позичальника з внутрішніми правилами чи положенням про надання фінансових послуг ломбардом.

Ломбард самостійно визначає процентні ставки за кредитами та плату за супутні послуги, що надаються ломбардом.

Особа, яка є членом органу управління або службовцем ломбарду, може укласти договори з цим ломбардом щодо надання такій особі фінансового кредиту на умовах, що не відрізняються від звичайних.

Облікова та реєструюча система ломбарду ведеться в електронному вигляді шляхом використання відповідного програмного забезпечення, що забезпечує облік споживачів послуг ломбарду та здійснює реєстрацію їх операцій.

Технічне забезпечення ломбарду повинно забезпечувати функціонування облікової та реєструючої систем ломбарду та створюватись на основі комп'ютерних систем, які можуть забезпечити виконання технологічних операцій з ведення обліку в цих системах.

Склад та структура технічного забезпечення визначаються ломбардом самостійно, виходячи з його можливості постійно дотримуватись вимог до облікової та реєструючої систем, установлених Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України, захисту від несанкціонованого доступу.

Ломбард повинен забезпечити захист інформації в обліковій та реєструючій системах з метою унеможливлення будь-яких змін щодо даних, зафіксованих після здійснення операцій засобами програмного забезпечення.

Щоденно повинна виконуватись процедура резервного копіювання бази даних. Резервні копії повинні зберігатись на окремому носії інформації або на окремому спеціалізованому сітьовому апаратному засобі.

Доступ до програмного забезпечення даних облікової та реєструючої систем ломбарду повинен бути обмеженим та дозволятися лише визначеному на це персоналу.

Для захисту від несанкціонованого доступу до баз даних облікової та реєструючої систем ломбард повинен розробити порядок установлення відповідних паролів.

Дані облікової системи ломбарду повинні містити таку інформацію про фізичну особу - споживача послуг:

- прізвище, ім'я, по батькові фізичної особи;
- дані паспорта (номер, серія, дата видачі, орган, що видав) або іншого документа, що посвідчує особу;
- місце проживання фізичної особи.

Дані реєструючої системи ломбарду повинні містити інформацію про:

- дату та номер договору;
- строк дії договору;
- дату закінчення дії договору;
- короткий опис предмета застави;
- дату надання послуги;
- вид послуги;
- суму послуги;
- дату звернення стягнення на предмет застави;
- суму до повернення заставодавцю;
- заборгованість за договором.

Програмне забезпечення облікової та реєструючої систем ломбарду повинно здійснювати обробку даних та узагальнювати щоквартальну статистичну інформацію щодо:

- загальної суми наданих фінансових кредитів у розрізі предметів застави, що їх забезпечують (виробів з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, побутової техніки, іншого майна);

- загальної суми погашених фінансових кредитів у розрізі способів погашення (погашено грошовими коштами, за рахунок предмета застави);

- загальної суми отриманих процентів за користування фінансовим кредитом у розрізі способів погашення (погашено грошовими коштами, за рахунок предмета застави);

- загальної суми сплачених неустойок у розрізі способів погашення (погашено грошовими коштами, за рахунок предмета застави);

- доходу, отриманого за надання послуг зі зберігання майна;

- доходу, отриманого за надання послуг з оцінки заставленого майна;

- доходу за агентськими договорами із страховими компаніями;

- доходу з реалізації заставленого майна;

- загальної кількості наданих фінансових кредитів у розрізі предметів застави, що їх забезпечують (виробів з дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння, побутової техніки, іншого майна).

Дані облікової та реєструючої систем надаються:

- 1) фізичній особі - споживачу послуг щодо послуг, які вона отримувала, на підставі письмового запиту або іншій особі за письмовим дозволом фізичної особи - споживача послуг;

- 2) за рішенням, ухвалою або постановою суду;

- 3) органам державної влади та місцевого самоврядування відповідно до законодавства.

Програмне забезпечення облікової та реєструючої систем ломбарду повинно забезпечувати експорт інформації у форматі, визначеному Держфінпослуг, при формуванні інформації, яка подається до Держфінпослуг відповідно до законодавства.

Ломбарди складають та подають до Держфінпослуг звітність за формами:

- Загальна інформація про ломбард (додаток 1) – (Додаток 5.1);
- Звіт про склад активів та пасивів ломбарду (додаток 2) – (Додаток 5.2);
- Звіт про діяльність ломбарду (додаток 3) – (Додаток 5.3).

Звітним періодом для складання звітності, яка подається до Держфінпослуг, є календарний рік. Проміжна звітність складається щокварталу наростаючим підсумком з початку звітного року. Ломбарди складають звітність за станом на кінець останнього дня кварталу (року).

Звітність за квартал подається не пізніше 25-го числа місяця, що настає за звітним кварталом, звітність за рік - не пізніше 20-го лютого року, наступного за звітним.

Ломбард подає до Держфінпослуг звітність, передбачену цим Порядком, у паперовій та електронній формах. Паперова та електронна форми звітності подаються з дотриманням вимог щодо строків, обсягів та формату, що встановлюються Держфінпослуг.

Аналітичні дані формуються у вигляді друкованих таблиць, які за складом інформації відповідають електронній формі.

Інформація, відображена в паперовій формі, має відповідати електронній формі.

У разі невідповідності електронної форми звітності паперовій Держфінпослуг письмово повідомляє ломбард про неприйняття звітності з визначенням причин, з яких звітність не була прийнята. Ломбард протягом трьох робочих днів з дня отримання повідомлення про неприйняття звітності повинен усунути ці причини та подати звітність повторно.

Додатки в паперовій формі подаються пронумерованими, прошитими та підписаними керівником ломбарду, головним бухгалтером, підписи яких засвідчуються печаткою ломбарду. Відповідність інформації у паперовій та електронній формах підтверджується підписом керівника ломбарду, головного бухгалтера та печаткою ломбарду на додатку 1.

Форми звітності заповнюються ломбардами на підставі даних бухгалтерського обліку та даних облікової та реєструючої систем ломбарду за відповідний звітний період у тисячах гривень з одним десятковим знаком.

При заповненні звітності не допускаються виправлення та підчистки.

У разі самостійного виявлення ломбардом помилок, що містяться у раніше поданій звітності, він має право подати не пізніше останнього терміну подання наступної звітності уточнені форми попередньої звітності.

До 1 липня року, наступного за звітним, ломбард подає до Держфінпослуг копію оприлюдненої річної фінансової звітності. Достовірність та повнота річної фінансової звітності має бути підтверджена аудитором, інформація про якого внесена до реєстру аудиторів, що ведеться Держфінпослуг, та який має право проводити аудиторські перевірки фінансових установ.

Порядок відображення у звіті складових активів

Графи 3 та 4 даних звіту про склад активів та пасивів ломбарду відображають відповідно дані за станом на початок та на кінець звітнього періоду.

У рядку 010 "Основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи (залишкова вартість)" відображається залишкова вартість основних засобів, інших необоротних матеріальних активів та нематеріальних активів.

У рядку 020 "Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств" відображаються інвестиції, унесені до капіталу інших підприємств.

У рядку 030 "Грошові кошти" відображається сума залишку грошових коштів у касі та на поточних рахунках у банку, кошти на депозитних рахунках у банку, кошти в дорозі, а також інші грошові кошти та їх еквіваленти.

У рядку 040 "Запаси" відображається вартість запасів, малоцінних та швидкозношуваних предметів, палива, запасних частин, незавершеного виробництва готової продукції, товарів, придбаних для подальшої реалізації, та інше.

У рядку 050 "Векселі отримані" відображається заборгованість покупців, замовників та інших дебіторів за роботу, товари та надані послуги, забезпечена векселями.

У рядку 060 "Дебіторська заборгованість" відображається загальна сума дебіторської заборгованості. Рядки 061 - 065 є складовою підсумкового рядка 060.

У рядку 070 "Витрати майбутніх періодів" відображаються суми витрат, які відбулися у поточному або попередньому звітному періоді, але підлягають віднесенню до витрат у наступних звітних періодах.

У рядку 080 "Усього активів" відображається сума рядків 010, 020, 030, 040, 050, 060, 070.

Порядок відображення у звіті складових пасивів

У рядку 090 "Капітал, у тому числі" відображається загальна сума капіталу. Рядки 091 - 097 є складовою рядка 090 та відображають, відповідно, статутний капітал, пайовий капітал, додатковий вкладений капітал, інший додатковий капітал, резервний капітал, неоплачений та вилучений капітал. Сума неоплаченого та вилученого капіталу наводиться у дужках.

У рядку 100 "Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)" відображається фінансовий результат після розподілу прибутку між власниками (нарахування дивідендів), відрахувань у резервний капітал та іншого використання прибутку у звітному періоді. Сума непокритого збитку наводиться у дужках та вираховується при визначенні загальної суми власного капіталу в рядку 110.

У рядку 120 "Залучені кошти на платній та безоплатній основі" відображаються зобов'язання ломбарду перед юридичними та фізичними особами за залученими коштами. Рядки 121, 122, 123 є деталізацією підсумкового рядка 120.

У рядку 130 "Зобов'язання за розрахунками" відображаються розрахунки зі страховими компаніями, бюджетом та позабюджетними фондами, учасниками та іншими кредиторами. Рядки 131 - 134 є деталізацією підсумкового рядка 130.

У рядку 140 "Векселі видані" відображається сума заборгованості, на яку ломбард видав векселі на забезпечення придбаних товарів, робіт та послуг.

У рядку 150 "Доходи майбутніх періодів" відображаються суми доходів, отриманих протягом поточного або попереднього звітних періодів, які належать до включення до наступних звітних періодів.

У рядку 160 "Усього пасивів" відображається сума рядків 110, 120, 130, 140, 150.

Порядок складання звіту про діяльність ломбарду

У графі 3 відображаються дані за відповідний звітний квартал, у графі 4 дані відображаються з початку звітного періоду.

Порядок складання даних про кредитну діяльність

У рядку 010 "Сума наданих фінансових кредитів під заставу, у тому числі" відображається загальна сума наданих фінансових кредитів за відповідний звітний період, а саме оборот за дебетом рахунку, на якому обліковуються розрахунки за наданими кредитами.

Рядки 011 - 017 є деталізацією рядка 010 за видами забезпечення наданих фінансових кредитів.

У рядку 020 "Оціночна вартість майна, прийнятого у заставу" відображається вартість предмета застави за оцінкою, здійсненою відповідно до звичайних цін, що склалися на момент виникнення права застави, якщо інший порядок оцінки предмета застави не встановлений договором або законом.

У рядку 030 "Сума погашених фінансових кредитів, у тому числі" відображається загальна сума погашених фінансових кредитів за відповідний звітний період, а саме оборот за кредитом рахунку, на якому обліковуються розрахунки за наданими кредитами.

Рядок 031 "погашено за рахунок майна, наданого в заставу", що є складовою рядка 030, відображає суму фінансових кредитів, які були погашені за рахунок майна, прийнятого в заставу, шляхом його реалізації або шляхом оприбуткування його на балансі як основних засобів та товару.

У рядку 040 "Сума нарахованих процентів за користування фінансовими кредитами" та в рядку 050 "Сума погашених процентів за користування фінансовими кредитами, у тому числі" відображаються, відповідно, нараховані та отримані проценти за наданими фінансовими кредитами.

Рядок 051 "погашено за рахунок майна, наданого в заставу", що є складовою рядка 050, відображає суму процентів, які були погашені за рахунок майна, прийнятого в заставу, шляхом його реалізації або шляхом оприбуткування його на балансі як основних засобів та товару.

У рядку 060 "Сума отриманої неустойки (пені, штрафів) за прострочення виконання зобов'язань за наданими фінансовими кредитами, у тому числі" відображаються пеня та штрафи, нараховані ломбардом та сплачені позичальниками.

Рядок 061 "погашено за рахунок майна, наданого у заставу", що є складовою рядка 060, відображає суму неустойки, яка була погашена за рахунок майна, прийнятого у заставу, шляхом його реалізації або шляхом оприбуткування його на балансі як основних засобів та товару.

Порядок складання даних про доходи та витрати

У рядку 080 "Загальна сума отриманого доходу" відображається загальний дохід ломбарду за відповідний звітний період.

Рядки 081 - 088 є деталізацією підсумкового рядка 080 і відображають загальний дохід ломбарду за джерелами його походження.

У рядку 090 "Загальна сума витрат" відображаються загальні витрати ломбарду за відповідний звітний період. У рядку 097 "витрати на формування резерву для покриття ризиків" відображається формування резерву для покриття ризиків неповернення основного боргу за кредитами, гарантіями, поруками, придбаними цінними паперами, іншими видами заборгованості, визнаними нестандартними. У рядку 098 "фінансові витрати" відображаються витрати, пов'язані із залученням коштів.

Рядки 091 - 099 є деталізацією підсумкового рядка 090 за статтями витрат.

Порядок складання статистичної інформації

У рядках 100 - 110 показується статистична інформація щодо кількості наданих та погашених договорів фінансового кредиту.

У рядку 120 наводиться середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами, що розраховується за формулою:

$$i = \frac{i_1 K_1 + i_2 K_2 + \dots + i_n K_n}{K_1 + K_2 + \dots + K_n} \cdot 100$$

де i - річні процентні ставки за кредитами;

K - суми залишку за кредитами на кінець звітного періоду.

Додаток 5.1

Додаток 1

до Порядку складання та подання звітності ломбардами до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ЛОМБАРД

(повне найменування ломбарду)

за період _____ 20__ року
(I квартал, I півріччя, 9 місяців, рік)

Місцезнаходження (поштовий індекс, область, район, населений пункт, вулиця, будинок, квартира)	
Телефон, факс	
Ідентифікаційний код за ЄДРПОУ	
Реєстраційний номер у Державному реєстрі	

фінансових установ	
Кількість відокремлених підрозділів	
П. І. Б. керівника ломбарду	
П. І. Б. головного бухгалтера ломбарду	

Дані надаються за описом:

1. Загальна інформація про ломбард (додаток 1)
2. Звіт про склад активів та пасивів ломбарду (додаток 2)
3. Звіт про діяльність ломбарду (додаток 3)

Відповідність інформації в паперовій та електронній формах підтверджую

Керівник

_____ (прізвище, ініціали)

Головний бухгалтер

_____ (прізвище, ініціали)

Дата подання звіту

«___» _____ 200__ року

М. П.

Додаток 2

до Порядку складання та подання звітності ломбардами до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України

Звіт про склад активів та пасивів ломбарду

(повне найменування ломбарду)

за період _____ 200__ року
(I квартал, I півріччя, 9 місяців, рік)

(тис. грн. з одним десятковим знаком)

Активи	Код рядка	Початок звітного періоду	Кінець звітного періоду
1	2	3	4
Основні засоби, інші необоротні матеріальні активи, нематеріальні активи (залишкова вартість)	010		
Довгострокові фінансові інвестиції, які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	020		
Грошові кошти	030		
Запаси	040		
Векселі отримані	050		
Дебіторська заборгованість, у тому числі:	060		
за наданими фінансовими кредитами	061		
за нарахованими відсотками за наданими фінансовими кредитами	062		
за розрахунками зі страховими компаніями	063		
за платежами до бюджету	064		
інша дебіторська заборгованість	065		
Витрати майбутніх періодів	070		
Усього активів	080		
Капітал, у тому числі:	090		
статутний капітал	091		
пайовий капітал	092		
додатковий вкладений капітал	093		
інший додатковий капітал	094		
резервний капітал	095		
неоплачений капітал	096		

вилучений капітал	097		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	100		
Власний капітал, усього	110		
Залучені кошти на платній та безоплатній основі, у тому числі:	120		
від банків	121		
від юридичних осіб	122		
від фізичних осіб	123		
Зобов'язання за розрахунками:	130		
зі страховими компаніями	131		
з бюджетом та позабюджетними фондами	132		
з учасниками	133		
інші кредитори	134		
Векселі видані	140		
Доходи майбутніх періодів	150		
Усього пасивів	160		

Керівник

(прізвище, ініціали)

Головний бухгалтер

(прізвище, ініціали)

Дата подання звіту

" ___ " _____ 200__ року

Додаток 3
до Порядку складання та подання звітності ломбардами до Державної комісії з
регулювання ринків фінансових послуг України
Звіт про діяльність ломбарду

(повне найменування ломбарду)
за період _____ 200_ року
(I квартал, II квартал, III квартал, IV квартал)
(тис. грн. з одним десятковим знаком)

Найменування показника	Код рядк а	Звітни й кварта л	З початку звітного періоду
1	2	3	4
1. Дані про кредитну діяльність			
Сума наданих фінансових кредитів під заставу, у тому числі:	010		
виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	011		
побутової техніки	012		
автомобілів	013		
нерухомості	014		
цінних паперів	015		
немайнових прав	016		
іншого майна	017		
Оціночна вартість майна, прийнятого в заставу	020		
Сума погашених фінансових кредитів, у тому числі:	030		
погашено за рахунок майна, наданого в заставу	031		
Сума нарахованих процентів за користування фінансовими кредитами	040		
Сума погашених процентів за користування фінансовими кредитами, у тому числі:	050		
погашено за рахунок майна, наданого в заставу	051		
Сума отриманої неустойки (пені, штрафів) за прострочення виконання зобов'язань за наданими фінансовими кредитами, у тому числі:	060		
погашено за рахунок майна, наданого у заставу	061		
Кошти, повернуті ломбардом заставодавцю	070		
Загальна сума отриманого доходу, у тому числі:	080		
нараховані проценти за користування фінансовими кредитами	081		

нарахована неустойка (пеня, штраф) за прострочення виконання зобов'язань за наданими фінансовими кредитами	082		
дохід, отриманий від реалізації майна, наданого в заставу (за винятком ПДВ)	083		
від операцій за зберігання майна	084		
від надання послуг з оцінки майна	085		
за агентськими договорами зі страховими компаніями	086		
від коштів, розміщених на депозитних рахунках у банках	087		
інші доходи	088		
2. Дані про доходи та витрати			
Загальна сума витрат, у тому числі:	090		
витрати на заробітну плату	091		
витрати на оренду	092		
витрати на охорону	093		
витрати на страхування	094		
витрати на рекламу та маркетингові послуги	095		
юридичні послуги	096		
витрати на формування резерву для покриття ризиків	097		
фінансові витрати	098		
інші витрати	099		
3. Статистична інформація			
Кількість наданих фінансових кредитів під заставу, у тому числі:	100		
виробів із дорогоцінних металів та дорогоцінного каміння	101		
побутової техніки	102		
автомобілів	103		
нерухомості	104		
цінних паперів	105		
немайнових прав	106		
іншого майна	107		
Кількість договорів, погашених за рахунок майна, наданого в заставу	110		
Середньозважена річна процентна ставка за фінансовими кредитами	120		

Керівник

Головний бухгалтер

(прізвище, ініціали)

Дата подання звіту _____ (прізвище, ініціали)
" ____ " _____ 200__ року

6. ОСОБЛИВОСТІ АУДИТУ НЕДЕРЖАВНИХ ПЕНСІЙНИХ ФОНДІВ

Діяльність з недержавного пенсійного забезпечення - сукупність організаційних, юридичних та інших передбачених законодавством дій, спрямованих на здійснення недержавного пенсійного забезпечення фізичних осіб відповідно до закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення»

Система недержавного пенсійного забезпечення - це складова частина системи накопичувального пенсійного забезпечення, яка ґрунтується на засадах добровільної участі фізичних та юридичних осіб, крім випадків, передбачених законами, у формуванні пенсійних накопичень з метою отримання учасниками недержавного пенсійного забезпечення додаткових до загальнообов'язкового державного пенсійного страхування пенсійних виплат.

Недержавний пенсійний фонд (далі - пенсійний фонд) - юридична особа, створена відповідно до Закону України «Про недержавне пенсійне забезпечення», яка має статус неприбуткової організації (непідприємницького товариства), функціонує та провадить діяльність виключно з метою накопичення пенсійних внесків на користь учасників пенсійного фонду з подальшим управлінням пенсійними активами, а також здійснює пенсійні виплати учасникам фонду.

Суб'єктами недержавного пенсійного забезпечення є:

- недержавні пенсійні фонди;
- страхові організації, які уклали договори страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті;
- банківські установи, які уклали договори про відкриття пенсійних депозитних рахунків;
- вкладники та учасники пенсійних фондів;
- вкладники пенсійних депозитних рахунків;
- фізичні та юридичні особи, які уклали договори страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті;
- засновники пенсійних фондів;
- роботодавці - платники корпоративних пенсійних фондів;
- саморегулювні організації суб'єктів, які надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення;
- органи державного нагляду і контролю у сфері недержавного пенсійного забезпечення;
- адміністратори пенсійних фондів;
- компанії з управління активами;
- зберігачі;
- аудиторів;
- особи, які надають консультаційні та агентські послуги відповідно до цього Закону.

Недержавне пенсійне забезпечення здійснюється:

- пенсійними фондами шляхом укладення пенсійних контрактів між адміністраторами пенсійних фондів та вкладниками таких фондів відповідно до цього Закону;

- страховими організаціями шляхом укладення договорів страхування довічної пенсії, страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду відповідно до цього Закону та законодавства про страхування;

- банківськими установами відповідно до цього Закону та законодавства про банківську діяльність шляхом укладення договорів про відкриття пенсійних депозитних рахунків для накопичення пенсійних заощаджень у межах суми, визначеної для відшкодування вкладів Фондом гарантування вкладів фізичних осіб, що встановлюється згідно із законом.

Недержавне пенсійне забезпечення регулюється вищезазваним Законом, а також, зокрема, законодавством про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування, законів України "Про страхування", "Про банки і банківську діяльність", "Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)", "Про цінні папери і фондову біржу", "Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні", "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг".

Планові аудиторські перевірки діяльності пенсійних фондів, адміністраторів, компаній з управління активами, зберігачів, страхових організацій та банків, що надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення, проводяться не рідше ніж один раз на рік за рахунок юридичних осіб, що перевіряються. Результати аудиторських перевірок підлягають опублікуванню.

Аудиторська перевірка проводиться аудитором, який має право на провадження аудиторської діяльності і займається виключно наданням аудиторських послуг згідно із законодавством.

Аудиторська перевірка проводиться згідно із законодавством на підставі договору, який укладається між аудитором та юридичною особою, що перевіряється.

Один і той же аудитор не може провадити перевірку двох і більше юридичних осіб, що надають послуги одному й тому ж пенсійному фонду. Аудитор не може проводити перевірку суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення та вищезазначених юридичних осіб, якщо він або його засновник (засновники) володіють часткою (паєм, акціями) у статутному капіталі цих суб'єктів (юридичних осіб) або їх засновника (засновників).

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України встановлює вимоги до аудиторів, які здійснюють аудит юридичних осіб - суб'єктів недержавного пенсійного забезпечення.

При поданні річної звітності Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України і Державній комісії з цінних паперів та фондового ринку адміністратор і компанія з управління активами обов'язково додають до зазначеної звітності копію аудиторського висновку встановленого зразка.

Державна комісія з регулювання ринків фінансових послуг України, Національний банк України і Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку в межах своєї компетенції мають право організувати перевірку діяльності пенсійного фонду,

адміністратора, компанії з управління активами, зберігача, страхової організації та банківської установи, що надають послуги у сфері недержавного пенсійного забезпечення, самостійно або із залученням аудитора. Оплата таких перевірок не може здійснюватися за рахунок особи, що перевіряється.

Недержавні пенсійні фонди створюються на підставі рішення засновників та не мають на меті одержання прибутку для його подальшого розподілу між засновниками.

Недержавне пенсійне забезпечення є для пенсійних фондів виключним видом діяльності. Проведення пенсійними фондами іншої діяльності, не передбаченої цим Законом, забороняється.

Активи пенсійного фонду (пенсійні активи) формуються за рахунок внесків до пенсійного фонду (пенсійних внесків) та прибутку (збитку) від інвестування пенсійних внесків.

За видами пенсійні фонди можуть утворюватися як відкриті пенсійні фонди, корпоративні пенсійні фонди та професійні пенсійні фонди.

Пенсійним фондам забороняється змінювати їх вид та найменування, зазначені у статуті пенсійного фонду, після реєстрації Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Єдиним органом управління пенсійного фонду є рада пенсійного фонду (рада фонду).

Пенсійний фонд не може бути проголошений банкрутом та ліквідований за законодавством про банкрутство. Створення, функціонування та ліквідація недержавних пенсійних фондів здійснюється за цим Законом.

Засновником відкритого пенсійного фонду можуть бути будь-які одна чи декілька юридичних осіб.

Засновником корпоративного пенсійного фонду може бути юридична особа-роботодавець або декілька юридичних осіб-роботодавців, до яких можуть приєднуватися роботодавці-платники.

Засновником (засновниками) професійного пенсійного фонду можуть бути об'єднання юридичних осіб-роботодавців, об'єднання фізичних осіб, включаючи професійні спілки (об'єднання професійних спілок), або фізичні особи, пов'язані за родом їх професійної діяльності (занять).

Засновниками або роботодавцями - платниками корпоративного пенсійного фонду можуть бути роботодавці - юридичні особи, що провадять свою діяльність беззбитково не менше ніж протягом одного фінансового року, крім випадків реорганізації юридичної особи.

Юридична особа може бути одночасно засновником не більш як одного корпоративного чи одного професійного пенсійного фонду. Така юридична особа може бути засновником одного або більше відкритих пенсійних фондів.

Пенсійний фонд діє на підставі статуту, який повинен відповідати вимогам цього Закону. Статут пенсійного фонду затверджується засновниками фонду. Зміни до статуту пенсійного фонду вносяться радою цього пенсійного фонду за погодженням з його засновниками.

Державна реєстрація пенсійного фонду та видача йому відповідного свідоцтва проводяться Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Адміністратором недержавного пенсійного фонду може бути:

- юридична особа, яка надає професійні послуги з адміністрування недержавних пенсійних фондів (професійний адміністратор);
- юридична особа - одноосібний засновник корпоративного пенсійного фонду, який прийняв рішення про самостійне здійснення адміністрування такого фонду;
- компанія з управління активами.

Юридична особа, яка має намір провадити діяльність з адміністрування пенсійних фондів, повинна отримати в Державній комісії з регулювання ринків фінансових послуг України ліцензію на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів.

До складу активів пенсійного фонду належать: активи в грошових коштах; активи в цінних паперах; інші активи згідно із законодавством.

Пенсійні активи у цінних паперах складаються з:

1) цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано Кабінетом Міністрів України, Радою міністрів Автономної Республіки Крим, місцевими радами відповідно до законодавства;

2) акцій та облігацій українських емітентів, що відповідно до норм законодавства пройшли лістинг та перебувають в обігу на фондовій біржі або в торговельно-інформаційній системі, зареєстрованих у встановленому законодавством порядку, обсяги торгів на яких становлять не менше 25 відсотків від загальних обсягів торгів на організаційно оформлених ринках цінних паперів України (крім цінних паперів, на які здійснюється підписка згідно із законодавством);

3) цінних паперів, погашення та отримання доходу за якими гарантовано урядами іноземних держав, при цьому встановлення вимог до рейтингу зовнішнього боргу та визначення рейтингових компаній здійснюються Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку;

4) облігацій іноземних емітентів з інвестиційним рейтингом, визначеним відповідно до пункту 3 цієї частини;

5) акцій іноземних емітентів, що перебувають в обігу на організованих фондових ринках та пройшли лістинг на одній з таких фондових бірж, як Нью-Йоркська, Лондонська, Токійська, Франкфуртська, або у торговельно-інформаційній системі НАСДАК (NASDAQ). Емітент цих акцій повинен провадити свою діяльність не менше ніж протягом 10 років і бути резидентом країни, рейтинг зовнішнього боргу якої визначається відповідно до пункту 3 цієї частини.

Пенсійні активи, що накопичуються у пенсійному фонді, можуть бути використані виключно для цілей інвестиційної діяльності фонду, виконання зобов'язань фонду перед його учасниками та оплати витрат, пов'язаних із здійсненням недержавного пенсійного забезпечення, а саме:

1) інвестування відповідно до вимог цього Закону з метою отримання доходу на користь учасників фонду;

2) виконання договорів виплати пенсії на визначений строк, укладених з учасниками фонду, та для здійснення одноразових пенсійних виплат, передбачених цим Законом;

3) оплати договорів страхування довічної пенсії та договорів страхування ризику настання інвалідності або смерті учасника фонду, укладених із страховою організацією;

4) оплати послуг професійного адміністратора, включаючи оплату рекламних та агентських послуг, пов'язаних з функціонуванням пенсійного фонду, та витрат на оприлюднення інформації про його діяльність, передбаченої цим Законом;

5) сплати винагороди за надання послуг з управління активами пенсійного фонду;

6) оплати послуг зберігача;

7) оплати послуг з проведення планових аудиторських перевірок пенсійного фонду;

8) оплати послуг торговців цінними паперами (посередників), витрат на ведення обліку та перереєстрацію прав власності на активи пенсійного фонду;

9) оплати інших послуг, здійснення яких передбачено цим Законом або нормативно-правовими актами з питань недержавного пенсійного забезпечення та на оплату яких можуть бути використані пенсійні активи.

Використання пенсійних активів для інших цілей забороняється.

Сукупний прибуток (збиток) від інвестування активів пенсійного фонду складається з:

- прибутку (збитку) від здійснення операцій з активами пенсійного фонду;

- пасивних доходів, отриманих на активи пенсійного фонду (відсотки, які нараховуються та виплачуються на грошові кошти, розміщені на депозитних банківських рахунках, прибуток, який отримується на активи пенсійного фонду, розміщені у цінні папери, тощо).

Розподіл прибутку (збитку) між учасниками фонду здійснюється пропорційно сумах, відображеним на їх індивідуальних пенсійних рахунках, на дату здійснення розподілу.

Облік належних учасникам фонду часток прибутку (збитку) здійснюється адміністратором на індивідуальних пенсійних рахунках.

Встановлення мінімально гарантованої норми прибутку за будь-якою пенсійною схемою забороняється.

Облік прибутку (збитку) та його розподіл між учасниками фонду здійснюються адміністратором не рідше ніж один раз на місяць.

Пенсійні фонди відповідно до цього Закону можуть здійснювати такі види пенсійних виплат:

1) пенсія на визначений строк;

2) одноразова пенсійна виплата.

Розміри пенсійних виплат визначаються виходячи з сум пенсійних коштів, що обліковуються на індивідуальному пенсійному рахунку учасника фонду, тривалості виплати та формули розрахунку величини пенсії на визначений строк згідно з методикою, затвердженою Державною комісією з регулювання ринків фінансових послуг України.

Подання адміністратором недержавних пенсійних фондів (далі - Адміністратор) Держфінпослуг та радам недержавних пенсійних фондів (далі - раді пенсійного фонду) квартальної та річної звітності з недержавного пенсійного забезпечення здійснюється відповідно до Положення про подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затвердженого розпорядженням

Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22 червня 2004 р. № 1100.

Адміністратори складають та подають звітність із недержавного пенсійного забезпечення двох видів:

- звітність про діяльність пенсійного фонду (окремо за кожним пенсійним фондом, з радою якого Адміністратором укладено договір про адміністрування пенсійного фонду);

- звітність про здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів.

Звітність про діяльність пенсійного фонду складається з фінансової звітності пенсійного фонду, визначеної Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", та іншої звітності за формами, встановленими Положенням.

Звітність про здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів складається з фінансової звітності адміністратора пенсійного фонду, визначеної Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні", та іншої звітності Адміністратора за формами, встановленими цим Положенням.

Форми звітності заповнюються Адміністратором на підставі даних бухгалтерського обліку за звітний період.

Адміністратор подає річну звітність з недержавного пенсійного забезпечення до Держфінпослуг протягом кварталу після закінчення року, але не пізніше 1 квітня року, наступного за звітним.

Адміністратор подає звітність з недержавного пенсійного забезпечення Держфінпослуг у електронній та паперовій формах.

Паперова та електронна форми звітності з недержавного пенсійного забезпечення заповнюються державною мовою.

Електронна форма звітних даних складається шляхом заповнення таблиць та форм, передбачених цим Положенням, за допомогою програмних засобів, які забезпечують формування файлів у форматі, встановленому Держфінпослуг.

Звітність із недержавного пенсійного забезпечення в паперовій формі формується у вигляді друкованих таблиць, які за складом інформації відповідають електронній формі цієї звітності. При відображенні інформації не повинно бути ніяких виправлень.

Відповідність (повнота та достовірність) інформації паперової форми звітності до електронної форми підтверджується підписом керівника Адміністратора, засвідчується його печаткою на титульному аркуші звіту із зазначенням кількості аркушів паперової форми звітності, а також у полях кожної форми звітності.

Річна звітність з недержавного пенсійного забезпечення складається з:

1) Звітності про діяльність недержавного пенсійного фонду, що включає:

а) титульний аркуш до звітності, що подає Адміністратор (додаток 1);

б) фінансову звітність пенсійного фонду, передбачену Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні";

в) звітності згідно з формами:

НПФ-1 "Загальні відомості про недержавний пенсійний фонд" (додаток 2);

НПФ-2 "Звітні дані про надходження до пенсійного фонду" (додаток 3);

НПФ-3 "Звітні дані про використання пенсійних активів" (додаток 4);

НПФ-4 "Звіт про укладені пенсійні контракти з недержавного пенсійного забезпечення" (додаток 5);

НПФ-5 "Звітні дані про реалізацію пенсійної схеми" (додаток 6);

НПФ-6 "Інформація про результати розрахунку основних фінансових показників діяльності недержавного пенсійного фонду" (додаток 7);

НПФ-7 "Звіт про склад та структуру активів недержавного пенсійного фонду (додаток 8);

НПФ-8 "Звіт про виконані угоди, що були укладені за цінними паперами українських емітентів, які входять до складу активів недержавного пенсійного фонду" (додаток 9).

НПФ-9 "Звітні дані про учасників недержавного пенсійного фонду" (додаток 10);

г) копія аудиторського висновку, що підтверджує достовірність та повноту річної звітності про діяльність недержавного пенсійного фонду.

При цьому достовірність та повнота такої звітності підтверджуються аудитором, інформація про якого внесена до реєстру аудиторів, що ведеться Держфінпослуг.

2) Звітності про здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів, яка включає:

а) титульний аркуш до звітності, що подає Адміністратор (додаток 11);

б) фінансову звітність Адміністратора, передбачену Законом України "Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні";

в) звітність Адміністратора згідно з формою

НПФ-10 "Загальні відомості про Адміністратора" (додаток 12);

г) копію аудиторського висновку, що підтверджує достовірність та повноту річної звітності про здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів.

При цьому достовірність та повнота такої звітності підтверджуються аудитором, інформація про якого внесена до реєстру аудиторів, що ведеться Держфінпослуг.

У складі звітності з недержавного пенсійного забезпечення згідно з формою НПФ-6 до цього Положення подаються такі основні фінансові показники діяльності недержавного пенсійного фонду:

1. Коефіцієнт стійкості пенсійного фонду (K_c) розраховується як відношення суми сукупного прибутку (збитку) пенсійного фонду до загальних витрат на обслуговування пенсійного фонду в звітному періоді.

Коефіцієнт стійкості розраховується за формулою:

$$K_c = \frac{\Pi}{B}, \text{ де}$$

Π - сукупний прибуток (збиток) пенсійного фонду за звітний період, який складається з прибутку (збитку) від здійснення операцій з активами пенсійного фонду, пасивних доходів, отриманих на активи пенсійного фонду (відсотки, що нараховуються та виплачуються на грошові кошти, розміщені на депозитних рахунках у банківських установах, прибуток, який отримується від інвестування активів пенсійного фонду, розміщені в цінні папери, тощо);

B - загальні витрати, пов'язані із здійсненням недержавного пенсійного забезпечення в звітному періоді.

2. Коефіцієнт надійності пенсійного фонду (K_n) розраховується як відношення власного капіталу фонду до суми пенсійних активів фонду.

Коефіцієнт надійності розраховується за формулою:

$$K_n = \frac{K}{A}, \text{ де}$$

K - власний капітал фонду, що складається з пайового капіталу пенсійного фонду (коштів, що обліковуються на індивідуальних пенсійних рахунках учасників фонду) після розподілу прибутку (збитку) фонду за звітний період;

A - сума пенсійних активів пенсійного фонду на день, в який проводиться розрахунок, які формуються відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення".

3. Коефіцієнт платоспроможності пенсійного фонду (K_p) розраховується як відношення пенсійних активів фонду до зобов'язань пенсійного фонду за формулою:

Коефіцієнт платоспроможності розраховується за формулою:

$$K_p = \frac{A}{З}, \text{ де}$$

A - сума пенсійних активів на день, в який проводиться розрахунок, які формуються відповідно до Закону України "Про недержавне пенсійне забезпечення";

$З$ - зобов'язання фонду на день, в який проводиться розрахунок.

4. Коефіцієнт рентабельності пенсійних активів пенсійного фонду (K_r) розраховується як відношення прибутку фонду, отриманого протягом звітного періоду, до середньої вартості його активів за цей звітний період.

Коефіцієнт рентабельності капіталу розраховується за формулою:

$$K_r = \frac{\Pi_z}{A}, \text{ де}$$

Π_z - прибуток фонду за звітний період;

A - середня вартість пенсійних активів, яка дорівнює сумі вартості активів на початок періоду та на кінець періоду, поділений на 2.

5. Чиста вартість одиниці пенсійних внесків (ЧВО), яка обчислюється відповідно до нормативно-правових актів Держфінпослуг.

6. Чиста вартість активів пенсійного фонду (ЧВА), яка обчислюється за методикою та у порядку, встановленому Державною комісією з цінних паперів та фондового ринку за погодженням із Держфінпослуг.

7. ЗМІСТ ТА СТРУКТУРА АУДИТОРСЬКИХ ВИСНОВКІВ ЗА НАСЛІДКАМИ ПРОВЕДЕННЯ АУДИТУ НЕБАНКІВСЬКИХ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ

Формат аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика

Об'єктом аудиту є річна фінансова звітність страховика та річні звітні дані, які подаються до Держфінпослуг.

Річна фінансова звітність, яка подається до Держфінпослуг страховиком, має бути перевірена аудитором із метою висловлення ним незалежної думки про її достовірність у всіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішні положення суб'єкта господарювання) згідно з вимогами користувачів. Метою перевірки аудитором річних звітних даних, які подаються до Держфінпослуг страховиком, є висловлення незалежної думки щодо їх відповідності вимогам Порядку складання звітних даних страховиків, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.02.2004 № 39 із змінами та доповненнями, а також інших нормативно-правових актів, на підставі яких вони складаються.

Аудиторські висновки, що подаються разом із відповідними звітами до Держфінпослуг, складаються згідно з вимогами чинного законодавства України, МСА 700 "Аудиторський висновок про фінансову звітність" та МСА 3000 "Завдання з надання впевненості", а також з урахуванням Методичних рекомендацій щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика, затверджених розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 грудня 2005 р. № 5204 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12 жовтня 2006 р. № 6313).

В аудиторські висновки за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика рекомендується включати такі елементи:

1. Назва аудиторського висновку.
2. Адресат відповідно до умов договору.
3. Основні відомості про аудитора (аудиторську фірму):
 - а) прізвище, ім'я та по батькові (найменування);
 - б) номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до державного реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги;
 - в) інформація про всіх аудиторів, що брали участь в аудиторській перевірці: номер, серія, дата видачі та термін дії сертифіката аудитора; номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ; телефон, поштова та електронна адреса.

4. Основні відомості про страховика: повна назва; код за ЄДРПОУ; місцезнаходження; дата державної реєстрації; основні види діяльності відповідно до установчих документів; чисельність працівників на звітну дату; номери, серії, дати

видачі, термін дії ліцензій на здійснення страхової діяльності; кількість відокремлених підрозділів.

5. Відомості про умови договору на проведення аудиту: дата та номер договору; період, яким охоплено проведення аудиту; дата початку та дата закінчення аудиту.

6. Опис перевіреної фінансової інформації.

7. Зазначення розподілу відповідальності управлінського персоналу страховика та відповідальності аудитора.

8. Параграф, що описує обсяг аудиторської перевірки (посилання на МСА, які застосовуються до аудиту, а також на ці рекомендації; перелік процедур, що виконані аудитором).

9. До аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності включати параграф, у якому висловлено думку аудитора з приводу того, чи фінансові звіти розкривають інформацію та відображають (або подають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) фінансовий стан страховика, а також результат його діяльності, рух власного капіталу та рух грошових коштів згідно із застосовуваною концептуальною основою фінансової звітності.

У разі наявності обставин, за яких аудиторський висновок може бути модифікований, до висновку включається параграф, який указує на такі обставини. Зазначений параграф може бути розміщений після параграфа, який містить думку аудитора (за наявності питань, що не впливають на думку аудитора) або перед таким параграфом (за наявності обставин, що впливають на думку аудитора).

10. До аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річних звітних даних страховика рекомендується включати параграф, що містить думку аудитора щодо відповідності кожної складової частини річних звітних даних вимогам Порядку складання звітних даних страховиків, затвердженого розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.02.2004 № 39 із змінами та доповненнями, та інших нормативно-правових актів, на підставі яких вони складаються.

11. Дата аудиторського висновку.

12. Підпис аудитора.

13. Адреса аудитора (фактичне місцезнаходження головного офісу).

У назві аудиторського висновку рекомендується відображати повну назву страховика та використовувати термін «незалежний аудитор».

Зброшурований (прошнурований) та засвідчений печаткою аудитора (аудиторської фірми) аудиторський висновок підписується аудитором. На зворотному боці останньої сторінки робиться засвідчений підписом керівника та печаткою аудиторської фірми (аудитора, що одноособово надає аудиторські послуги) надпис: "Пронумеровано, прошнуровано та скріплено печаткою (кількість) сторінок".

Формат аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних кредитної спілки та об'єднаної кредитної спілки

Об'єктом аудиту є річна фінансова звітність кредитної спілки та річні звітні дані, які подаються до Держфінпослуг.

Річна фінансова звітність, яка подається до Держфінпослуг кредитною спілкою, має бути перевірена аудитором із метою висловлення ним незалежної думки про її достовірність у всіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішні положення суб'єкта господарювання) згідно з вимогами користувачів. Метою перевірки аудитором річних звітних даних, які подаються до Держфінпослуг кредитною спілкою, є висловлення незалежної думки щодо їх відповідності вимогам Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 25.12.2003 № 177, та інших нормативно-правових актів, на підставі яких вони складаються.

Аудиторські висновки, що подаються разом із відповідними звітами до Держфінпослуг, складаються згідно з вимогами чинного законодавства України, МСА 700 "Аудиторський висновок про фінансову звітність" та МСА 3000 "Завдання з надання впевненості", а також з урахуванням Методичних рекомендацій щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних кредитної спілки та об'єднаної кредитної спілки, затверджених розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 грудня 2005 р. № 5202 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12 жовтня 2006 р. № 6314)

В аудиторські висновки за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних кредитної спілки рекомендується включати такі елементи:

1. Назва аудиторського висновку.
2. Адресат відповідно до умов договору.
3. Основні відомості про аудитора (аудиторську фірму):
 - а) прізвище, ім'я та по батькові (найменування);
 - б) номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до державного реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги;
 - в) інформація про всіх аудиторів, що брали участь в аудиторській перевірці: номер, серія, дата видачі та термін дії сертифіката аудитора; номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити перевірки фінансових установ; телефон, поштова та електронна адреса.
4. Основні відомості про кредитну спілку: повна назва; код за ЄДРПОУ; місцезнаходження; дата державної реєстрації; дата внесення змін до установчих документів; основні види діяльності відповідно до статутних документів; чисельність працівників на звітну дату; банківські реквізити; номери, серії, дати видачі, термін дії ліцензій на здійснення діяльності; кількість відокремлених підрозділів (відділень, філій та представництв).
5. Відомості про умови договору на проведення аудиту: ата та номер договору; період, яким охоплено проведення аудиту; дата початку та дата закінчення аудиту.
6. Опис перевіреної фінансової інформації.
7. Зазначення розподілу відповідальності управлінського персоналу кредитної спілки та відповідальності аудитора.

8. Параграф, що описує обсяг аудиторської перевірки (посилання на МСА, які застосовуються до аудиту, а також на Рекомендації; перелік процедур, що виконані аудитором).

9. До аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності включати параграф, у якому висловлено думку аудитора з приводу того, чи фінансові звіти розкривають інформацію та відображають (або подають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) фінансовий стан кредитної спілки, а також результат її діяльності, рух власного капіталу та рух грошових коштів згідно із застосовуваною концептуальною основою фінансової звітності.

У разі наявності обставин, за яких аудиторський висновок може бути модифікований, до висновку включається параграф, який указує на такі обставини. Зазначений параграф може бути розміщений після параграфа, який містить думку аудитора (за наявності питань, що не впливають на думку аудитора) або перед таким параграфом (за наявності обставин, що впливають на думку аудитора).

10. До аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річних звітних даних кредитної спілки рекомендується включати параграф, що містить думку аудитора щодо відповідності кожної складової частини річних звітних даних вимогам Порядку складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 25.12.2003 № 177, та інших нормативно-правових актів, на підставі яких вони складаються.

11. Дата аудиторського висновку.

12. Підпис аудитора.

13. Адреса аудитора (фактичне місцезнаходження головного офісу).

У назві аудиторського висновку рекомендується відображати повну назву кредитної спілки та використовувати термін "незалежний аудитор". Зброшурований (прошнурований) та засвідчений печаткою аудитора (аудиторської фірми) аудиторський висновок підписується аудитором. На зворотному боці останньої сторінки робиться засвідчений підписом керівника та печаткою аудиторської фірми (аудитора, що одноособово надає аудиторські послуги) надпис: "Пронумеровано, прошнуровано та скріплено печаткою (кількість) сторінок".

Формат аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності ломбарду та звітності фінансової компанії за рік

Об'єктом аудиту є річна фінансова звітність ломбарду, звітність фінансової компанії за рік, що подаються до Держфінпослуг.

Річна фінансова звітність ломбарду, що подається до Держфінпослуг, має бути перевірена аудитором із метою висловлення ним незалежної думки про її достовірність у всіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішні положення суб'єкта господарювання) згідно з вимогами користувачів. Метою перевірки аудитором звітності фінансової компанії за рік, що подається до Держфінпослуг згідно з вимогами Порядку надання звітності фінансовими компаніями і юридичними особами - суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але

мають визначену законами та нормативно-правовими актами Держфінпослуг можливість надавати окремі види фінансових послуг, затвердженого розпорядженням Держфінпослуг від 27.01.2004 р. № 27 (із змінами), є висловлення ним незалежної думки щодо достовірності, повноти звітності фінансової компанії за рік та відповідності показників і нормативів граничним величинам, установленим для фінансових компаній чинним законодавством.

Аудиторські висновки, що подаються разом із відповідними звітами до Держфінпослуг, складаються згідно з вимогами чинного законодавства України, МСА 700 "Аудиторський висновок про фінансову звітність" та МСА 3000 "Завдання з надання впевненості", а також з урахуванням Методичних рекомендацій щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності ломбарду та звітності фінансової компанії за рік, затверджених розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 29 грудня 2005 р. № 5224 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19 жовтня 2006 р. № 6337).

В аудиторські висновки за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності ломбарду, звітності фінансової компанії за рік рекомендується включати такі елементи:

1. Назва аудиторського висновку.
2. Адресат відповідно до умов договору.
3. Основні відомості про аудитора (аудиторську фірму):
 - а) прізвище, ім'я та по батькові (найменування);
 - б) номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до державного реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги;
 - в) інформація про всіх аудиторів, що брали участь в аудиторській перевірці: номер, серія, дата видачі та термін дії сертифіката аудитора; номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити перевірки фінансових установ; телефон, поштова та електронна адреса.
4. Основні відомості про ломбард, фінансову компанію: повна назва; код за ЄДРПОУ; місцезнаходження; дата державної реєстрації; основні види діяльності відповідно до установчих документів; чисельність працівників на звітну дату; номери, серії, дати видачі, термін дії ліцензій та/або дозволу на здійснення діяльності; кількість відокремлених підрозділів.
5. Відомості про умови договору на проведення аудиту: дата та номер договору; період, яким охоплено проведення аудиту; дата початку та дата закінчення аудиту.
6. Опис перевіреної фінансової інформації.
7. Зазначення розподілу відповідальності управлінського персоналу ломбарду, фінансової компанії та відповідальності аудитора.
8. Параграф, що описує обсяг аудиторської перевірки (посилання на МСА, які застосовуються до аудиту, а також на ці Рекомендації; перелік процедур, що виконані аудитором).

9. Параграф, у якому висловлено думку аудитора з приводу того, чи фінансові звіти та примітки до звітів розкривають інформацію та відображають (або подають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) фінансовий стан ломбарду чи фінансовий стан фінансової

компанії, а також результат діяльності, рух власного капіталу та рух грошових коштів згідно із застосовуваною концептуальною основою фінансової звітності.

У разі наявності обставин, за яких аудиторський висновок може бути модифікований, до висновку включається параграф, який указує на такі обставини. Зазначений параграф може бути розміщений після параграфа, який містить думку аудитора (за наявності питань, що не впливають на думку аудитора) або перед таким параграфом (за наявності обставин, що впливають на думку аудитора).

10. До аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту звітності фінансової компанії за рік рекомендується включати параграф, що містить думку аудитора щодо відповідності показників розміру і структури власного капіталу та інших показників і нормативів вимогам, встановленим Положенням про внесення інформації щодо фінансових компаній до Державного реєстру фінансових установ та встановлення вимог до облікової та реєструючої системи фінансових компаній, затвердженим розпорядженням Держфінпослуг від 05.12.2003 N 152, із змінами та доповненнями.

11. Дата аудиторського висновку.

12. Підпис аудитора.

13. Адреса аудитора (фактичне місцезнаходження головного офісу).

У назві аудиторського висновку рекомендується відображати повну назву ломбарду або фінансової компанії та використовувати термін "незалежний аудитор".

Зброшурований (прошнурований) та засвідчений печаткою аудитора (аудиторської фірми) аудиторський висновок підписується аудитором. На зворотному боці останньої сторінки робиться засвідчений підписом керівника та печаткою аудиторської фірми (аудитора, що одноособово надає аудиторські послуги) надпис: "Пронумеровано, прошнуровано та скріплено печаткою (кількість) сторінок".

Формат аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та іншої звітності недержавного пенсійного фонду та адміністратора недержавних пенсійних фондів

Об'єктом аудиту є річна фінансова звітність недержавного пенсійного фонду, річна фінансова звітність адміністратора недержавних пенсійних фондів (далі - Адміністратор), інша звітність про діяльність пенсійного фонду та інша звітність про здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів за формами, встановленими Положенням про подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затвердженим розпорядженням Держфінпослуг від 22.06.2004 N 1100 (далі - Положення N 1100).

Річна фінансова звітність недержавного пенсійного фонду та річна фінансова звітність Адміністратора мають бути перевірені аудитором із метою висловлення ним незалежної думки про її достовірність у всіх суттєвих аспектах та відповідність вимогам законів України, положень (стандартів) бухгалтерського обліку або інших правил (внутрішні положення суб'єкта господарювання) згідно з вимогами користувачів. Метою аудиту іншої звітності за формами, встановленими Положенням N 1100, є висловлення незалежної думки щодо її відповідності вимогам Положення N 1100, а також інших нормативно-правових актів, на підставі яких вона складається.

Аудиторські висновки, що подаються разом із відповідними звітами до Держфінпослуг, складаються згідно з вимогами чинного законодавства України, МСА 700 "Аудиторський висновок про фінансову звітність" та МСА 3000 "Завдання з надання впевненості", а також з урахуванням Методичних рекомендацій щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та іншої звітності недержавного пенсійного фонду та адміністратора недержавних пенсійних фондів, затверджених розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27 грудня 2005 р. N 5203 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19 жовтня 2006 р. N 6338)

В аудиторські висновки за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності недержавного пенсійного фонду та іншої звітності про діяльність пенсійного фонду за формами, встановленими Положенням N 1100, річної фінансової звітності Адміністратора та іншої звітності про здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів за формами, встановленими Положенням N 1100, рекомендується включати такі елементи:

1. Назва аудиторського висновку.
2. Адресат відповідно до умов договору.
3. Основні відомості про аудитора (аудиторську фірму):
 - а) прізвище, ім'я та по батькові (найменування);
 - б) номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до державного реєстру аудиторських фірм та аудиторів, які одноособово надають аудиторські послуги;
 - в) інформація про всіх аудиторів, що брали участь в аудиторській перевірці: номер, серія, дата видачі та термін дії сертифіката аудитора; номер, серія, дата видачі та термін дії свідоцтва про внесення до реєстру аудиторів, які можуть проводити перевірки фінансових установ; телефон, поштова та електронна адреса.
4. Основні відомості про недержавний пенсійний фонд: повна назва та його вид; код за ЄДРПОУ; місцезнаходження; дата державної реєстрації; дата та номер рішення Держфінпослуг про внесення інформації до Державного реєстру фінансових установ; основні види діяльності відповідно до установчих документів; дати укладення договорів з Адміністратором, особами, що здійснюють управління активами, зберігачем.
5. Основні відомості про Адміністратора: повна назва; код за ЄДРПОУ; місцезнаходження; дата державної реєстрації; дата та номер рішення Держфінпослуг про внесення інформації до Державного реєстру фінансових установ; чисельність працівників на звітну дату, в тому числі кількість працівників, які мають кваліфікаційне свідоцтво фахівця з адміністрування пенсійних фондів, відповідно до Методичних рекомендацій щодо складання адміністратором недержавного пенсійного фонду спеціальної звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затверджених розпорядженням Держфінпослуг від 18.04.2006 N 5667; номери, серії, дати видачі, термін дії ліцензій на провадження діяльності з адміністрування пенсійних фондів, а також номер, серія, дата видачі та термін дії ліцензії на здійснення професійної діяльності на ринку цінних паперів, а саме діяльності з управління активами (в разі її наявності); кількість відокремлених підрозділів.

6. Відомості про умови договору на проведення аудиту: ата та номер договору на проведення аудиту; період, яким охоплено проведення аудиту; дата початку та дата закінчення аудиту.

7. Опис перевіреної фінансової інформації.

8. Зазначення розподілу відповідальності управлінського персоналу Адміністратора, членів ради недержавного пенсійного фонду та відповідальності аудитора.

9. Параграф, що описує обсяг аудиторської перевірки (посилання на МСА, які застосовуються до аудиту, а також на ці рекомендації; перелік процедур, що виконані аудитором).

10. До аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності недержавного пенсійного фонду або річної фінансової звітності Адміністратора включати параграф, у якому висловлено думку аудитора з приводу того, чи фінансові звіти розкривають інформацію та відображають (або подають достовірно, в усіх суттєвих аспектах) фінансовий стан недержавного пенсійного фонду або Адміністратора, а також результат його діяльності, рух власного капіталу та рух грошових коштів згідно застосовуваній концептуальній основі фінансової звітності.

У випадку наявності обставин, за яких аудиторський висновок може бути модифікований, до висновку включається параграф, який указує на такі обставини. Зазначений параграф може бути розміщений після параграфа, який містить думку аудитора (за наявності питань, що не впливають на думку аудитора) або перед таким параграфом (за наявності обставин, що впливають на думку аудитора).

11. До аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту іншої звітності про діяльність пенсійного фонду, іншої звітності про здійснення діяльності з адміністрування пенсійних фондів за формами, встановленими Положенням N 1100, рекомендується включати параграф, що містить думку аудитора щодо відповідності кожної складової частини звітності вимогам Положення N 1100, а також іншим нормативно-правовим актам, на підставі яких вона складається.

12. Дата аудиторського висновку.

13. Підпис аудитора.

14. Адреса аудитора (фактичне місцезнаходження головного офісу).

У назві аудиторського висновку рекомендується відображати повну назву недержавного пенсійного фонду або Адміністратора та використовувати термін "незалежний аудитор". Зброшурований (прошнурований) та засвідчений печаткою аудитора (аудиторської фірми) аудиторський висновок підписується аудитором. На зворотному боці останньої сторінки робиться засвідчений підписом керівника та печаткою аудиторської фірми (аудитора, що одноособово надає аудиторські послуги) надпис: "Пронумеровано, прошнуровано та скріплено печаткою (кількість) сторінок".

ЛІТЕРАТУРА

Основна література:

1. Білуха М.Т. Курс аудиту: Підручник. – К.: Вища школа, 1998. – 574 с.
2. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручник. – Житомир: ПП „Рута”, 2002. – 672 с.
3. Гарматій Т.О. Облік та аудит в страхових компаніях: Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. – Тернопіль, 2004. – 180 с.
4. Гаманкова О.О. Облік і аудит у страхових організаціях: Навч.-метод. посібн. для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2004. – 183 с.
5. Усач Б.Ф., Душко З.О., Колос М.М. Організація і методика аудиту: Підручник. – К.: Знання, 2006. – 295 с.

Додаткова література:

1. Аудит в Україні. – К.: Юрінком Інтер, 2006. – 320 с.
2. Ватуля І.Д., Канцедал Н.А., Пономаренко О.Г. Аудит. Практикум. Навчальний посібник. – К.: ЦУЛ, 2007. – 304 с.
3. Гедз М.Й. Особливості аудиту в галузях економічної діяльності. – Черкаси: ЧБІ УАБС НБУ, 2006. – 100 с.
4. Гедз М.Й. Організація і методика аудиту. – Черкаси: ЧБІ УАБС НБУ, 2005. – 108 с.
5. Кредитні спілки в Україні: основні засади діяльності. Навчальний посібник. В 2-х книгах / За редакцією Оленчика А.Я. – К.: УІРФР, 2005. – Книга перша – 652 с., книга друга – 664 с.

Нормативно-законодавча база:

1. Закон України «Про аудиторську діяльність» від 14.09.2006 р. № 140-V.
2. Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» від 12.07.2001 р. № 2664-III (із змінами і доповненнями).
3. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 р. № 996-XIV (із змінами і доповненнями).
4. Закон України «Про кредитні спілки» від 20.12.2001 р. № 2908-III (із змінами і доповненнями).
5. Закон України «Про страхування» від 04.10.2001 р. № 2745-II (із змінами і доповненнями).
6. Закон України «Про недержавне пенсійне забезпечення» від 09.07.2003 р. № 1057-IV (із змінами і доповненнями).
7. Закон України «Про інститути спільного інвестування (пайові та корпоративні інвестиційні фонди)» від 15.03.2001 р. № 2299-IV (із змінами і доповненнями).
8. Закон України «Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю» від 19.06.2003 р. № 978-IV (із змінами і доповненнями).
9. Декрет Кабінету міністрів України «Про довірчі товариства» від 17.03.1993 р. (із змінами і доповненнями).
10. Закон України «Про іпотечне кредитування, операції з консолідованим іпотечним боргом та іпотечні сертифікати)» від 19.06.2003 р. № 979-IV (із змінами і доповненнями).

11. Закон України «Про іпотечні облигації» від 22.12.2005 р. № 3273-IV.
12. Міжнародні стандарти аудиту, надання впевненості та етики. Видання 2006 року. – К.: Аудиторська палата України, 2007. – 1025 с.
13. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р.
14. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій від 30.11.1999 р.
15. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку 1-31 // Все про бухгалтерський облік від 21.02.2007 р. № 18.
16. Професійні вимоги до керівників та головних бухгалтерів фінансових установ, затвержені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 13.07.2004 р. № 1590 (із змінами і доповненнями).
17. Порядок ведення реєстру аудиторів, які можуть проводити аудиторські перевірки фінансових установ, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19.02.2004 р. № 86 (у редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 24.06.2005 р. № 4239).
18. Положення про встановлення обмежень на суміщення діяльності фінансових установ з надання певних видів фінансових послуг, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 08.07.2004 р. № 1515 (із змінами і доповненнями).
19. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних кредитної спілки та об'єднаної кредитної спілки, затвержені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.12.2005 р. № 5202 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12.10.2006 р. № 6314).
20. Методичні рекомендації щодо ведення бухгалтерського обліку кредитною спілкою та об'єднаною кредитною спілкою, затвержені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 18.12.2003 р. № 171.
21. Порядок складання та подання звітності кредитними спілками та об'єднаними кредитними спілками до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 25.12.2003 р. № 177 (із змінами і доповненнями).
22. Положення про фінансові нормативи діяльності кредитних спілок та об'єднаних кредитних спілок, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 16.01.2004 р. № 7 (із змінами і доповненнями).
23. Порядок надання звітності фінансовими компаніями і юридичними особами - суб'єктами господарювання, які за своїм правовим статусом не є фінансовими установами, але мають визначену законами та нормативно-правовими актами Держфінпослуг можливість надавати окремі види фінансових послуг, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від

27.01.2004 р. № 27 (у редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12.08.2005 р. № 4451).

24. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності ломбарду та звітності фінансової компанії за рік, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 29.12.2005 р. № 5224 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19.10.2006 р. № 6337).

25. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та іншої звітності недержавного пенсійного фонду та адміністратора недержавних пенсійних фондів, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.12.2005 р. № 5203 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 19.10.2006 р. № 6338).

26. Положення про подання адміністратором недержавного пенсійного фонду звітності з недержавного пенсійного забезпечення, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 22.06.2004 р. № 1100.

27. Методичні рекомендації щодо формату аудиторського висновку за наслідками проведення аудиту річної фінансової звітності та річних звітних даних страховика, затверджені розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 27.12.2005 р. № 5204 (в редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 12.10.2006 р. № 6313).

28. Порядок складання звітних даних страховиків, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 03.02.2004 р. № 39 (у редакції розпорядження Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 15.09.2005 р. № 4619).

29. Положення про порядок надання фінансових послуг ломбардами, затверджене розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 26.04.2005 р. № 3981 (із змінами і доповненнями).

30. Порядок складання та подання звітності ломбардами до Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України, затверджений розпорядженням Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України від 04.11.2004 р. № 2740.

Електронні ресурси:

1. www.dfp.gov.ua – сайт Державної комісії з регулювання ринків фінансових послуг України.

2. www.ssmsc.gov.ua – сайт Державної комісії з цінних паперів і фондового ринку України.

3. www.kmu.gov.ua – сайт Кабінету Міністрів України.

4. www.bank.gov.ua – сайт Національного банку України.

5. www.nbuv.gov.ua – електронний каталог Національної бібліотеки України ім. Вернадського.

6. www.apu.com.ua – сайт Аудиторської палати України.